

Μνήμων

Τόμ. 3 (1973)

Τ Ο Μ Ο Σ Τ Ρ Ι Τ Ο Σ

ΜΝΗΜΩΝ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑΣ ΦΙΛΟΠΟΥΛΟΥ: Αί δυτικά πηγαί διά τήν έναντι τῶν Νορμανδῶν πολιτικὴν τοῦ Κωνσταντίνου Γ' Δούκα ● ALEXANDRA V. PETALA: La Naissance du Nouvel État Grec vue par la Presse Toulousaine ● ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Α. ΚΥΡΚΟΥ: Δύο ἀνθρωπολογικὲς θέσεις στὸ σοφιστικὸ Ἄντιφόντα ● ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Θ. ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ: Χειρόγραφα Μοναστηρίων τῆς Ἡλείας ● ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΧΡ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΑΔΟΥ: Μετασχηματιστικὴ ἀνάλυσις τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης ● ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ: Συμβολὴ εἰς τὴν ἐραυαν τῆς Νεολιθικῆς Θεσσαλίας ● ΙΩΑΝΝΟΥ Κ. ΠΡΟΜΠΟΝΑ: Ποικίλα κριτικά ● ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΥ: Μελανόμορφα ἀγγεῖα ἐκ Κεφαλληνίας.

Α Θ Η Ν Α Ι 1 9 7 3

ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ
ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΑΔΗΣ

doi: [10.12681/mnimon.151](https://doi.org/10.12681/mnimon.151)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΑΔΗΣ Γ. Χ. (1973). ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ. *Μνήμων*, 3, 121–178. <https://doi.org/10.12681/mnimon.151>

ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΩΝ
ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Σκοπός τῆς παρούσης μελέτης. Ἡ παραδοσιακὴ Γραμματικὴ καὶ ἡ νέα γλωσσολογικὴ θεωρία.

Βασικὸς σκοπὸς τῆς παρούσης μελέτης¹ εἶναι ἡ μετασχηματιστικὴ περιγραφή, ἀνάλυσις καὶ ἐρμηνεῖα τῶν διὰ τῶν *ὅτι ἢ πὼς ἢ ποὺ*² καὶ *νὰ* εἰσαγομένων συμπληρωματικῶν προτάσεων τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης, αἱ ὁποῖαι χρησιμεύουν ὡς ἀντικείμενον τοῦ ρήματος τῆς κυρίας προτάσεως³.

Αἱ συμπληρωματικαὶ αὗται προτάσεις, ἐξαρτώμεναι ἐξ ὀνοματικῆς φράσεως⁴, δὲν διαφέρουν ὡς πρὸς τὴν συντακτικὴν αὐτῶν λειτουργίαν ἀπὸ τὰς ἀπλᾶς ὀνοματικὰς φράσεις τὰς ἐπεχούσας θέσιν ἀντικειμένου. Κατὰ συνέπειαν, ἡ παροῦσα μελέτη, περιοριζομένη εἰς τὰς προτάσεις τοῦ ἀνωτέρου τύπου, δὲν θὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὰς συμπληρωματικὰς ἐκεῖνας προτάσεις, αἱ ὁποῖαι, ἐνῶ εἰσάγονται διὰ τῶν αὐτῶν ὡς ἄνω μορίων, ἔχουν λειτουργίαν ὑποκειμένου ἢ ἐξαρτῶνται οὐχὶ ἐξ ὀνοματικῆς φράσεως.

Πρέπει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ τονισθῇ ὅτι ἡ μελέτη αὕτη, βασιζομένη ἐπὶ νεωτάτων ἐπιστημονικῶν γλωσσολογικῶν μεθόδων ἀναπτυχθεισῶν κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν κυρίως εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς, φυσικὸν καὶ ἐπόμενονον εἶναι νὰ διαφέρῃ τῶν μέχρι τοῦδε εἰς

1. Ἡ παροῦσα ἐργασία ἀποτελεῖ τμῆμα ἐδρυτέρας μελέτης, δι' ἧς ἐξετάζονται ὑπὸ μετασχηματιστικῶν κρίσιμα ποικίλα προβλήματα τῶν δευτερευουσῶν προτάσεων.

2. Εἰς τὰ παραδείγματα εἰδικῶν προτάσεων τῆς μελέτης ταύτης θὰ χρησιμοποιοθῇ μόνον ὁ εἰδικὸς σύνδεσμος *ὅτι*.

3. Εὐνόητον τυγχάνει ὅτι τὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα συντάσσονται μὲ συμπληρωματικὴν πρότασιν ὡς ἀντικείμενον αὐτῶν, δὲν εἶναι ἀμετάβατα, ἀλλὰ μεταβατικά.

4. Ἡ ἐξάρτησις τῶν συμπληρωματικῶν τούτων προτάσεων ἐξ ὀνοματικῆς φράσεως θὰ καταστή σαφῆς, ὅταν αἱ προτάσεις αὗται ἀπεικονισθοῦν κατωτέρω διὰ δένδρων — διαγραμμάτων (Tree - diagrams).

τὴν χώραν μας ἐπιχειρηθεισῶν περιγραφῶν καὶ ἀναλύσεων τῶν ποικίλων συντακτικῶν φαινομένων τῆς ἀρχαίας ἢ τῆς ἑνῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης.

Γνωστὸν τυγχάνει ὅτι εἰς πολλὰ μέρη τῆς Εὐρώπης καὶ ἰδίως τῆς Ἀμερικῆς δαπανῶνται σήμερον τεράστια χρηματικὰ ποσὰ διὰ γλωσσολογικὰς μελέτας καὶ ἐρεῦνας, εἰς τὰς ὁποίας λαμβάνουν μέρος ἑκατοντάδες ἱκανῶν γλωσσολόγων⁵. Αἱ μελέται αὗται, χωρὶς νὰ ἀγνοοῦν τὰ διὰ μέσου τῶν αἰῶνων ἐπιτεύγματα εἰς τοὺς διαφόρους τομεῖς τῆς Γραμματικῆς⁶ ἐν εὐρυτέρᾳ ἑννοίᾳ, μᾶς φέρουν πολὺ πέραν ἐκείνων, τὰ ὅποια διδάσκει ἡ λεγομένη παραδοσιακὴ Γραμματικὴ (Traditional Grammar).

Ἔχει καταστή σαφὲς εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον ὅτι ὅλας τὰς μέχρι σήμερον ἀναπτυχθείσας γλωσσολογικὰς θεωρίας⁷ ἔχει ἐπισκιάσει καὶ θέσει εἰς δευτέραν μοῖραν ἢ ἐμφάνισις καὶ ἀνάπτυξις τῆς λεγομένης μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς⁸ (Transformational Grammar). Ἡ μετασχηματιστικὴ Γραμματικὴ, δημιουργηθεῖσα ἐσχάτως εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἐξαπλωθεῖσα ραγδαίως εἰς ὅλας τὰς μεγάλας χώρας τοῦ κόσμου, προσπαθεῖ κυρίως νὰ ἐρμηνεύσῃ ἐπιστημονικῶς τὰ διάφορα φαινόμενα τῆς γλώσσης. Κατὰ συνέπειαν, δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν ἀπλὴν ταξινόμησιν καὶ παρατήρησιν τῶν ποικίλων φαινομένων τῆς γλώσσης, ὡς ἔπραττε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ πράττῃ ἡ παραδοσιακὴ Γραμματικὴ⁹.

Ἡ βασικὴ, ὅμως, ἀδυναμία τῆς παραδοσιακῆς Γραμματικῆς συνίσταται εἰς τὸ ὅτι δὲν ἀνέπτυξε μίαν γενικὴν ἐπιστημονικὴν γλωσσολογικὴν

5. Πρέπει νὰ τονισθῇ ὅτι ἔργον τοῦ γλωσσολόγου εἶναι ἡ περιγραφή καὶ ἀνάλυσις τῶν διαφόρων γλωσσῶν. Διὰ τὸν γλωσσολόγον, ἰσχύει ἡ ἀρχὴ ὅτι ὅλαί αἱ γλώσσαι εἶναι ἀξιολογικῶς ἴσαι.

6. Λέγοντες Γραμματικὴν δὲν ἑννοοῦμεν μόνον τὴν μορφολογίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν σύνταξιν καὶ τὴν σημασιολογίαν.

7. Γενικῶς, αἱ θεωρίαι διατυποῦνται χωρὶς νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν τὰ ἐμπειρικὰ δεδομένα (Data). Τὰ ἐμπειρικὰ δεδομένα δύνανται, μετὰ ταῦτα, νὰ ἐπαληθεῦσιν τὴν θεωρίαν ἢ νὰ καθιστοῦν ἀναγκαίως φρισημένας τροποποιήσεις τῆς ἀρχικῆς μορφῆς ταύτης ἢ νὰ ἀποδεικνύουν ὅτι αὕτη εἶναι ἐσφαλμένη.

8. Διὰ τοῦ ὄρου μετασχηματιστικὴ Γραμματικὴ ἑννοοῦμεν ἓν πεπερασμένον σύστημα νόμων, διὰ τῶν ὁποίων παράγονται ἀπειράριθμοι ἐν τῇ γλώσσῃ προτάσεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι γραμματικῶς ὀρθαί.

9. Αἱ πρό τῆς ἐμφάνισως τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς γλωσσολογικαὶ μέθοδοι δὲν ἠσχολοῦντο μὲ τὴν ἀνέρεσιν καὶ μαθηματικὴν διατύπωσιν νόμων διὰ τὴν παραγωγὴν τῶν προτάσεων, ἐβασίζοντο δὲ εἰς τὰς γνωστὰς διαδικασίας καταμήσεως (Segmentation) καὶ ταξινόμησεως (Classification) τῶν διαφόρων στοιχείων εἰς τὴν ἐπιφανειακὴν τοῦτων δομὴν. Διὰ πλείονα, ἴδε Ray Dougherty, «Generative Semantic Methods : A Bloomfieldian Counterrevolution», reproduced by the Indiana University Linguistics Club, Bloomington, 1972, σ. 4.

θεωρίαν, ή οποία, χωρίς να βασίζεται επί μιᾶς συγκεκριμένης γλώσσας ή ομάδος γλωσσῶν, να δύναται να χρησιμοποιηθῆ διὰ τὴν γλωσσολογικὴν ἀνάλυσιν ὄλων τῶν γλωσσῶν τοῦ κόσμου. Ἡ παραδοσιακὴ Γραμματικὴ ἀνεπτύχθη μὲ βάσιν τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν καὶ τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν καὶ ἐφηρμόσθη, μὲ ἐλαφρὰς τροποποιήσεις, διὰ τὴν περιγραφὴν μεγάλου ἀριθμοῦ εὐρωπαϊκῶν κυρίως γλωσσῶν¹⁰.

Ὑπάρχουν, ὁμως, γλῶσσαι, αἱ ὁποῖαι διαφέρουν οὐσιωδῶς ἀπὸ τὴν Λατινικὴν καὶ τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν. Ἦδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος τὸ ἐνδιαφέρον τῶν γλωσσολόγων, τῶν ἀνθρωπολόγων καὶ ἄλλων ἐπιστημόνων ἐστράφη πρὸς ὄλας τὰς φυσικὰς γλώσσας τοῦ κόσμου. Οὕτως αἱ ὁμιλούμεναι γλῶσσαι τῶν ἰθαγενῶν τῆς Ἀμερικῆς (: Ἴνδιάνων), ὡς καὶ αἱ γλῶσσαι τῶν διαφόρων φυλῶν τῆς μαύρης ἡπείρου, ἐγένοντο ἀντικείμενον μελέτης ὑπὸ τῶν ἐπιστημόνων κυρίως τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Ὅσον περισσότεραι γλῶσσαι ἐξητάζοντο καὶ ἐμελετῶντο τόσον μεγαλύτερα παρουσιάζετο ἡ ὑπάρχουσα διαφορὰ τῶν ποικίλων γλωσσῶν ἀπ' ἀλλήλων. Ἐκ τῆς μελέτης τῶν γλωσσῶν τούτων κατέστη φανερόν ὅτι αἱ μέθοδοι γλωσσολογικῆς ἀναλύσεως, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἀναπτυχθῆ διὰ τὰς ἰνδοευρωπαϊκὰς λεγομένας γλώσσας, δὲν ἦσαν ἐπαρκεῖς καὶ κατάλληλοι πλέον διὰ τὰς νέας, μὴ ἰνδοευρωπαϊκὰς, γλώσσας. Τοῦτο ἐσήμαινεν ὅτι ἔπρεπε νὰ δημιουργηθῆ γλωσσολογικὴ θεωρία ἐπιστημονικὴ, ἀρκετὰ εὐκαμπτος καὶ γενικὴ, ὥστε νὰ δύναται νὰ ἐφαρμοσθῆ δι' ὄλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου. Ἡ μετασχηματιστικὴ Γραμματικὴ, δημιουργημὰ κυρίως τοῦ περιφήμου ἀμερικανοῦ γλωσσολόγου Noam Chomsky¹¹, στηρίζεται ἐπὶ μιᾶς τοιαύτης θεωρίας.

Διὰ τῆς ἐπικουρίας ἄλλων ἐπιστημῶν¹² καὶ ἰδιαιτέρως τῆς μαθηματικῆς Λογικῆς¹³, ἡ σύγχρονος αὕτη γλωσσολογικὴ θεωρία ἀπέκτησε μεγάλην δυνατότητα. Αἱ γλωσσολογικαὶ πλέον μελέται, αἱ ὁποῖαι στηρίζονται εἰς τὴν νεωτάτην ταύτην θεωρίαν, ἔχουν παύσει νὰ ἀποτελοῦν

10. Ἴδὲ John Lyons, Chomsky, Fontana Modern Masters, editor Frank Kermode, Fontana / Collins, 1970, σσ. 20 - 21.

11. Βασικὰ διὰ τὴν σύνταξιν ἔργα τοῦ Noam Chomsky, ἐκτὸς τῶν πολλῶν ἄρθρων του, εἶναι τὰ κάτωθι : α') *Syntactic Structures*, Mouton and Co., The Hague - Paris, 1966, (sixth printing, first printing 1957), καὶ β') *Aspects of the Theory of Syntax*, The M.I.T. Press, Cambridge, Massachusetts, 1965. Περὶ τούτων, θὰ ὁμιλήσωμεν κατωτέρω δι' ὀλίγων.

12. Πρέπει νὰ εἰπῶμεν ἐδῶ ὅτι ἡ Γλωσσολογία, ἡ Ψυχολογία καὶ ἡ Φιλοσοφία, παρ' ὄλον ὅτι διατηροῦν τὴν αὐτοτέλειαν καὶ αὐτονομίαν των, δὲν εἶναι ἄσχετοι πρὸς ἀλλήλας ἐπιστήμαι.

13. Ἴδὲ Maurice Gross, *Mathematical Models in Linguistics*, prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1972, σ. 5.

άπλην καταγραφὴν, ταξινομήσιν καὶ παρατήρησιν τῶν διαφορῶν φαινομένων τῆς γλώσσης.

Διὰ τοῦτο, πρὶν ἢ προχωρήσωμεν εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων τῆς νέας Ἑλληνικῆς, κρίνεται σκόπιμον νὰ ἀφιερῶσωμεν ὀλίγας εἰσαγωγικὰς γραμμὰς πρὸς παρουσίαςιν ὠρισμένων βασικῶν μεθοδολογικῶν ἀρχῶν τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς, ἡ ὁποία εἶναι σχεδὸν ἄγνωστος εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τοῦτο, δηλαδὴ ἡ πρὸς κατανόησιν τῆς ἐπιχειρουμένης ἀναλύσεως παρουσίαςις ὀλίγων σημείων τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς, ἀποτελεῖ ἓνα ἀκόμη, δευτερεύοντα, σκοπὸν τῆς παρούσης μελέτης.

2. Ὁργάνωσις καὶ διάρθρωσις τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς.

Τὴν πρώτην ἐπίσημον ἐμφάνισιν τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς ἀποτελεῖ ἡ κατὰ τὸ 1957 δημοσίευσις τοῦ ἔργου τοῦ Noam Chomsky *Syntactic Structures*. Διὰ τοῦ ἔργου τούτου ὁ Noam Chomsky κατέστη ὁ ἰδρυτὴς καὶ θεμελιωτὴς τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς, ἡ ὁποία σήμερον εἶναι ἡ ἐπικρατεστέρα καὶ ἡ εὐρύτερον διαδεδομένη σύγχρονος γλωσσολογικῆ θεωρία εἰς Ἄμερικὴν καὶ ἀλλοῦ.

Προϊούσης τῆς συστηματικῆς ἐρευνητικῆς ἐργασίας τοῦ Noam Chomsky καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἐπιστημόνων, κατέστη ἀναγκαία διὰ τὸν ἰδρυτὴν τῆς ὡς ἄνω θεωρίας ἡ τροποποιήσις ὠρισμένων σημείων τοῦ *Syntactic Structures* καὶ ἡ περαιτέρω ἀνάπτυξις ἄλλων. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ Noam Chomsky ἀναγκαιῶς ἤχη εἰς τὴν δημοσίευσιν ἐτέρου διὰ τὴν σύνταξιν ἔργου, τοῦ *Aspects of the Theory of Syntax*¹⁴, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τοῦ 1965, ὅτε ἐξεδόθη, ἀποτελεῖ τὴν βάσιν διὰ τὴν συγγραφὴν τῶν μετασχηματιστικῶν Γραμματικῶν τῶν διαφορῶν ἀνὰ τὸν κόσμον γλωσσῶν.

Μὲ βάσιν τὴν θεωρίαν τοῦ *Aspects*, ὡς συνήθως ἀποκαλεῖται τὸ κλασσικὸν τοῦτο ἔργον, ἡ μετασχηματιστικὴ Γραμματικὴ γλώσσης τινὸς συνίσταται ἐκ τῶν κάτωθι συνθετικῶν μερῶν :

1. Τοῦ συντακτικοῦ συνθετικοῦ μέρους (*Syntactic Component*).
2. Τοῦ σημασιολογικοῦ συνθετικοῦ μέρους (*Semantic Component*), καὶ

14. Συμφώνως πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ *Syntactic Structures*, ἡ σημασία τῆς προτάσεως ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς βαθείας δομῆς καὶ ἐκ τῶν μετασχηματιστικῶν νόμων. Ἀντιθέτως, κατὰ τὸ *Aspects*, οἱ μετασχηματιστικοὶ νόμοι οὐδένα ρόλον καίζουσιν εἰς τὴν σημασίαν τῆς προτάσεως.

3. τοῦ φωνολογικοῦ συνθετικοῦ μέρους (Phonological Component).

Πρέπει νὰ τονισθῆ ὅτι τὰ μέρη ταῦτα δὲν εἶναι αὐτόνομα καὶ αὐτοτελεῆ, ἀλλ' ὑπάρχει ἀναγκαῖα μεταξὺ τούτων σύνδεσις¹⁵. Τοῦτο, βεβαίως, ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς παλαιότερας θεωρίας, συμφώνως πρὸς τὰς ὁποίας τὰ ὡς ἄνω ἀναγραφόμενα μέρη εἶναι αὐτόνομα, μὴ συνδεόμενα πρὸς ἄλληλα.

Παρ' ὅλον ὅτι ἐσχάτως ἔχουν διατυπωθῆ ὑπὸ τινῶν γλωσσολόγων¹⁶ ἀντιρρήσεις τινὲς¹⁷ ὡς πρὸς τὴν προτεραιότητα, λειτουργίαν καὶ σπουδαιότητα τῶν δύο πρώτων συνθετικῶν μερῶν¹⁸, ἀκολουθοῦντες τὴν θεωρίαν τοῦ Aspects δεχόμεθα εἰς τὴν μελέτην ταύτην ὅτι τὸ βάρος τῆς παραγωγῆς τῶν προτάσεων πίπτει καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὸ συντακτικὸν συνθετικὸν μέρος, ἐνῶ τὰ ἄλλα δύο μέρη εἶναι ἀπλῶς ἐρμηνευτικά.

Τὸ συντακτικὸν συνθετικὸν μέρος ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν λεγομένην β ἄ σ ι ν (Base) καὶ τὸ μετασχηματιστικὸν συνθετικὸν μέρος (Transformational Component). Ἡ βᾶσις, ἡ ὁποία εἶναι γεννήτρια τῶν ἐσωτερικῶν δομῶν τῶν προτάσεων, ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ λεγόμενον κατηγορικὸν συνθετικὸν μέρος (Categorial Component) καὶ τὸ λεξικὸν (Lexicon). Ἡ ἐσωτερικὴ ἢ βαθεῖα δομὴ (Deep Structure) τῆς προτάσεως εἰσέρχεται εἰς τὸ σημασιολογικὸν συνθετικὸν μέρος καὶ λαμβάνει σημασιολογικὴν ἐρμηνείαν, μετατρέπεται δὲ ἢ βαθεῖα αὕτη δομὴ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἢ ἐπιφανειακὴν δομὴν (Surface Structure) διὰ τῆς λειτουργίας τῶν μετασχηματιστικῶν νόμων (Transformational rules) Τέλος οἱ νόμοι τοῦ φωνολογικοῦ συνθετικοῦ μέρους προσδίδουν φωνητικὴν ἐρμηνείαν εἰς τὴν ἐπιφανειακὴν δομὴν τῶν προτάσεων.

Τὸ πρῶτον μέρος δύναται ἀπλῶς νὰ ὀρισθῆ ὡς πεπερασμένον σύστημα νόμων, οἱ ὁποῖοι παράγουν ἄπειρον ἀριθμὸν προτάσεων. Τὸ δεῦτερον μέ-

15. Ἴδὲ Noam Chomsky, *Current Issues in Linguistic Theory*, Mouton and Co., London - The Hague - Paris, 1966 (second printing), σσ. 105 - 106.

16. Ἐνθερμοὶ ὑποστηρικταὶ τῆς λεγομένης γενετικῆς σημασιολογίας (Generative Semantics) εἶναι, μεταξὺ ἄλλων, οἱ γλωσσολόγοι Paul Postal, George Lakoff καὶ James McCawley.

17. Ὁ Noam Chomsky εἰς τὸ Aspects (σ. 159) ἀναγνωρίζει ὅτι δὲν ὑπάρχει σαφὲς καὶ εὐδιάκριτον ὄριον μεταξὺ τῶν δύο πρώτων συνθετικῶν μερῶν.

18. Διαφόρους ἀπόψεις δύναται τις νὰ ἴδῃ εἰς πλείστα ἄρθρα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀναφέρω τὰ κάτωθι: α') George Lakoff, «On Generative Semantics», reproduced by the Indiana University Linguistics Club, Bloomington, 1969, καὶ β') James McCawley, «The Role of Semantics in a Grammar», in *Universals in Linguistic Theory* (ed. by E. Bach and R. Harms), Holt, Rinehart and Winston, New York, 1968, σσ. 125 - 169.

ρος δύναται νά χαρακτηρισθῆ ὡς σύστημα νόμων, οἱ ὅποιοι, καθορίζοντες μίαν σημασιολογικὴν ἔρμηνείαν δι' ἐκάστην συντακτικὴν περιγραφὴν (Syntactic Description)¹⁹, ἀναφέρονται κυρίως εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν τῶν προτάσεων, λαμβάνουν δὲ πιθανῶς ὑπ' ὄψιν καὶ ὄρισμένες μορφὰς τῆς ἐπιφανειακῆς τούτων δομῆς. Τὸ τρίτον μέρος ὀρίζεται ὡς πεπερασμένον σύστημα νόμων, οἱ ὅποιοι, καθορίζοντες μίαν φωνητικὴν ἔρμηνείαν δι' ἐκάστην συντακτικὴν περιγραφὴν, ἀναφέρονται μόνον εἰς τὴν ἐπιφανειακὴν δομὴν τῶν προτάσεων.

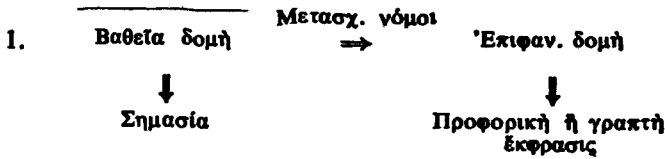
3. Ἡ βαθεῖα καὶ ἡ ἐπιφανειακὴ δομὴ τῶν προτάσεων.

Βασικὸν μεθοδολογικὸν στοιχεῖον τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς εἶναι ἡ ἀρχὴ ὅτι εἰς ὄλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου ἐκάστη πρότασις ἔχει μίαν βαθεῖαν ἢ ἐσωτερικὴν δομὴν καὶ μίαν ἐπιφανειακὴν ἢ ἐξωτερικὴν δομὴν²⁰. Αἱ δύο αὗται δομαὶ τῶν προτάσεων οὐδέποτε εἶναι ἀκριβῶς αἱ αὐταί. Κατὰ κανόνα, ἡ βαθεῖα δομὴ προτάσεώς τινος περιέχει περισσότερα στοιχεῖα ἀπὸ τὴν ἀντίστοιχον ἐπιφανειακὴν δομὴν. Γενικῶς, βαθεῖα δομὴ προτάσεώς τινος εἶναι ἡ ἀ φ η ρ η μ ἔ ν η ὑ π ο κ ε ι μ ἔ ν η δ ο μ ῆ (Abstract Underlying Form), ἡ ὁποία καθορίζει τὴν σημασίαν τῆς προτάσεως. Διὰ τῆς λειτουργίας τῶν μετασχηματιστικῶν νόμων, οἱ ὅποιοι εἶναι πεπερασμένοι τὸν ἀριθμὸν καὶ λειτουργοῦν καθ' ὄρισμένην τάξιν, ἡ βαθεῖα δομὴ τῶν προτάσεων μετατρέπεται (: μετασχηματίζεται) εἰς τὴν ἐπιφανειακὴν τούτων δομὴν. Εἶναι, λοιπόν, ἡ ἐπιφανειακὴ δομὴ ἡ συγκεκριμένη μορφή τῶν προτάσεων εἰς τὸν προφορικὸν ἢ γραπτὸν λόγον. Συνεπῶς, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν παραδοσιακὴν Γραμματικὴν, ἡ ὁποία δὲν κάμνει σαφῆ διάκρισιν μεταξὺ βαθείας καὶ ἐπιφανειακῆς δομῆς, ἡ μετασχηματιστικὴ Γραμματικὴ δέχεται τὴν ὑπαρξίν δύο ἐπιπέδων γλωσσολογικῆς ἀναλύσεως. Ἡ βαθεῖα δομὴ, ἀμετάβλητος καὶ σταθερὰ δι' ἐκάστην πρότασιν, εἶναι ὑπεύθυνος διὰ τὴν σημασίαν τῆς προτάσεως, ἐνῶ ἡ ἐπιφανειακὴ δομὴ, ἡ ὁποία συνδέεται μετὰ τῆς βαθείας δομῆς διὰ τῶν μετασχηματιστικῶν νόμων, εἶναι ἡ προφορικὴ ἢ γραπτὴ ἔκφρασις δι' ὄλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου.

19. Θὰ ἴδωμεν κατωτέρω ὅτι ἡ σαφῆ συντακτικὴ περιγραφή τῶν διαφόρων δομῶν εἶναι ἀπαραίτητον καὶ ἀναγκαῖον στοιχεῖον διὰ τὴν λειτουργίαν τῶν μετασχηματιστικῶν νόμων.

20. Ἴδὲ George Lakoff, «Deep Surface Grammar», reproduced by the Indiana University Linguistics Club, Bloomington, 1968.—Eung-Do Cook, «Deep Structure and Surface Structure», *L i n g u a* (1970), 25, σσ. 101-114.—Archibald Hill, «The Hypothesis of Deep Structure», *S t u d i a L i n g u i s t i c a* (1970), 24, σσ. 1-16, κ. ἄ.

Ἐάν διατηρήσωμεν τὴν ἀρχὴν τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν οἱ ποικίλοι μετασχηματιστικοὶ νόμοι δὲν ἐπιδροῦν ἐπὶ τῆς σημασίας τῶν προτάσεων, τότε δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν τὸ κάτωθι ἀπλοῦν διάγραμμα ²¹:

Διὰ τῆς παραδοχῆς τῆς μεθοδολογικῆς ταύτης ἀρχῆς τῶν δύο δομῶν δι' ἐκάστην πρότασιν, πολλὰ προβλήματα τῆς γλώσσης, τὰ ὅποια παρεῖχον πράγματα εἰς τοὺς πρότερον μελετητάς, λύονται σήμερον κατὰ μαθηματικὸν τρόπον ²². Συγκεκριμένως, δυνάμεθα νὰ δείξωμεν ὅτι προτάσεις διάφοροι εἰς τὴν ἐπιφανειακὴν δομὴν, ἔχουσαι ὅμως τὴν αὐτὴν σημασίαν, προέρχονται ἐκ τῆς αὐτῆς βαθεῖας δομῆς. Ὡσαύτως, δυνάμεθα νὰ διαφοροποιήσωμεν εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν ὁμοίας προτάσεις ἢ φράσεις τῆς ἐπιφανειακῆς δομῆς, αἱ ὅποιαι ὅμως δὲν ἔχουν τὴν αὐτὴν σημασίαν. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν ὑπάγονται καὶ αἱ διαφορούμεναι (Ambiguous) ²³ φράσεις ἢ προτάσεις.

Ἄς λάβωμεν τὰ κάτωθι παραδείγματα :

2. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος κατέκτησεν ὅλην σχεδὸν τὴν Ἀσίαν.
3. Ὁλη σχεδὸν ἡ Ἀσία κατεκτήθη ἀπὸ τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον.

Αἱ δύο αὗται ὁμοίαι σημασιολογικῶς προτάσεις, ἂν καὶ εἶναι διάφοροι εἰς τὴν ἐπιφανειακὴν δομὴν, προέρχονται ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς βαθεῖας δομῆς ²⁴. Ἡ μόνη μεταξὺ τῶν προτάσεων τούτων διαφορὰ εἶναι ὅτι

21. Ἴδὲ R. Jacobs and P. Rosenbaum, *Grammar I*, Ginn and Company, Boston, 1967, σ. 59.

22. Τοῦτο δὲν σημαίνει, βεβαίως, ὅτι ὅλα τὰ προβλήματα τῆς γλώσσης ἔχουν σήμερον λυθῆ. Ἐχει γίνῃ, ὅμως, ἓν ἀποφασιστικὸν βῆμα πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην μὲ τὴν πολλὰ ὑποσχόμενην μετασχηματιστικὴν Γραμματικὴν.

23. Δι' ἐκτενῆ περιγραφὴν καὶ ἀνάλυσιν διαφορουμένων φράσεων καὶ προτάσεων, ἰδὲ Jan Kooij, *Ambiguity in Natural Language: An Investigation of Certain Problems in its Linguistic Description*, North-Holland Publishing Company, Amsterdam-London, 1971.

24. Ἡ μετασχηματιστικὴ Γραμματικὴ δέχεται ὅτι εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν αἱ προτάσεις εἶναι εἰς τὴν ἐνεργητικὴν σύνταξιν. Συνεπῶς, αἱ εἰς τὴν ἐνεργητικὴν σύνταξιν προτάσεις ἀποτελοῦν τὴν βάσιν, ἐκ τῆς ὁποίας παράγονται αἱ ἀντίστοιχοι παθητικαὶ τούτων συντάξεις.

εἰς τὴν (3) ἐλειτούργησεν εἰς ἐπὶ πλέον μετασχηματιστικὸς νόμος, ὁ νόμος τῆς μετατροπῆς ἐνεργητικῶν συντάξεων εἰς παθητικᾶς.

* Ἄς ἐλθωμεν τώρα νὰ ἐξετάσωμεν τὴν κάτωθι πρότασιν :

4. Ὁ χρυσοχόος συνέλαβε τὸν ληστήν μετ' ὄπλον.

Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς, προτάσεις ἔχουσαι δύο ἢ περισσοτέρας σημασίας παράγονται ἐκ δύο ἢ περισσοτέρων, ἀντιστοιχῶς, ἐσωτερικῶν δομῶν²⁵. Διὰ τὴν ἀνωτέρω πρότασιν, δύο τοῦλάχιστον ἐρμηνεῖται δύνανται νὰ δοθοῦν²⁶: α) Ὁ χρυσοχόος συνέλαβε τὸν ληστήν, ὁ ὁποῖος (ληστής) ἐκράτει ὄπλον, καὶ β) ὁ χρυσοχόος χρησιμοποιοῦντας τὸ ὄπλον τοῦ συνέλαβε τὸν ληστήν. Κατὰ τὴν πρώτην ἐρμηνείαν, ἡ φράσις μετ' ὄπλον συνδέεται μετ' ἡ ὀνομαστικὴν φράσιν τὸν ληστήν²⁷, ἐνῶ κατὰ τὴν δευτέραν ἐρμηνείαν ἡ φράσις αὕτη συνδέεται μετ' ὁ ὑποκείμενον τῆς προτάσεως. Κατὰ ταῦτα, αἱ κάτωθι δύο συντακτικαὶ περιγραφαὶ τῆς (4) δύνανται νὰ δοθοῦν²⁸:

4α. Ὁ χρυσοχόος συνέλαβε [τὸν ληστήν μετ' ὄπλον], καὶ

4β. ὁ χρυσοχόος συνέλαβε [τὸν ληστήν] [μετ' ὄπλον].

4. Οἱ βασικοὶ νόμοι δομῆς τῆς φράσεως.

Ἐλέχθη ἀνωτέρω ὅτι τὸ συντακτικὸν συνθετικὸν μέρος τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν λεγομένην βᾶσιν καὶ τὸ μετασχηματιστικὸν συνθετικὸν μέρος. Ἡ βᾶσις πάλιν ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ κατηγορικὸν συνθετικὸν μέρος καὶ τὸ λεξικόν. Κρίνεται ἀπαραίτητον νὰ ἀσχοληθῶμεν ἐδῶ δι' ὀλίγων μετ' ὁ κατηγορικὸν συνθετικὸν μέρος τῆς βάσεως. Τοῦτο ἀποτελεῖται ἀπὸ σειρὰν νόμων²⁹ ἀπληλαγμένων περιβάλλοντος (Context-

25. Εὐνόητον τυγχάνει ὅτι δι' ἐκάστην βαθεῖαν δομὴν ἀντιστοιχεῖ μία καὶ μόνον μία ἐρμηνεία.

26. Ἡ θέσις τῆς φράσεως μετ' ὄπλον εἰς τὴν (4) συντελεῖ τὰ μέγιστα εἰς τὸ νὰ δύνανται νὰ δοθοῦν δύο ἐρμηνεῖαι εἰς τὴν πρότασιν αὐτήν.

27. Κατὰ τὴν ἐρμηνείαν δηλ. αὐτήν, ἡ φράσις μετ' ὄπλον χαρακτηρίζει καὶ προσδιορίζει σαφέστερον τὴν ἔννοιαν τοῦ οὐσιαστικοῦ τὸν ληστήν, εἰς τὸ ὅποιον ἀναφέρεται.

28. Τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ φράσις μετ' ὄπλον εἰς τὴν (4β) δὲν ἐτέθη ἐντὸς τῆς αὐτῆς ἀγκύλης μετ' ἡ ὀνομαστικὴν φράσιν τὸν ληστήν δεικνύει ὅτι δὲν ὑπάρχει στενὴ συντακτικὴ καὶ σημασιολογικὴ μεταξὺ τούτων σχέσις.

29. Δυνάμεθα νὰ εἰπῶμεν ὅτι οἱ νόμοι οὗτοι ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὴν ἀνάλυσιν τῶν ἀμέσων συστατικῶν τῆς προτάσεως (Immediate Constituent Analysis) τῶν περὶ τὸν Bloomfield ἀμερικανῶν γλωσσολόγων. Διὰ τὴν πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τῆς

free Rewriting Rules) καὶ δυναμένων νὰ ἀναλυθοῦν εἰς τὰ συστατικὰ των. Οἱ νόμοι οὗτοι συνήθως καλοῦνται νόμοι δομῆς τῆς φράσεως (Phrase - Structure Rules).

Διττός εἶναι ὁ σκοπὸς τῶν νόμων τούτων : α) Ὅριζον ἐν σύστημα γραμματικῶν σχέσεων, αἱ ὁποῖαι εἶναι ὑπεύθυνοι διὰ τὴν σημασιολογικὴν ἐρμηνείαν τῶν προτάσεων, καὶ β) καθορίζον μίαν ἀφηρημένην εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν τῶν προτάσεων τάξιν τῶν στοιχείων, ἡ ὁποία καθιστᾷ δυνατὴν τὴν λειτουργίαν τῶν μετασχηματιστικῶν νόμων.

Οἱ νόμοι δομῆς τῆς φράσεως ἀρχίζον μὲ τὸ στοιχεῖον $\# S \#$, τὸ ὁποῖον δηλοῖ πρότασιν (Sentence)³⁰ καὶ τίθεται εἰς τὴν κυρυφὴν τῶν νόμων τούτων³¹. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ πρότασις ἀποτελεῖ βασικὸν καὶ θεμελιῶδες στοιχεῖον τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς, ὅλοι δὲ οἱ νόμοι οἱ ἔχοντες ὡς ἀφετηρίαν τὸ ὡς ἄνω σύμβολον περιγράφουν καὶ ἀναλύουν προτάσεις. Τὸ S τοῦτο ἀναλύομενον θὰ ἐμφανισθῇ πάλιν εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ πρώτου νόμου, ὁ ὁποῖος δύναται νὰ γραφῆ ὡς ἐξῆς³² :

$$5. \quad S \rightarrow ke (S)^n, \quad \text{ἔνθα } n > 2.$$

Ὁ νόμος οὗτος, καλούμενος νόμος - σχῆμα (Rule - Schema), ἀναλύει συνθέτους προτάσεις³³, ἀντιπροσωπεύει δὲ ἄπειρον ἀριθμὸν νόμων τοῦ τύπου $S \rightarrow ke SS \dots SS$, ἔνθα ὁ ἀριθμὸς τῶν διὰ τοῦ συμπλεκτικοῦ συνδέσμου ke συνδεδεμένων προτάσεων εἶναι ἴσος ἢ μεγαλύτερος τοῦ 2³⁴.

μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς ἀνάλυσιν τῶν ἀμέσων συστατικῶν τῆς προτάσεως, ἰδὲ κυρίως Rulon Wells, «Immediate Constituents», *Readings in Linguistics I*, edited by Martin Joos, The University of Chicago Press, Chicago, 1966 (fourth edition), σσ. 186 - 207.

30. Διὰ τοὺς μετασχηματιστὰς (Transformationalists), ἀφετηρία γλωσσολογικῆς ἀναλύσεως εἶναι ἡ πρότασις καὶ τέρμα τὸ ἐκ διαφοροποιητικῶν στοιχείων (Distinctive Features) συνιστάμενον φῶνημα (Phoneme). ἔνφ διὰ τοὺς στρουκτουραλιστὰς (Structuralists) ἀφετηρία εἶναι ὁ φθόγγος καὶ τέρμα ἡ πρότασις.

31. Πρὸς παράστασιν τῶν διαφόρων ὄρων, θὰ χρησιμοποιήσωμεν σύμβολα ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς, τὰ ὁποῖα συνήθως χρησιμοποιοῦνται διεθνῶς.

32. Τὸ βέλος ἐδῶ σημαίνει : «δύναται νὰ ἀναλυθῆ ἢ νὰ γραφῆ πάλιν ὡς». Τὸ $n \geq 2$ σημαίνει ὅτι ἡ n δύναμις εἶναι ἴση ἢ μεγαλύτερα τοῦ ἀριθμοῦ 2. Τὸ ke ἐτέθη εἰς τὴν θέσιν αὐτήν, διότι ὑποθέτομεν ὅτι ὁ συμπλεκτικὸς οὗτος σύνδεσμος καταλαμβάνει εἰς τὴν βάσιν τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν πρότασιν, μετασχηματιστικοὶ δὲ μετὰ ταῦτα νόμοι κολλαπλασιάζουν καὶ ἐξαπλώνουν τὸ ke εἰς τὰς προσηκούσας θέσεις. Τέλος ἄλλοι νόμοι ἐξαλείφουν ὅλα τὰ ke τὰ συνδεδενὰ προτάσεις, φράσεις, κ.ἄ., πλὴν τοῦ τελευταίου. Διὰ νὰ καταστή, ὅμως, τοῦτο σαφὲς ἀπαιτεῖται ἰδιαίτερα μελέτη.

33. Ἐπειδὴ εὐνάμεθα, θεωρητικῶς, νὰ συνδέσωμεν διὰ τοῦ ke ἀναριθμήτους προτάσεις, εὐνόητον τυγχάνει ὅτι δὲν ὑπάρχει μακροτέρα πρότασις.

34. Ἴδὲ George Lakoff and Stanley Peters, «Phrasal Conjunction and

Ὁ δεύτερος νόμος ἀναλύει τὴν ἀπλὴν πλέον πρότασιν εἰς τὰ ἄμεσα συστατικά μέρη αὐτῆς, δύναται δὲ νὰ γραφῆ ὡς ἐξῆς ³⁵ :

$$6. \quad S \rightarrow (\text{PreS}) \text{ NP} \wedge \text{VP}$$

Ὁ ὡς ἄνω νόμος δύναται νὰ ἀναγνωσθῆ ὡς ἀκολουθῶς : Ἡ πρότασις (S) δύναται νὰ ἀναλυθῆ ἢ νὰ γραφῆ πάλιν ὡς προ-πρότασις (PreS) ³⁶, ἢ ὁποία εἶναι προαιρετικὴ, ἀκολουθουμένη ὑπὸ ὀνοματικῆς φράσεως (NP) καὶ ρηματικῆς φράσεως (VP) κατ' αὐτὴν τὴν σειρὰν.

Ὁ τρίτος νόμος, ὁ ὁποῖος ἀναλύει τὴν ρηματικὴν φράσιν, δύναται νὰ γραφῆ ὡς ἐξῆς :

$$7. \quad \text{VP} \rightarrow \text{V} (\text{NP}) (\text{NP}) (\text{PP}) \left(\left\{ \begin{array}{l} \text{S} \\ \text{PP} \end{array} \right\} \right) (\text{Adv.})$$

Ὁ νόμος οὗτος ³⁷ ἔχει ὄλα τὰ συστατικά στοιχεῖα τῆς ρηματικῆς φράσεως ³⁸ προαιρετικὰ ἐκτὸς τοῦ ρήματος (V), ὅπερ σημαίνει ὅτι μόνον τὸ ρῆμα εἶναι ἀπαραίτητον καὶ ὑποχρεωτικὸν στοιχεῖον τῆς ρηματικῆς φράσεως, δύναται δὲ νὰ ἀναγνωσθῆ ὡς ἐξῆς ³⁹ : Ἡ ρηματικὴ φράσις ἀναλύεται ὡς ἐν ὑποχρεωτικὸν ρῆμα ἀκολουθούμενον ὑπὸ δύο προαιρετικῶν ὀνοματικῶν φράσεων, αἱ ὁποῖαι ἀκολουθοῦνται ὑπὸ ἐνὸς προαιρετικοῦ ἐμπροθέτου προσδιορισμοῦ (PP), ὁ ὁποῖος, μὲ τὴν σειρὰν του, ἀκολουθεῖται προαιρετικῶς εἴτε ὑπὸ προτάσεως ⁴⁰ εἴτε ὑπὸ ἄλλου ἐμπροθέτου προσδιορισμοῦ καὶ τὴν σειρὰν αὐτὴν τῶν στοιχείων τῆς ρηματικῆς φράσεως δύναται προαιρετικῶς νὰ κλείη ἐν ἐπίρρημα (Adv.) ⁴¹.

Symmetric Predicates», in *Modern Studies in English: Readings in Transformational Grammar*, edited by D. Reibel and S. Schane, Prentice - Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1969, σσ. 113-142.

35. Διὰ τῆς χρήσεως παρενθέσεων δηλοῦμεν ὅτι τὰ ἐντὸς αὐτῶν σύμβολα εἶναι προαιρετικά.

36. Αἱ ἀρνήσεις, παραδείγματος χάριν, ὑπάγονται εἰς αὐτὴν τὴν κατηγορίαν. Περί τούτων, ἰδὲ Ray Jackendoff, «Speculations on Presentences and Determiners», reproduced by the Indiana University Linguistics Club, Bloomington, 1968.

37. Τὰ ἐντὸς τοῦ ἀγκίστρου σύμβολα, τοποθετούμενα συνήθως τὸ ἐν κάτωθι τοῦ ἄλλου, πρέπει νὰ λαμβάνονται ἀνά ἐν δι' ἐκάστην παραγωγὴν. Δὲν δύνανται νὰ ληφθοῦν περισσότερα τοῦ ἐνὸς ταυτοχρόνως εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν παραγωγὴν.

38. Ὁ νόμος οὗτος ἀποτελεῖ συγχώνευσιν πολλῶν νόμων.

39. Πρόδηλος καθίσταται ἡ σημασία καὶ ἡ σπουδαιότης τῆς χρήσεως συμβόλων.

40. Πρέπει ἰδιαιτέρως νὰ σημειωθῆ ἡ ἐπανεμφάνισις τοῦ συμβόλου S εἰς τὸν νόμον τοῦτον, ὅστις ἀναλύει ρηματικὰς φράσεις.

41. Δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν ἐπιρρηματικὴν ἔκφρασιν ἀντὶ ἀπλοῦ ἐπιρρήματος.

Ὁ τέταρτος νόμος ἀναλύει συνθέτους ὀνοματικὰς φράσεις, δύναται δὲ νὰ γραφῆ ὡς ἀκολούθως :

$$8. \quad NP \rightarrow ke (NP)^n, \quad \text{ὅπου } n > 2.$$

Ὁ νόμος οὗτος, καλούμενος νόμος -σχήμα, ἀντιπροσωπεύει ἄπειρον ἀριθμὸν νόμων⁴² τοῦ τύπου $NP \rightarrow ke NP NP \dots NP NP$, ἔνθα ὁ ἀριθμὸς τῶν διὰ τοῦ συμπλεκτικοῦ συνδέσμου ke συνδεομένων ὀνοματικῶν φράσεων εἶναι ἴσος ἢ μεγαλύτερος τοῦ 2.

Ὁ πέμπτος νόμος, ὁ ὁποῖος ἐνδιαφέρει ἀμέσως τὰς συμπληρωματικὰς προτάσεις τὰς ἐξαρτωμένας ἐξ ὀνοματικῆς φράσεως, δύναται νὰ γραφῆ ὡς ἑξῆς⁴³.

$$9. \quad NP \rightarrow \left\{ \begin{array}{l} (Art.) N (S) \\ Pron. \end{array} \right\}$$

Ὁ νόμος οὗτος δύναται νὰ ἀναγνωσθῆ ὡς ἀκολούθως : Ἡ ὀνοματικὴ φράσις ἀναλυομένη δύναται νὰ γραφῆ πάλιν εἴτε ὡς προαιρετικὸν ἄρθρον (Art.) ἀκολουθούμενον ὑπὸ ὑποχρεωτικοῦ ὀνόματος (N), τὸ ὁποῖον δύναται πάλιν νὰ ἀκολουθῆται προαιρετικῶς ὑπὸ προτάσεως, εἴτε ὡς ἀνωθυμία (Pron.).

Ὁ ἕκτος νόμος, ὁ ὁποῖος καθιστᾷ δυνατὴν τὴν περαιτέρω ὑποκατηγοριοποίησιν (Subcategorization) τοῦ ὀνόματος, γράφεται ὡς ἑξῆς :

$$10. \quad N \rightarrow CS$$

Ὁ νόμος οὗτος δύναται νὰ ἀναγνωσθῆ ὡς ἀκολούθως : Ἡ συντακτικὴ κατηγορία τοῦ ὀνόματος εἶναι ἓν σύνθετον σύμβολον (CS)⁴⁴.

Σημειωτέον ὅτι, ἐκτὸς τοῦ τελευταίου τούτου νόμου, οἱ λοιποὶ ὡς ἄνω νόμοι δύναται νὰ ἀπεικονισθοῦν διὰ δένδρων - διαγραμμάτων (Tree-diagrams), εἰς τὰ ὁποῖα ἡ ἐξάρτησις τῶν ὀρων τῆς προτάσεως εἶναι ἐμφανῆς. Προκειμένου ἰδίᾳ περὶ τῶν ὀνοματικῶν φράσεων, τὰ δένδρα - δια-

42. Καθίσταται φανερόν ὅτι θεωρητικῶς δυνάμεθα νὰ συνδέσωμεν διὰ τοῦ ke ἄπειρον ἀριθμὸν ὀνοματικῶν φράσεων. Τοῦτο σημαίνει ὅτι δὲν ὑπάρχει μακροτέρα σύνθετος ὀνοματικὴ φράσις.

43. Κατωτέρω θὰ δειχθῆ ὅτι οἱ ἀσθενεῖς τύποι τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν παράγονται διὰ σχετικοῦ μετασχηματιστικοῦ νόμου. Συνεπῶς, ὁμιλοῦντες περὶ τῶν ἀντωνυμιῶν τῶν ἐπίσκομένων εἰς τὴν βᾶσιν δὲν ἀναφερόμεθα, βεβαίως, εἰς τοὺς ἀσθενεῖς τούτους τύπους τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν.

44. Λέγοντες ὅτι ἡ συντακτικὴ κατηγορία τοῦ ὀνόματος εἶναι ἓν σύνθετον σύμβολον ἐννοοῦμεν βασικῶς ὅτι ἡ μήτρα ὀνόματός τινος περιλαμβάνει ἀριθμὸν τινα σημασιολογικῶν καὶ συντακτικῶν στοιχείων, διὰ τῶν ὁποίων διακρίνεται ἀπὸ ἄλλα ὀνόματα ἢ ἀπὸ ἄλλας κατηγορίας. Τὰ διαφοροποιητικὰ ταῦτα στοιχεία εἶναι δυαδικὰ χαρακτηριζόμενα ἢ θετικῶς ἢ ἀρνητικῶς. Παραδείγματος χάριν, [+N], [-N], [+V], [-V], [+ἔμφυχον], [-ἔμφυχον], [+κληθυστικός], [-κληθυστικός], [+ἀρσενικόν], [-ἀρσενικόν], κ. ἄ.

γράμματα τὰ σχετικὰ μὲ τὴν βαθεῖαν δομὴν δίδουν περισσοτέρας πληροφορίας ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς νόμους. Συγκεκριμένως, διὰ τοῦ νόμου (9) δὲν δίδεται σαφῶς ἡ πληροφορία ἐὰν ἡ ἀναλυομένη ὀνομαστικὴ φράσις ἔχη λειτουργίαν ὑποκειμένου ἢ ἀντικειμένου. Ἀντιθέτως, τὰ δένδρα-διαγράμματα καθιστοῦν σαφῆ τὴν ἐξάρτησιν καὶ τὴν λειτουργίαν ἐνὸς ἐκάστου τῶν ὄρων τῆς προτάσεως, ὡς τοῦτο θὰ δειχθῆ εἰς τὴν μελέτην ταύτην.

5. Ταυτότης ἀναφορᾶς.

Εἰς ὅλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου, διὰ τὴν γλωσσολογικὴν ἀνάλυσιν τῶν διαφόρων φαινομένων ἰδιαιτέρας σημασίας καὶ σπουδαιότητος εἶναι ἡ ἔννοια τῆς ταυτότητος ἀναφορᾶς (Referential Identity ἢ Coreferentiality)⁴⁵. Ἡ ἔννοια αὕτη εἶναι οὐσιώδης καὶ βασικὴ διὰ τὴν περιγραφὴν καὶ ἀνάλυσιν κυρίως τῶν ἀντωνυμιῶν, ἀλλὰ καὶ ἄλλων φαινομένων ἐχόντων σχέσιν μὲ τὴν ἀποβολὴν ὄρων τῆς προτάσεως. Συγκεκριμένως, ἡ ταυτότης ἀναφορᾶς εἶναι ἀπαραίτητος προϋπόθεσις διὰ τὴν λειτουργίαν μεγάλου ἀριθμοῦ μετασηματιστικῶν νόμων.

Γραφικῶς, δυνάμεθα νὰ δηλώσωμεν τὴν ταυτότητα ἀναφορᾶς μεταξὺ δύο ὀνομαστικῶν φράσεων διὰ τῆς χρήσεως δεικτῶν. Δύο ἢ περισσοτέραι ὀνομαστικαὶ φράσεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τοὺς αὐτοὺς δεικτάς, ἀναφέρονται εἰς τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον. Ἀντιθέτως, δύο ὀνομαστικαὶ φράσεις, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔχουν τοὺς αὐτοὺς δεικτάς⁴⁶, ἀναφέρονται εἰς διάφορον ἀντικείμενον⁴⁷.

Διὰ τῆς ἐννοίας τῆς ταυτότητος ἀναφορᾶς, ἡ ὁποία εἶναι συντακτικῶς καὶ σημασιολογικῶς θεμελιώδης, δυνάμεθα νὰ ἐρμηνεύσωμεν διὰ ποῖον λόγον προτάσεις, ὡς αἱ κατωτέρω, δὲν εἶναι συνώνυμοι :

11. Ἡ Μαρία ἀγαπᾷ τὴν Μαρίαν.

12. Ἡ Μαρία ἀγαπᾷ τὸν ἑαυτὸν της.

45. Περί τῆς ἐννοίας ταύτης, ἰδὲ S. Dik, «Referential Identity», *L i n g u a* (1968), 21, σσ. 70 - 97.— George Lakoff, «Pronouns and Reference», reproduced by the Indiana University Linguistics Club, Bloomington, 1968.— Paul Postal, *Cross-over Phenomena: A Study in the Grammar of Coreference* (Specification and Utilization of a Transformational Grammar; Scientific Report No. 3), Yorktown Heights, N. Y.: IBM, 1968. (Published by Holt, Rinehart and Winston, New York, 1971).

46. Ἰδὲ Lauri Karttunen, «What Referential Indices Refer to?», reproduced by the Indiana University Linguistics Club, Bloomington, 1968.

47. Ἡ διὰ χρήσεως δεικτῶν ταυτότης ἀναφορᾶς μεταξὺ δύο ἢ περισσοτέρων ὀνομαστικῶν φράσεων καθορίζεται καὶ ρυθμίζεται τόσον εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν ὡς καὶ εἰς τὴν ἐπιφανειακὴν δομὴν.

Εἰς τὴν πρότασιν (11), αἱ δύο ὀνομαστικαὶ φράσεις ἡ *Μαρία* καὶ τὴν *Μαρίαν* δὲν ἀναφέρονται εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Ἐννοεῖται λοιπὸν ἐδῶ ὅτι ὑπάρχουν δύο διαφορετικὰ πρόσωπα ἔχοντα τὸ αὐτὸ ὄνομα. Δὲν δύναται, βεβαίως, νὰ λεχθῆ τὸ αὐτὸ διὰ τὴν πρότασιν (12), ἡ ὁποία, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς, παράγεται ἐκ τῆς ἀκολουθοῦ δομῆς⁴⁸ :

13. * Ἡ *Μαρία*₁ ἀγαπᾷ τὴν *Μαρίαν*₁.

Εἰς τὴν (13), αἱ δύο ὀνομαστικαὶ φράσεις ἡ *Μαρία* καὶ τὴν *Μαρίαν* ἀναφέρονται εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐὰν εἰς μίαν ἀπλήν πρότασιν ἢ θέσιν ὑποκειμένου ἐπέχουσα ὀνομαστικὴ φράσις εἶναι ἢ αὐτὴ μὲ τὴν θέσιν ἀντικειμένου ἐπέχουσαν ὀνομαστικὴν φράσιν, τότε ἡ πρότασις δὲν εἶναι γραμματικῶς ὀρθή. Πρὸς δὴλωσιν ὅτι πρότασις τις δὲν εἶναι γραμματικῶς ὀρθή θέτομεν, κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν, ἓνα ἀστερίσκον πρὸ αὐτῆς. Διὰ νὰ μετατραπῆ ἡ (13) εἰς γραμματικῶς ὀρθὴν πρότασιν πρέπει νὰ λειτουργήσῃ εἰς ὑποχρεωτικὸς μετασχηματιστικὸς νόμος. Εἶναι φανερόν ὅτι ἡ ταυτότης ἀναφορᾶς μεταξὺ τοῦ ὑποκειμένου καὶ τοῦ ἀντικειμένου εἰς μίαν ἀπλήν πρότασιν ἀπαιτεῖ μετατροπὴν τῆς ἐπεχούσης θέσιν ἀντικειμένου ὀνομαστικῆς φράσεως εἰς αὐτοπαθῆ ἀντωνυμίαν⁴⁹. Συνεπῶς, ταυτότης ἀναφορᾶς εἶναι εἰς ἐκ τῶν ὄρων πρὸς λειτουργίαν τοῦ σχετικοῦ μετασχηματιστικοῦ νόμου, ὁ μαθηματικὸς τύπος τοῦ ὁποίου δὲν θὰ ἀπασχολήσῃ τὴν παροῦσαν μελέτην. Λέγομεν λοιπὸν ὅτι ἡ πρότασις (12) παράγεται ἐκ τῆς (13) διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μετασχηματιστικοῦ νόμου τοῦ μετατρέποντος τὴν ὀνομαστικὴν φράσιν τὴν *Μαρίαν* εἰς αὐτοπαθῆ ἀντωνυμίαν. Ἐὰν θέσωμεν δείκτας εἰς τὰς ὀνομαστικὰς φράσεις τῶν ἀνωτέρω παραδειγμάτων, τότε οἱ δείκται τῶν ὀνομαστικῶν τούτων φράσεων θὰ εἶναι διάφοροι εἰς τὴν πρότασιν (11), οἱ αὐτοί, ὅμως, εἰς τὴν πρότασιν (12).

6. Μετασχηματιστικοὶ νόμοι.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ γλῶσσα, ἡ ὁποία εἶναι ὄργανον ἐπικοινωνίας τῶν ἀνθρώπων μιᾶς ὁμοιογενοῦς κοινωνίας, βασίζεται ἐφ' ἑνὸς συστήμα-

48. Εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν, αἱ καταλήξεις ρημάτων, ὀνομάτων, κ. ἄ., δὲν εἶναι σαφῶς καθωρισμένοι. Εἰς τὴν θέσιν τούτων ὑπάρχουν διάφορα συντακτικὰ καὶ σημασιολογικὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποία μετατρέπονται ἀργότερον εἰς τὰς ἀντιστοίχους καταλήξεις διὰ τῆς λειτουργίας κοικίλων νόμων.

49. Δεχόμεθα ὅτι αἱ αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίαι δὲν εὑρίσκονται εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν, ἀλλὰ παράγονται διὰ σχετικοῦ μετασχηματιστικοῦ νόμου. Τὸ θέμα τῆς παραγωγῆς τῶν αὐτοπαθῶν ἀντωνυμιῶν εἶναι λίαν ἐνδιαφέρον, ρίπτει δὲ ἀπλετον φῶς εἰς πλείστα προβλήματα τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσας. Διὰ τοῦτο, θὰ χρειασθῆ νὰ ἀφιερῶσωμεν ἰδιαιτέραν μελέτην διὰ τὰς αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίας.

τος νόμων. Οί νόμοι οἱτοὶ καθορίζουν τὴν παραγωγὴν καὶ ἐρμηνεῖαν τῶν ἀπειραρίθμων ἐν τῇ γλώσσῃ σχηματιζομένων προτάσεων. Αἱ ὑπὸ τῶν διαφορῶν νόμων τῆς μετασηματιστικῆς Γραμματικῆς παραγόμεναι προτάσεις πρέπει νὰ εἶναι γραμματικῶς ὄρθαι (Grammatical).

Ἄν καὶ αἱ δυνάμεναι νὰ σχηματισθοῦν προτάσεις ἐν τῇ γλώσσῃ εἶναι ἀπειράριθμοι, ἐν τούτοις οἱ πρὸς παραγωγὴν τῶν προτάσεων καὶ ἐρμηνεῖαν τῶν διαφορῶν ἐν τῇ γλώσσῃ μετασηματισμῶν νόμοι δὲν εἶναι ἀπειροὶ ⁵⁰. Ὅπως μὲ τὰ δέκα σύμβολα τῆς ἀραβικῆς ἀριθμῆσεως (ἀπὸ 0 ἕως 9) δυνάμεθα νὰ γράψωμεν οἰονδήποτε ἀριθμὸν, ἀπείρους ἀριθμούς, οὕτω δυνάμεθα νὰ περιγράψωμεν καὶ ἀναλύσωμεν τὰς ἀπείρους ἐν τῇ γλώσσῃ δυναμένας νὰ σχηματισθοῦν προτάσεις μὲ τὴν βοήθειαν πεπερασμένου μόνον ἀριθμοῦ νόμων.

Τοῦτο ἔχει ἄμεσον σχέσιν μὲ τὴν ὑπὸ τῶν παιδῶν ἐκμάθησιν τῆς γλώσσης των. Ὅλοι οἱ ὁμαλοὶ παῖδες δύνανται μετὰ τῆς αὐτῆς εὐκολίας νὰ ἐκμάθουν τὴν γλῶσσαν, τὴν οἰανδήποτε γλῶσσαν τοῦ τόπου, τοῦ οἰουδήποτε τόπου, εἰς τὸν ὅποιον γεννῶνται καὶ ἀνατρέφονται ⁵¹. Ἡ ὑπὸ τῶν παιδῶν ἐκμάθησις τῆς γλώσσης των συνδέεται στενῶς μὲ τὸ σύστημα τοῦτο τῶν ἐσωτερικῶς καὶ ἀνεπαισθήτως λειτουργούντων νόμων, οἱ ὅποιοι ρυθμίζουν καὶ καθορίζουν τὸν τρόπον σχηματισμοῦ καὶ ἐρμηνείας τῶν προτάσεων, ὑπὸ τὸν ὄρον πάντοτε ὅτι δίδονται τὰ στοιχειώδη γλωσσικὰ δεδομένα (Primary Linguistic Data). Ἐπιτυχῆς δύνανται νὰ χαρακτηρισθῇ ἡ παρομοίωσις τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ, ὡς πρὸς τὴν ἀπόκτησιν τῆς γλώσσης, μὲ ἠλεκτρονικὸν ὑπολογιστὴν (Computer) ⁵².

Κατὰ ταῦτα, ἡ ἰδέα ὅτι ἡ ἀπόκτησις τῆς γλώσσης εἶναι ἀποκλειστικῶς θέμα μιμήσεως πρέπει νὰ ἀπορριφθῇ, καθ' ὅσον πᾶς τις δύναται νὰ ἐκφράσῃ εἰς κατάλληλον εὐκαιρίαν μίαν ἐντελῶς νέαν πρότασιν τῆς γλώσσης του, τὴν ὁποίαν οὐδέποτε ἤκουσε, καὶ νὰ καταστῇ ἀμέσως ἀντιληπτὸς ἀπὸ τοὺς συνομιλητὰς του, ἂν καὶ οἱτοὶ οὐδέποτε εἶχον ἀκούσει ταύτην προηγουμένως ⁵³.

50. Ἐὰν οἱ ἐν τῇ γλώσσῃ νόμοι ἦσαν ἀπειράριθμοι, τότε ἡ ἐκμάθησις τῆς γλώσσης θὰ ἦτο ἀδύνατος.

51. Οἱ παῖδες τῆς Κίνας, τῆς Ἰαπωνίας, τῆς Κορέας, κ. ἄ., ἐκμανθάνουν τὴν μητρικὴν τῶν γλῶσσαν μετὰ τῆς αὐτῆς εὐκολίας, μεθ' ἧς ἐκμανθάνουν τὴν μητρικὴν τῶν γλῶσσαν οἱ παῖδες τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γαλλίας, κ. ἄ. Συνεπῶς, ὡς πρὸς τὴν ὑπὸ τῶν παιδῶν ἐκμάθησιν τῆς γλώσσης των δὲν ὑπάρχουν γλῶσσαι εὐκολώτεραι ἢ γλῶσσαι δυσκολώτεραι.

52. Περὶ τῆς σχετικῆς ἀναλογίας, ἰδὲ Paul Postal, *Aspects of Phonological Theory*, New York, 1968, σ. 273.

53. Διὰ τὴν δημιουργικότητα (Creativity) ἐν τῇ γλώσσῃ, ἰδὲ Noam Chomsky, *Topics in the Theory of Generative Grammar*, Mouton, The Hague - Paris, 1969 (second printing), σ. 11.

Τόσον οι συντακτικοί όσον και οι φωνολογικοί νόμοι είναι του γενικού τύπου $A \rightarrow Z | X-Y$, ένθα το βέλος δηλοῖ τὴν ἐπιφερομένην μετατροπὴν, ἢ κάθετος ἢ πλαγία γραμμὴ δύναται νὰ ἀναγνωσθῆ αἰς τὸ περιβάλλον (In the Environment) καὶ τὰ X καὶ Y ἀντιπροσωπεύουν τὸ ἀριστερόν καὶ δεξιόν, ἀντιστοίχως, περιβάλλον, μεταξύ τῶν ὁποίων εὑρίσκεται τὸ ὀφιστάμενον τὴν μετατροπὴν A ⁵⁴.

Πρέπει ἰδιαίτερος νὰ τονισθῆ ὅτι οἱ μετασχηματιστικοὶ νόμοι γλώσσας τινὸς δὲν λειτουργοῦν ἀθαιρέτως, ἀλλὰ καθ' ὄρισμένην τάξιν. Ἡ τάξις αὕτη ἀντιπροσωπεύει συνήθως καὶ τὴν χρονολογικὴν σειρὰν τῆς λειτουργίας τῶν νόμων τούτων. Ἡ τάξις, ὅμως, τῶν νόμων δὲν δίδεται α priori, ἀλλ' εἶναι καρπὸς καὶ ἀπόρροια τῆς μελέτης τῶν ἐμπειρικῶν δεδομένων. Παρατηρεῖται πολλάκις ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς λειτουργίας μετασχηματιστικοῦ τινος νόμου εἶναι ἀπαραίτητος προϋπόθεσις διὰ τὴν λειτουργίαν ἄλλου μετασχηματιστικοῦ νόμου⁵⁵. Ἐάν δηλ. διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ νόμου X , παραδείγματος χάριν, δημιουργῶνται ὅλαι αἱ προϋποθέσεις διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ νόμου Y , τότε ἡ τάξις τῶν δύο τούτων νόμων εἶναι καθωρισμένη, ἤτοι ὁ νόμος X πρέπει νὰ προηγήται τοῦ νόμου Y .

Γενικῶς, εἶναι ἀποδεδειγμένον ὅτι ἐάν εὑρεθῆ καὶ τεθῆ μία ὀρθὴ τάξις εἰς τοὺς ὑπάρχοντας ἐν τῇ γλώσσῃ νόμους⁵⁶, τότε πολλὰ φαινόμενα ἐρμηνεύονται κατὰ μαθηματικὸν τρόπον καὶ ἡ Γραμματικὴ ἐν τῇ εὐρυτέρᾳ ἐννοίᾳ αὐτῆς ἀπλουστεύεται⁵⁷. Τὸ γεγονός ὅτι οἱ νόμοι λειτουργοῦν καθ' ὄρισμένην τάξιν δὲν εἶναι ἄγνωστον εἰς τὴν παραδοσιακὴν Γραμματικὴν. Δὲν ἔχει, ὅμως, δοθῆ ἡ δέουσα σημασία εἰς τὴν τάξιν (Order), καθ' ἣν ἕκαστος τῶν νόμων λειτουργεῖ ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ἄλλους νόμους. Ἀντιθέτως, ἡ μετασχηματιστικὴ Γραμματικὴ ἀποδίδει

54. Ὅλοι οἱ διδόμενοι εἰς τὴν μελέτην ταύτην μετασχηματιστικοὶ νόμοι ὑπάρχουν, ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει, εἰς τὸν ὡς ἄνω γενικὸν τύπον.

55. Ἐνίοτε παρατηρεῖται τὸ φαινόμενον ὅτι διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ νόμου X καταστρέφεται ἡ συντακτικὴ περιγραφή Z , ἥτις τυγχάνει ἀπαραίτητος διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ νόμου Y . Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην, ὁ μεταγενέστερος τοῦ X νόμος Y δὲν εἶναι δυνατόν νὰ λειτουργήσῃ.

56. Οἱ μεταγενέστεροι νόμοι εὑρίσκονται συνήθως εἰς τὸ τέλος ἐκάστου συνθετικοῦ μέρους τῆς Γραμματικῆς.

57. Ἡ παραδοσιακὴ Γραμματικὴ πολλάκις ἐπαναλαμβάνει τοὺς αὐτοὺς γενικῶς νόμους εἰς τὰ διάφορα κεφάλαια αὐτῆς. Ὅθω παρέχεται ἡ ἐντύπωσις ὅτι πρόκειται περὶ πολλῶν νόμων. Ὡσαύτως, τὰ παραδοσιακὰ συγγράμματα Γραμματικῆς δὲν προσπαθοῦν νὰ συλλάβουν γενικότητα. Παραδείγματος χάριν, ἀναγράφουν ἐνίοτε δύο ἢ περισσοτέρους συγγενεῖς νόμους ὡς διαφορετικούς, ἐνθ' εἰς τὴν ὁσίαν πρόκειται περὶ περιπτώσεων ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ γενικοῦ νόμου.

μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν τάξιν τῶν νόμων καὶ ἔχει ὠφεληθῆ μεγάληως ἐκ ταύτης.

Πρέπει νὰ τονισθῆ ἐδῶ ὅτι λέγοντες ὅτι οἱ νόμοι λειτουργοῦν καθ' ὀρισμένην τάξιν δὲν ἐννοοῦμεν ὅτι ὁ ἐκάστοτε ὁμιλῶν διατρέχει κατὰ τὴν δημιουργίαν προτάσεώς τινος τοὺς νόμους τούτους κατὰ χρονικὴν ἀκολουθίαν. Οἱ γραμματικοὶ γενικῶς νόμοι λειτουργοῦν καθ' ὀρισμένην τάξιν ἐν τῇ ἀφηρημένῃ, λογικῇ, ἐννοίᾳ, οὐχὶ ἐν χρονικῇ τινι ἐννοίᾳ⁵⁸.

7. Ἡ ἐννοια τῆς πτώσεως.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐννοίαν τῆς πτώσεως, δύο θεωρίαι ἔχουν διαμορφωθῆ ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς. Τὴν πρώτην θεωρίαν ἐκπροσωπεῖ ὁ ἰδρυτὴς τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς Noam Chomsky, ὁ ὁποῖος ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ἐννοια τῆς πτώσεως ἀνήκει εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἐπιφανειακῆς δομῆς, καθορίζεται δὲ ἐκ τῆς θέσεως τοῦ ὀνόματος εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς διαφόρους γραμματικὰς σχέσεις, ὁ Noam Chomsky⁵⁹ ὑποστηρίζει ὅτι αὗται πρέπει νὰ ὀρίζονται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σχετικῶν δένδρων - διαγραμμάτων ἐν τῇ βαθεῖᾳ δομῇ. Παραδείγματος χάριν, αἱ ἐννοιαὶ «ὀποκειμένον», «ἀντικείμενον», κ. ἄ., πρέπει νὰ ὀρίζονται ἐκ τῆς ἐξαρτήσεως τῶν σχετικῶν ὀνοματικῶν φράσεων ἐν τῷ δένδρῳ - διαγράμματι.

Ἄς λάβωμεν τὴν κάτωθι ἀπλῆν πρότασιν :

14. Ὁ καθηγητὴς διδάσκει τοὺς φοιτητάς.

Ἐὰν παραλειθοῦν λεπτομέρειαί τινες, αἱ ὁποῖαι δὲν ἐνδιαφέρουν τὴν παροῦσαν μελέτην, ἢ ὡς ἄνω πρότασις δύναται νὰ ἀπεικονισθῆ διὰ τοῦ δένδρου - διαγράμματος (15).

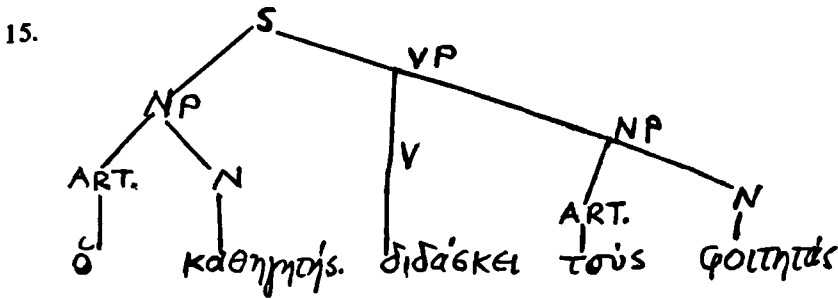
Ἐκ τοῦ δένδρου - διαγράμματος τούτου καθίσταται σαφὲς ὅτι αἱ ὀνοματικαὶ φράσεις ὁ καθηγητῆς καὶ τοὺς φοιτητάς δὲν ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ αὐτοῦ κόμβου (Node). Ἀκολουθοῦντες τὴν θεωρίαν τοῦ Noam Chomsky, δυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν τὴν ἐννοίαν τοῦ ὀποκειμένου⁶⁰ καὶ τοῦ ἀντικειμένου ὡς ἐξῆς : Ἡ ὀνοματικὴ φράσις

58. Ἴδὲ Ronald Langacker, *Fundamentals of Linguistic Analysis*, Harcourt Brace Jovanovich, Inc., New York, 1972, σ. 135.

59. *Aspects*, σσ. 68 - 74 καὶ 221 - 222.

60. Ἡ ἐννοια τοῦ λογικοῦ ὀποκειμένου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὀρισθῆ εἰς τὴν ἐπιφανειακὴν τῶν προτάσεων δομὴν. Τοῦτο δύναται νὰ καταστῆ σαφὲς κατὰ τὴν μετατροπὴν τῆς ἐνεργητικῆς συντάξεως τῆς (15) εἰς παθητικὴν :

(NP) ἢ ἀμέσως ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ κόμβου S εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν εἶναι τὸ ὑποκείμενον τῆς προτάσεως [NP, S], ἐνῶ ἀντικείμενον τῆς προτάσεως εἶναι ἡ ὀνομαστικὴ φράσις ἢ ἀμέσως ἐξαρ-

τωμένη οὐχὶ ἐκ τοῦ κόμβου S, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόμβου VP [NP, VP].

Τὴν δευτέραν θεωρίαν ἐκπρόσωπεῖ ὁ ἀμερικανὸς γλωσσολόγος Charles Fillmore⁶¹, ὁ ὁποῖος ὑποστηρίζει ὅτι ὅλαι αἱ γλώσσαι ἔχουν

α') Οἱ φοιτηταὶ διδάσκονται ἀπὸ τὸν καθηγητὴν.

Ἡ ὀνομαστικὴ φράσις *οἱ φοιτηταὶ* εἶναι τὸ γραμματικόν, οὐχὶ τὸ λογικόν, ὑποκείμενον τῆς ὡς ἄνω προτάσεως.

Ἦσαύτως, λὶαν ἐνδιαφέρουσαι ἐν προκειμένῳ εἶναι αἱ προτάσεις αἱ ἔχουσαι ὡς ὑποκείμενον ἐν τῇ ἐπιφανειακῇ δομῇ ἄψυχον ὄν. Ἄς λάβωμεν τὸ κάτωθι παράδειγμα :

β') Ὁ λίθος ἔθραυσε τὸ παράθυρον.

Ἡ ὀνομαστικὴ φράσις *ὁ λίθος* δὲν εἶναι τὸ λογικόν ὑποκείμενον τῆς ὡς ἄνω προτάσεως. Τὸ ρῆμα *θραύω* ἐπιλέγει ὡς ὑποκείμενον ἔμψυχον ὄν ἢ δυνάμιν τινα δυνάμενην νὰ κινηθῇ ἀφ' ἑαυτῆς καὶ νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἐννοίαν τοῦ ρήματος. Ὁ λίθος, ὡς ἄψυχον ὄν, δὲν δύναται μόνος του νὰ κινηθῇ. Εἶναι λοιπὸν σαφές ὅτι ἡ (β) ἐν τῇ βαθεῖα δομῇ πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν ἐξῆς, ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, μορφήν :

γ') Κάποιος ἔθραυσε τὸ παράθυρον μὲ τὸν λίθον.

Συνεπῶς, *ὁ λίθος*, τῆς (β) ἔχει λειτουργίαν ὀργανικῆς πτώσεως εἰς τὴν (γ). Τὸ λογικόν ὑποκείμενον *κάποιος*, ὡς γενικὸν καὶ ἄοριστον, ἀπεβλήθη καὶ εἰς τὴν θέσιν τοῦτου ἐτέθη ἡ ὀργανικὴ πτῶσις ὑπὸ τὴν μορφήν *ὁ λίθος*. Ὑπεύθυνοι διὰ τὰς μεταβολὰς ταύτας εἶναι οἱ μετασχηματιστικοὶ νόμοι.

61. Γενικῶς, ὁ Charles Fillmore ἔχει διατυπώσει τὰς περὶ τῆς ἐννοίας τῆς πτώσεως ἀπόψεις του εἰς τὰς κάτωθι κυρίως μελέτας : α') «The Case for Cases» in *Universals in Linguistic Theory* (edited by E. Bach and R. Harms), Holt, Rinehart and Winston, New York, 1968, σσ. 1-88. β') «Toward a Modern Theory of Case», in *Modern Studies in English: Readings in Transformational Grammar*, ed. by D. Reibel

εις την βαθείαν δομήν αφηρημένης κατηγορίας δηλωτικῶς διαφόρων σχέσεων, αἱ ὁποῖαι καλοῦνται πτώσεις. Κατ' αὐτόν, αἱ πτώσεις ἀνήκουν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς βαθείας δομῆς, ἐνῶ αἱ ἔννοιαι «ὕποκειμενον», «ἀντικείμενον», κ.ἄ., εἶναι φαινόμενα τῆς ἐπιφανειακῆς δομῆς.

Ἡ παροῦσα μελέτη, ἀποφεύγουσα νὰ ἀσχοληθῇ μὲ λεπτομερείας τῶν δύο ὡς ἄνω ἀναφερομένων θεωριῶν ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν πτώσεων, λαμβάνει ὑπ' ὄψιν μόνον τὰς ἀπόψεις τοῦ Noam Chomsky.

II. ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

1. Εἰδικαὶ καὶ βουλευτικαὶ προτάσεις.

Δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι αἱ προτάσεις γλώσσης τινὸς διακρίνονται γενικῶς εἰς κυρίας ἢ αὐτοτελεῖς ἢ ἀνεξαρτήτους καὶ εἰς δευτερευούσας ἢ ὑποτελεῖς ἢ ἐξηρημένους. Αἱ μεταξὺ τούτων ὑπάρχουσαι διαφοραὶ εἶναι βασικῶς αἱ ἐξῆς: α') Αἱ ἀνεξάρτητοι προτάσεις δὲν δύνανται νὰ ἔχουν συντακτικὴν λειτουργίαν ὀνοματικῆς φράσεως, ἐπιθέτου, κ.ἄ., ἐνῶ αἱ ἐξηρημέναι προτάσεις δύνανται νὰ ἰσοδυναμοῦν καὶ νὰ χρησιμεύουν ὡς ὀνοματικαὶ φράσεις, ὡς ἐπίθετα, κ.ἄ., καὶ β') ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἀνεξάρτητον πρότασιν, ἡ ὁποία δύναται καθ' ἑαυτὴν νὰ ἐκφράσῃ πλήρες νόημα, ἡ ἐξηρημένη πρότασις δὲν δύναται νὰ σταθῇ εἰς τὸν λόγον μόνη καθ' ἑαυτὴν, ἀλλὰ χρησιμεύει πρὸς προσδιορισμὸν ἄλλης προτάσεως, ἐξ ἧς ἐξαρτᾶται.

Αἱ συμπληρωματικαὶ¹ προτάσεις τῆς παρούσης μελέτης ἀνήκουν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐξηρημένων προτάσεων, αἱ ὁποῖαι ἐξαρτῶμενα ἐκ τοῦ ρήματος τῆς προηγουμένης προτάσεως χρησιμεύουν ὡς ἀντικείμενον αὐτοῦ. Συνεπῶς, αἱ ὑπὸ μελέτην συμπληρωματικαὶ προτάσεις ἔχουν λειτουργίαν ἀντικειμένου καὶ ἰσοδυναμοῦν πρὸς ὀνοματικὴν φράσιν. Χαρακτηριστικὸς ἐν προκειμένῳ εἶναι ὁ κάτωθι ὀρισμὸς: «(Συμπληρωμα-

and S. Schane, Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1969, σσ. 361-375. γ) «Some Problems for Case Grammar», Working Papers in Linguistics, Department of Linguistics, The Ohio State University, Columbus, No 10, August 1971, σσ. 245-265.

1. Εἰς τὰ πλαίσια τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς, βασικαὶ μελέται διὰ τὰς συμπληρωματικὰς προτάσεις εἶναι αἱ ἐξῆς: α') Peter Rosenbaum, The Grammar of English Predicate Complement Constructions, The M. I. T. Press, Cambridge, Mass., 1967, καὶ β') Robin Lakoff, Abstract Syntax and Latin Complementat-ion, The M. I. T. Press, Cambridge, Mass., 1968.

τική) καλεῖται πᾶσα πρότασις, ἡ ὁποία ἰσοδυναμοῦσα λογικῶς πρὸς οὐσιαστικὸν ἐν μιᾷ τῶν πλαγίων πτώσεων εἶναι ἀπαραίτητος πρὸς ἔκφρασιν τῆς ἐννοίας τῆς περιεχομένης εἰς τὸ κύριον ρῆμα. Ἡ πρότασις π.χ. 'δηλῶ διτι εἶναι καλὸς' δὲν διαφέρει τῆς 'διακηρύττω τὴν καλωσύνην του', ἦτοι ἐνταῦθα ἡ συμπληρωματικὴ ἔχει ἰσχὺν ἀμέσου ἀντικειμένου (αἰτιατικῆς)»². Ἐμφανῆς λοιπὸν εἶναι ἡ ἀντιστοιχία τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων τῶν ἐχουσῶν λειτουργίαν ἀντικειμένου πρὸς ἀναλόγους ὀνομαστικὰς φράσεις³.

Παραδεκτικῆς γενομένης τῆς ὡς ἄνω ἀντιστοιχίας, εὐνόητος τυγχάνει ἡ εἰς τὰ πλαίσια τῆς μετασχηματιστικῆς ἀναλύσεως ἐξάρτησις τῶν συμπληρωματικῶν τούτων προτάσεων ἐκ τοῦ κόμβου NP. Ὑπεύθυνος διὰ τὴν ἐξάρτησιν ταύτην εἶναι ὁ ἀνωτέρω δοθεὶς νόμος (9), ὁ ὁποῖος δύναται νὰ ἀναλυθῆ εἰς τοὺς κάτωθι πέντε νόμους⁴:

- α. NP → ART. N S
- β. NP → N S
- γ. NP → ART. N
- δ. NP → N
- ε. NP → Pron.

Ἀξίζει νὰ σημειωθῆ ἐδῶ διτι τόσον αἱ συμπληρωματικαὶ ὅσον καὶ αἱ ἀναφορικαὶ προτάσεις ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ κόμβου NP. Ἡ ὑπάρχουσα μεταξὺ τούτων διαφορὰ ἀπὸ πλευρᾶς ἐξαρτήσεως εἶναι διτι εἰς τὰς συμπληρωματικὰς μὲν προτάσεις ἐκ τοῦ κόμβου NP ἐξαρτῶνται οἱ κόμβοι N καὶ S, ἐνῶ εἰς τὰς ἀναφορικὰς προτάσεις⁵ ἐκ τοῦ κόμβου τούτου ἐξαρτῶνται οἱ κόμβοι NP καὶ S. Συνεπῶς, εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ἀναφορικῶν προτάσεων ἔχομεν τὸ ἄπλοῦν διάγραμμα

2. Jean Humbert, *Συντακτικὸν τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γλώσσης*, ἐξελληνισθὲν ὑπὸ Γ. Κουρμούλη, Ἀθήναι, 1957, σ. 175.

3. Ὑπάρχουν διάφοροι τρόποι πρὸς ἀνέρεσιν ὀνομαστικῶν φράσεων. Εἰς τούτων εἶναι ἡ τροπὴ τῆς ἐνεργητικῆς συντάξεως εἰς παθητικὴν. Διὰ κλεισίον, ἰδὲ R. Jacobs and P. Rosenbaum, *English Transformational Grammar*, Blaisdell Publishing Company, Waltham, Mass., 1968, σσ. 38 - 40.

4. Κατὰ τὴν ἀνάλυσιν νόμου ἀποτελοῦντος συγχώνευσιν πολλῶν ἀπλῶν νόμων λαμβάνομεν κατ' ἀρχὰς τὸν ἐκτενέστερον ἀπλοῦν νόμον.

5. Περί τῶν ἀναφορικῶν προτάσεων, ἰδὲ Γεωργίου Χρ. Σακελλαριάδου, «Μετασχηματιστικὴ Ἀνάλυσις τῶν ρύ-ἀναφορικῶν Προτάσεων τῆς Νέας Ἑλληνικῆς Γλώσσης», *Πλάτων* (1972), τόμος ΚΔ', σσ. 51 - 65.

6. Ὑπάρχουν γλῶσσαι, ὅπως ἡ Ἰαπωνικὴ, εἰς τὰς ὁποίας προηγείται ἡ ἀναφορικὴ πρότασις καὶ ἔπεται ἡ ὀνομαστικὴ φράσις, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρεται ἡ πρότασις αὕτη.

νά παρασταθῆ⁷ και ὑπὸ τὴν μορφήν [NP S]_{NP}, ἐνῶ ἡ περίπτωσις τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων δύναται νά ἀπεικονισθῆ διὰ τοῦ διαγράμματος

$$\begin{array}{c} \text{NP} \\ \swarrow \searrow \\ \text{N} \quad \text{S} \end{array}, \text{ τὸ ὁποῖον δύναται νά γραφῆ και ὡς [N S]_{NP}.$$

Αἱ εἰδικαὶ προτάσεις τῆς νέας Ἑλληνικῆς εἰσάγονται μὲ τοὺς εἰδικοὺς συνδέσμους *δι*, *πὺ* και *πὺ*, ἐνῶ αἱ βουλευτικαὶ προτάσεις εἰσάγονται μὲ τὸ μόριον *νά*. Ἡ ἐμφάνισις τῶν μορίων τούτων ἔχει ἄμεσον σχέσιν μὲ τὴν σημασίαν τοῦ ρήματος τῆς προτάσεως, ἐξ ἧς αἱ συμπληρωματικαὶ αὗται προτάσεις ἐξαρτῶνται⁸. Χωρὶς νά ὑπαισέλωμεν εἰς λεπτομερείας, παραθέτομεν κατωτέρω βασικὰς κατηγορίας ρημάτων συντασσομένων μὲ εἰδικὰς προτάσεις :

- α) Τὰ λεκτικὰ, ὡς *λέγω*, *ἰσχυρίζομαι*, *ὁμολογῶ*, *ὀπὸσχομαι*, κ.ἄ.
- β) Τὰ δοξαστικὰ, ὡς *νομίζω*, *πιστεύω*, *ἐλπίζω*, *δέχομαι*, *ὑποθέτω*, κ.ἄ.
- γ) Τὰ δεικτικὰ, ὡς *δεικνύω*, *ἀποδεικνύω*, *δηλώνω*, κ.ἄ.
- δ) Τὰ αἰσθητικὰ και γνωστικὰ, ὡς *αἰσθάνομαι*, *βλέπω*, *ἀκούω*, *καταλαβαίνω*, *γνωρίζω*, *μαθαίνω*, *λησμονῶ*, κ.ἄ.

Μὲ βουλευτικὰς προτάσεις συντάσσονται βασικῶς αἱ κάτωθι κατηγορίαι ρημάτων⁹ :

- α) Τὰ βουλευτικὰ, ὡς *ἐπιθυμῶ*, *θέλω*, *ποθῶ*, κ.ἄ.
- β) Τὰ κελευστικὰ ἢ προτρεπτικὰ, ὡς *διατάσσω* ἢ *διατάζω*, *λέγω* (= *διατάζω*), *προτρέπω*, *προτείνω*, *συμβουλεύω*, κ.ἄ.

7. Τὸ ἐκτὸς τῆς ἀγκύλης τιθέμενον σύμβολον δηλοῖ τὸν γενικὸν χαρακτηρισμὸν τῶν ἐντὸς αὐτῆς εὐρισκομένων συμβόλων.

8. Διὰ πλείονα, ἰδὲ Ἀχιλλέως Τζαρτζάνου, *Νεοελληνικὴ Σύνταξις (τῆς Κοινῆς Δημοτικῆς)*, δευτέρα ἐκδοσις, τόμος Β', ΟΕΔΒ, ἐν Ἀθήναις, 1963, σσ. 52 - 54 διὰ τὰς εἰδικὰς προτάσεις και 77 - 81 διὰ τὰς βουλευτικὰς προτάσεις.

9. Ἡ μήτρα ἐκάστου ρήματος πρέπει νά περιλαμβάνῃ εἰδικὴν ἐνδειξιν περὶ τῆς συντάξεως τούτου. Παραδείγματος χάριν, ἡ μήτρα τοῦ ρήματος *θέλω* δύναται νά ἔχῃ τὴν κάτωθι μορφήν :

$$\left\{ \begin{array}{l} \Theta \acute{\epsilon} \lambda \omega \\ + V \\ + - naS \\ \dots \end{array} \right\}$$

- γ) Τὰ κωλυτικὰ ἢ ἀπαγορευτικὰ, ὡς ἐμποδίζω, ἀπαγορεύω, κ.ἄ.
- δ) Τὰ δυνητικὰ, ὡς δύναμαι, ἤμπορῶ, κ.ἄ.
- ε) Τὰ αἰσθητικὰ καὶ γνωστικὰ, ὡς αἰσθάνομαι, βλέπω, ἀκούω, εὐρίσκω, γνωρίζω, μαθαίνω, λησμονῶ, κ. ἄ.
- στ) Ποικίλα ἄλλα ρήματα σημαίνοντα ψυχικὸν πάθος, ἐναρξιν, λήξιν, κάματον, ἀναμονήν, κ. ἄ., ὡς δυσαρεστοῦμαι, ἀρχίζω, παύω, κουράζομαι, περιμένω, κ. ἄ.

Πρέπει νὰ λεχθῆ ἐδῶ ὅτι ὑπάρχουν πολλὰ ρήματα ἀνήκοντα εἰς τὰς ὡς ἄνω κατηγορίας¹⁰, ἢ συμπληρωματικὴ πρότασις τῶν ὁποίων δὲν ἰσοδυναμεῖ πρὸς ὀνοματικὴν φράσιν. Τοῦτο θὰ δειχθῆ κατωτέρω, ὅταν θὰ ὀμιλήσωμεν περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν ρημάτων *περίθω* καὶ *περιμένω*.

Εἰπομεν ἀνωτέρω ὅτι ἡ ἐμφάνισις τῶν σχετικῶν μορίων, δι' ὧν εἰσάγονται αἱ συμπληρωματικαὶ προτάσεις, ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς σημασίας τοῦ ρήματος τῆς προτάσεως τῆς ἐξαρτώσης τὴν σχετικὴν συμπληρωματικὴν πρότασιν. Χαρακτηριστικὸν ἐν προκειμένῳ εἶναι ὅτι ἐκ τοῦ αὐτοῦ μορφολογικῶς ρήματος δύνανται νὰ ἐξαρτῶνται συμπληρωματικαὶ προτάσεις εἰσαγόμεναι ἄλλοτε μὲν διὰ τοῦ *νά*, ἄλλοτε δὲ διὰ τοῦ *ὅτι* ἢ *ὅπως*, ἀναλόγως τῆς σημασίας τοῦ ρήματος τούτου. Ἄς λάβωμεν τὰ κάτωθι παραδείγματα¹¹:

1. Ὁ ἀξιωματικὸς εἶπε [νὰ λάβῃ ὁ δεκανέας ἄδειαν].

2. Ὁ ἀξιωματικὸς εἶπεν [ὅτι ἔλαβεν ὁ δεκανέας ἄδειαν].

Εἰς τὸ πρῶτον παράδειγμα τὸ ρῆμα *εἶπε* δὲν εἶναι λεκτικόν, ἀλλὰ κελευστικόν, ἐνῶ εἰς τὸ δεῦτερον παράδειγμα τὸ αὐτὸ μορφολογικῶς ρῆμα δὲν εἶναι κελευστικόν, ἀλλὰ λεκτικόν. Κατὰ συνέπειαν, ἡ διαφορὰ ὡς πρὸς τὴν συμπληρωματικὴν πρότασιν εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα ὀφείλεται εἰς τὴν διάφορον σημασίαν τοῦ ρήματος τῆς κυρίας προτάσεως. Τὸ αὐτὸ παρατηρεῖται εἰς πλῆθος ἄλλων ἀνὰ τὸν κόσμον γλωσσῶν. Ἐκ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς, δὲν θὰ παραλείψω νὰ ἀναφέρω ἀπλῶς ἐδῶ ὅτι τὸ ρῆμα *λέγω* ὡς κελευστικόν μὲν συντάσσεται μὲ τε-

10. Εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν, αἱ ἀνωτέρω ἀναφερόμεναι κατηγορίαι ρημάτων συνετάσσοντο ἀναλόγως ἢ μὲ τελικὸν ἀπαρέμφατον ἢ μὲ εἰδικὸν ἀπαρέμφατον ἢ μὲ εἰδικὴν πρότασιν ἢ μὲ κατηγορηματικὴν μετοχήν.

11. Ἡ συμπληρωματικὴ πρότασις ἐτέθη ἐντὸς ἀγκυλῶν πρὸς σαφεστέραν διάκρισιν ἀπὸ τὴν κυρίαν πρότασιν.

λικόν ἀπαρέμφατον¹², ὡς λεκτικὸν δὲ συντάσσεται μὲ εἰδικὸν ἀπαρέμφατον ἢ εἰδικὴν πρότασιν.

Κατὰ ταῦτα, ἐπειδὴ ἐκ τῆς σημασίας τοῦ ρήματος τῆς κυρίας¹³ προτάσεως ἐξαρτᾶται ἡ ἐμφάνισις τῶν σχετικῶν μορίων τῶν εἰδικῶν καὶ βουλητικῶν προτάσεων, εὐνόητον τυγχάνει ὅτι ἐὰν γνωρίζωμεν τὴν σημασίαν τοῦ ρήματος τούτου δυνάμεθα νὰ προκαθορίσωμεν (Predict) τὸ μόριον τῶν σχετικῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων.

Εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην δεχόμεθα γενικῶς ὅτι τὰ μόρια, διὰ τῶν ὁποίων εἰσάγονται αἱ ὡς ἄνω συμπληρωματικαὶ προτάσεις, εἶναι καθ' ἑαυτὰ ἀχρωμάτιστα σημασιολογικῶς¹⁴. Ἐπειδὴ ἡ βαθεῖα δομὴ περιλαμβάνει μόνον στοιχεῖα σχέσιν ἄμεσον ἔχοντα πρὸς τὴν σημασίαν τῶν προτάσεων ἢ φράσεων, καθίσταται σαφὲς ὅτι τὰ μόρια τῶν βουλητικῶν καὶ εἰδικῶν προτάσεων τῆς νέας Ἑλληνικῆς δὲν εὐρίσκονται εἰς τὴν δο-

12. Πολλὰ χωρία ἀρχαίων συγγραφέων δύναται τις νὰ παραθέσῃ, εἰς τὰ ὁποῖα τὸ ρῆμα λέγω εἶναι κελευστικὸν συντασσόμενον μὲ τελικὸν ἀπαρέμφατον. Παραδείγματα χάριν, Σοφοκλέους Φιλοκτῆτης 101 : *Λέγω σ' ἐγὼ δόλω Φιλοκτῆτην λαβεῖν*. Θουκυδίδου II, 5 : *Οἱ δὲ Πλαταιῆς... κήρυκα ἐξέπεμψαν παρὰ τοὺς Θηβαίους λέγοντες ὅτι οὐτε τὰ πεποιημένα ὁσίων θράσειαν..., τὰ τε ἔξω ἔλεγον αὐτοῖς μὴ ἀδικεῖν, κ. ἄ.*

13. Αἱ συμπληρωματικαὶ προτάσεις ἐξαρτῶνται ὄχι μόνον ἐκ κυρίων προτάσεων, ἀλλὰ καὶ ἐκ δευτερευουσῶν, ὡς τοῦτο φαίνεται εἰς τὰ κάτωθι παραδείγματα :
α. Συνήντησα τὸν διευθυντὴν, ὁποῖος μοῦ εἶπεν ὅτι ὑπεγράφη τὸ ἔγγραφο.
β. Ἐπειδὴ ἀντελήφθησαν οἱ Ἕλληνες ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἤθελε νὰ τοὺς ἐπιτεθῇ, ἔμειναν ὀλην τὴν νύκτα ἄγρυπνοι, κ. ἄ.

14. Πρέπει νὰ σημειωθῇ ἐδῶ ὅτι ρήματά τινα, ὡς τὸ ρῆμα πιστεύω, δέχονται συμπληρωματικὴν πρότασιν εἰσαγομένην ἄλλοτε μὲν διὰ τοῦ ὅτι, ἄλλοτε δὲ διὰ τοῦ νά. Καὶ ἐνῶ τὰ ρήματα ταῦτα καθ' ἑαυτὰ ἔχουν σταθεράν σημασίαν, τὸ νόημα τῶν προτάσεων παρουσιάζει ἐλαφρὰν σημασιολογικὴν διαφορὰν ὀφειλομένην προφανῶς εἰς τὸ μόριον, δι' οὗ εἰσάγεται ἡ συμπληρωματικὴ πρότασις. Ἐὰς θεωρήσωμεν τὰ κάτωθι παραδείγματα :

- 1α. Πιστεύω ὅτι ἔχει ὁ Πέτρος τὸ κλειδί μαζί του.
- β. Πιστεύω νά ἔχη ὁ Πέτρος τὸ κλειδί μαζί του.
- 2α. Πιστεύω ὅτι ἔχει τηλεφωνήσει τοῦ ὑπουργοῦ ὁ γνωστός μας.
- β. Πιστεύω νά ἔχη τηλεφωνήσει τοῦ ὑπουργοῦ ὁ γνωστός μας.
- 3α. Πιστεύω ὅτι ἔχουν καταλάβει οἱ ἀλεξιπτωτισταὶ τὸ ἀεροδρόμιον.
- β. Πιστεύω νά ἔχουν καταλάβει οἱ ἀλεξιπτωτισταὶ τὸ ἀεροδρόμιον.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα, ἐνῶ ἡ διὰ τοῦ ὅτι πρότασις δὲν ἀνησυχεῖ ἰδιαιτέρως τὸν ὁμιλοῦντα, ἢ διὰ τοῦ νά πρότασις ἐκφράζει ἀνησυχίαν καὶ ἀγωνίαν τινὰ τοῦ ὁμιλοῦντος, ἢ βασικὴ ἐπιθυμία τοῦ ὁποίου εἶναι νά ἔχη πραγματοποιηθῇ τὸ ὑπὸ τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως δηλούμενον, διότι, ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, προβλήματα καὶ δυσχέρειαί τινες θὰ ἀνακόψουν. Τὸ θέμα, ὅμως, τοῦτο εἶναι ἐξαιρετικῶς λεπτὸν καὶ ἐνδιαφέρον καὶ θὰ χρειασθῇ νὰ ἀφιερῶσωμεν δι' αὐτὸ ἰδιαιτέρον ἄρθρον.

μὴν ταύτην. Ταῦτα εἰσάγονται διὰ σχετικῶν μετασημασιολογικῶν νόμων, ὁ μαθηματικὸς τύπος τῶν ὁποίων δὲν θὰ ἀπασχολήσῃ τὴν μελέτην ταύτην¹⁵.

2. Ὁ νόμος τῆς ἀποβολῆς τοῦ ὑποκειμένου τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων.

Ὅχι μόνον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου τὸ ὑποκείμενον τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων δύναται ὑπὸ ὀρισμένας προϋποθέσεις νὰ ἀποβάλλεται.¹⁶ Ἄς περιορισθῶμεν εἰς ὀλίγα παραδείγματα ἐκ τῆς νέας Ἑλληνικῆς :

3. Ὁ φοιτητὴς θέλει [νὰ ἔλθῃ ὁ καθηγητής].
4. Ὁ διευθυντὴς διέταξε [νὰ δώσῃ ἡ Μαρία τὸ βιβλίον τοῦ Πέτρου].
5. Ὁ διευθυντὴς πιστεύει [ὅτι ὁ ὑπάλληλός του δὲν εἶναι συνεπής].
6. Ὁ Καθηγητὴς εἶπεν [ὅτι ὁ Πέτρος εἶναι ἄριστος φοιτητὴς].
7. Ὁ Νίξον πιστεύει [ὅτι δὲν θὰ γίνῃ ἄλλος παγκόσμιος πόλεμος].
8. Ὁ Χίτλερ δὲν ἐπίστευεν [ὅτι θὰ νικηθοῦν οἱ Γερμανοί].

Εἶναι σαφές ὅτι εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα¹⁷ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀποβληθῇ τὸ ὑποκείμενον τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων. Ἐὰν θελήσωμεν νὰ ἀποβάλωμεν αὐθαιρέτως¹⁸ πῶς τὸ ὑποκείμενον τῶν ὡς ἄνω

15. Δυνάμεθα, ὅμως, νὰ εἰπώμεν ὅτι ὁ σχετικὸς μετασημασιολογικὸς νόμος δὲν λειτουργεῖ εἰς τὸν κύκλον τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως, ἀλλ' εἰς τὸν κύκλον τῆς ἀμέσως προηγούμενης προτάσεως. Περὶ τούτων, ἴδὲ Joan Bresnan, «On Complementizers : Toward a Syntactic Theory of Complement Types», *Foundations of Language* (1970), 6, σσ. 297 - 321.

16. Περὶ τοῦ φαινομένου τούτου, δύναται τις νὰ ἴδῃ τὰς κάτωθι, μεταξὺ ἄλλων, μελέτας : α') Paul Postal, «On Coreferential Complement Subject Deletion», *Linguistic Inquiry* (1970), 1, σσ. 439-500. β') Alexander Grosu, «On coreferentiality Constraints and Equi-NP-Deletion in English», *Working Papers in Linguistics, Computer and Information Science Research Center, The Ohio State University, Columbus, No 7, 1971*, σσ. 1 - 107.

17. Ἀξίζει νὰ παρατηρηθῇ ὅτι, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν σύνδεσμον *ὅτι*, τὸ μόριον *νὰ* εἶναι στενῶς συνδεδεμένο πρὸς τὸ ρῆμα. Συγκεκριμένως, ἐνῶ μεταξὺ τοῦ *ὅτι* καὶ τοῦ ρήματος δύναται νὰ παρεμβληθοῦν ὀνομαστικαὶ φράσεις, οὐδεμία ὀνομαστικὴ φράσις δύναται νὰ τεθῇ μεταξὺ τοῦ *νὰ* καὶ τοῦ ρήματος.

18. Γενικῶς, αὐθαιρέσειαι εἰς τὴν γλῶσσαν δὲν ἐπιτρέπονται, διότι ἡ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων συνεννόησις θὰ καθίστατο προβληματικὴ. Ἐκάστη γλῶσσα λειτουργεῖ καθ' ὀρισμένους νόμους, ὅπερ σημαίνει ὅτι δι' ἑκάστην γλῶσσαν δύναται νὰ συνταχθῇ Γραμματικὴ.

συμπληρωματικών προτάσεων, τότε ἢ θὰ παραχθοῦν προτάσεις γραμματικῶς οὐχὶ ὄρθαι ἢ τὰ δοθέντα παραδείγματα θὰ μεταβάλουν σημασίαν. Ἐπειδὴ δεχόμεθα τὴν μεθοδολογικὴν ἀρχὴν τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς ὅτι οἱ μετασχηματιστικοὶ νόμοι δὲν ἐπιδρῶν ἐπὶ τῆς σημασίας τῶν προτάσεων, εἶναι φανερόν ὅτι οὐδεὶς μετασχηματιστικὸς νόμος μεταβάλλων τὴν σημασίαν τῶν προτάσεων εἶναι δυνατόν νὰ λειτουργήσῃ. Σημειωτέον ὅτι εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα τὸ ὑποκείμενον τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων εἶναι διάφορον τοῦ ὑποκειμένου τῶν προτάσεων, ἐξ ὧν αὐταὶ ἐξαρτῶνται. Ἐχομεν δηλ. ἐνταῦθα τὸ φαινόμενον τῆς *ἐ τ ε ρ ο π ρ ο σ ω π ί α ς*.

Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς προτάσεις (3-8), παραδείγματα ὡς τὰ κατωτέρω ἱκανοποιοῦν τὰς ἀπαιτήσεις καὶ προϋποθέσεις διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ σχετικοῦ μετασχηματιστικοῦ νόμου, δι' οὗ ἀποβάλλεται τὸ ὑποκείμενον τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων :

9. Ὁ φοιτητῆς ἠθέλησε [νὰ ἐρωτήσῃ τὸν καθηγητήν].
10. Ὁ Νίκος ἐπεθύμησε [νὰ ἐπισκεφθῆ τὸν ἀδελφόν του].
11. Οἱ στρατιῶται ἠρνήθησαν [νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ φρούριον].
12. Ὁ ἀστυνόμος εἶπεν [ὅτι συνέλαβε τὸν κλέπτην].
13. Ὁ κλέπτης ὡμολόγησεν [ὅτι διέπραξε δύο ἄλλας κλοπὰς].
14. Ὁ κατηγορούμενος ἰσχυρίζεται [ὅτι δὲν εἶναι ἐνοχος].

Εἶναι φανερόν ὅτι εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα τὸ ὑποκείμενον τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων εἶναι τὸ αὐτὸ μὲ τὸ ὑποκείμενον τῶν κυρίων προτάσεων. Ἐχομεν δηλ. ἐνταῦθα τὸ γνωστὸν φαινόμενον τῆς *τ α υ τ ο - π ρ ο σ ω π ί α ς*. Πρέπει ἰδιαίτερος νὰ τονισθῆ ἔδῳ ὅτι εἰς παραδείγματα τοῦ ὡς ἄνω τύπου τὸ ὑποκείμενον τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ρητῶς ἐκπεφρασμένον εἰς τὴν ἐπιφανεϊακὴν δομὴν, ὑπάρχει εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν. Εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν, οὐδεὶς ὅρος προτάσεώς τινος ἀποβάλλεται ὡς ἐννοούμενος ἐξ ἄλλης προτάσεως. Ἀποβολαὶ ὄρων λαμβάνουν χώραν εἰς τὴν ἐπιφανεϊακὴν μόνον δομὴν. Ἐὰν παραλειθοῦν ὄρισμένοι λεπτομέρειαι, αἱ ὁποῖαι καθιστοῦν δύσκολον τὴν κατανόησιν τῆς ἐπιχειρουμένης ἀναλύσεως καὶ δὲν ἐνδιαφέρουν ἀμέσως τὴν μελέτην ταύτην, ἢ βαθεῖα δομὴ τῶν προτάσεων (9-14) δύναται, ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, νὰ δοθῆ ὡς ἀκολούθως :

15. Ὁ φοιτητῆς₁ ἠθέλησε [ὁ φοιτητῆς₁ ἠρώτησε τὸν καθηγητήν].
16. Ὁ Νίκος₁ ἐπεθύμησε [ὁ Νίκος₁ ἐπεσκέφθη τὸν ἀδελφόν του].
17. Οἱ στρατιῶται₁ ἠρνήθησαν [οἱ στρατιῶται₁ ἐγκατέλειψαν τὸ φρούριον].

18. Ὁ ἀστυνόμος₁ εἶπεν [ὁ ἀστυνόμος₁ συνέλαβε τὸν κλέπτην].
19. Ὁ κλέπτης₁ ὁμολόγησεν [ὁ κλέπτης₁ διέπραξε δύο ἄλλας κλοπὰς].
20. Ὁ κατηγοροούμενος₁ ἰσχυρίζεται [ὁ κατηγοροούμενος₁ δὲν εἶναι ἔνοχος].

Ἡ μετασηματιστικὴ Γραμματικὴ δέχεται ὅτι ἡ βαθεῖα δομὴ τῶν προτάσεων¹⁹, ἡ ὁποία κατὰ κανόνα ἔχει περισσότερα βασικὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὴν ἐπιφανειακὴν δομὴν, περιλαμβάνει ὄλους τοὺς ἀπαραιτήτους καὶ ἀναγκαίους ὄρους. Συνεπῶς, οὐδεμία πρότασις, κυρίᾳ ἢ δευτερεύουσα, στερεῖται ὑποκειμένου εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν²⁰. Τοῦτο σαφῶς φαίνεται εἰς τὰς ἀνωτέρω δομάς, εἰς τὰς ὁποίας ἡ ταυτότης ἀναφορᾶς τοῦ ὑποκειμένου τῆς κυρίας καὶ τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως δηλοῦται διὰ τοῦ αὐτοῦ δείκτου.

Βασικὸν ἐπιχείρημα ὅτι τὸ ὑποκείμενον τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων δὲν ἐννοεῖται ἐξ ἄλλης προτάσεως, ἀλλ' ὑπάρχει εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν, ἀποτελεῖ ἡ ἐμφάνισις τῆς αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας εἰς παραδείγματα ὡς τὸ κατωτέρω :

21. Ὁ καθηγητὴς ἐτόνισεν ὅτι ἀγαπᾷ τὸν ἑαυτὸν του.

Γνωστὸν τυγχάνει ὅτι ἡ ἐμφάνισις τῆς αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας εἰς ὄλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου προϋποθέτει τὴν ὑπαρξιν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀπλῆν πρότασιν δύο ὀνοματικῶν φράσεων ἐχουσῶν τὴν αὐτὴν ταυτότητα ἀναφορᾶς. Ἐὰν παραλειφθοῦν λεπτομέρειαι τινες, ἢ ὡς ἄνω πρότασις δύναται εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν νὰ ἔχη τὴν ἀκόλουθον μορφήν²¹ :

22. Ὁ καθηγητὴς₁ ἐτόνισεν [ὁ καθηγητὴς₁ ἀγαπᾷ τὸν καθηγητὴν₁].

Εἶναι ὀφθαλμοφανὲς ὅτι εἰς τὴν (22) αἱ τρεῖς ὀνοματικαὶ φράσεις ἔχουν τὴν αὐτὴν ταυτότητα ἀναφορᾶς. Εἰς μέγαν ἀριθμὸν γλωσσῶν παρατηρεῖται ὅτι, ὅταν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀπλῆν πρότασιν τὸ ὑποκεί-

19. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δομῶν, δύναται τις νὰ ἴδῃ ὅτι εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν αἱ συμπληρωματικαὶ προτάσεις ἔχουν μορφήν κυρίων προτάσεων.

20. Περί τοῦ ὅτι αἱ συμπληρωματικαὶ προτάσεις δὲ στεροῦνται ὑποκειμένου εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν, ἴδὲ Paul Postal, «On the Surface Verb Remind», *Linguistic Inquiry* (1970), I, σσ. 103-104, καὶ Noam Chomsky, *Language and Mind*, Harcourt, Brace and World, Inc., New York, 1968, σσ. 47-48.

21. Ὁ προσδιορισμὸς τῆς πτώσεως δὲν λαμβάνει χώραν εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν. Ἐτέθησαν, ὁμοῦς, αἱ πτώσεις εἰς τὸ παράδειγμα (22) πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως.

μενον καὶ τὸ ἀντικείμενον ἔχουν τὴν αὐτὴν ταυτότητα ἀναφορᾶς ²², τότε ἢ θέσιν ἀντικειμένου ἐπέχουσα ὀνοματικὴ φράσις μετατρέπεται εἰς αὐτοπαθῆ ἀντωνυμίαν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ σχετικοῦ μετασηματιστικοῦ νόμου, ὁ τύπος τοῦ ὁποίου δὲν θὰ ἀπασχολήσῃ τὴν παροῦσαν μελέτην. Ἡ ἐμφάνισις τῆς αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας εἰς τὸ παράδειγμα (21) θὰ ἦτο ἀδικαιολόγητος ἐὰν τὸ ὑποκείμενον τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως δὲν ἦτο ρητῶς ἐκπεφρασμένον κατὰ τὸ στάδιον τῆς λειτουργίας τοῦ σχετικοῦ μετασηματιστικοῦ νόμου. Τὸ ὑποκείμενον τῆς ὡς ἄνω συμπληρωματικῆς προτάσεως, μετὰ τὴν χρησιμοποίησίν του διὰ τὴν παραγωγὴν τῆς αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας, ἀποβάλλεται ²³ ὡς ἔχον τὴν αὐτὴν ταυτότητα ἀναφορᾶς πρὸς τὸ ὑποκείμενον τῆς κυρίας προτάσεως ²⁴. Ὁ σχετικὸς μετασηματιστικὸς νόμος ²⁵ καλεῖται νόμος τῆς ἀποβολῆς τοῦ ὑποκειμένου τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων, ὁ μαθηματικὸς δὲ τύπος τούτου δύναται νὰ δοθῆ ὡς ἑξῆς ²⁶ :

$$23. \quad S. D. : \quad \left[\begin{array}{ccc} X & NP & Y \\ s \end{array} \right]_{NP} \left[\begin{array}{cc} \left[\begin{array}{cc} NP & VP \end{array} \right]_S & \end{array} \right]_{NP} \Big|_S \Rightarrow$$

$$1 \quad 2 \quad 3 \quad 4 \quad 5$$

$$S. C. : \quad 1 \quad 2 \quad 3 \quad \emptyset \quad 5$$

Ὁ ρ ο ς : 2 = 4.

*Ἀξίζει νὰ σημειωθῆ ὅτι ἡ λειτουργία τοῦ ἀνωτέρω νόμου εἶναι ὑπο-

22. Ἐνδιαφέροντα εἶναι τὰ κάτωθι ἀπλᾶ παραδείγματα ἐκ τῆς Λατινικῆς γλώσσης :

- α. (ego) amo te (ἽΟχι αὐτοπάθεια).
- β. (ego) amo me (Ἐυτοπάθεια).
- γ. (tu) amas me (ἽΟχι αὐτοπάθεια).
- δ. (tu) amas te (Ἐυτοπάθεια).

23. Πρέπει νὰ λεχθῆ ἐδῶ ὅτι οὐδὲν στοιχεῖον ἐν τῇ προτάσει δύναται νὰ ἀποβληθῆ ἐὰν δὲν εἶναι δυνατόν τοῦτο νὰ ἀποκατασταθῆ ἐξ ὁμοίου στοιχείου ὑπάρχοντος εἰς ἄλλην πλησίον ἐδρισκομένην πρότασιν.

24. Γενικῶς, εἰς ὅλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου δὲν εἶναι ἀνεκτὴ ἡ ἐπανάληψις τῆς αὐτῆς ὀνοματικῆς φράσεως εἰς τὴν αὐτὴν πρότασιν ἢ εἰς περισσοτέρας προτάσεις στενῶς πρὸς ἀλλήλας συνδεομένας. Ἡ μία τῶν ὀνοματικῶν τούτων φράσεων πρέπει ἢ νὰ ἀποβληθῆ ἢ νὰ τραπῆ εἰς ἀντωνυμίαν, ἀναλόγως πρὸς τοὺς δι' ἑκάστην γλῶσσαν ἰσχύοντας νόμους.

25. Ὁ νόμος οὗτος εἰς τὴν Ἄγγλικὴν καλεῖται συνθήκως *Equi - NP - Deletion*.

26. Τὰ σύμβολα X καὶ Y εἶναι μεταβληταί. Καὶ ἐπὶ τῶν μεταβλητῶν εἶναι δυνατόν νὰ τεθοῦν περιορισμοὶ τινες. Τὸ διπλοῦν βέλος δηλοῖ τὴν ἐπιφερομένην μετατροπὴν. Τὰ S.D. καὶ S.C. δηλοῦν τὴν συντακτικὴν περιγραφὴν καὶ τὴν συντακτικὴν μετατροπὴν, ἀντιστοίχως.

χρωατική. Κατὰ συνέπειαν, προτάσεις ὡς αἱ κατωτέρω, εἰς τὰς ὁποίας δὲν λειτουργεῖ ὁ μετασχηματιστικὸς οὗτος νόμος, εἶναι γραμματικῶς οὐχὶ ὀρθαί :

24. * Οἱ στρατιῶται ἠρνήθησαν νὰ ἐγκαταλείψουν οἱ στρατιῶται τὸ φρούριον.
25. * Ὁ κατηγορούμενος ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ κατηγορούμενος δὲν εἶναι ἐνοχος, κ. ἄ.

Διαφορετικῆ, βεβαίως, εἶναι ἡ περίπτωσις τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν τῶν ἐχουσῶν λειτουργίαν ὑποκειμένου. Εἶναι γνωστὸν ὅτι εἰς πολλὰς γλώσσας τοῦ κόσμου μὲ πλούσιον κλιτικὸν σύστημα αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι αἱ ἐχουσαι λειτουργίαν ὑποκειμένου εἶναι δυνατὸν νὰ παραλείπωνται ²⁷, ὅταν δι' αὐτῶν δὲν δηλῶται ἔμφασις ἢ ἀντιδιαστολή. Χωρὶς νὰ ἐπιμείνωμεν ἰδιαιτέρως ἐπὶ τῶν προσωπικῶν τούτων ἀντωνυμιῶν, ἃς θεωρήσωμεν μόνον τὰ κάτωθι παραδείγματα :

26. Ἐγὼ θέλω [νὰ ὑπηρετήσω τὴν πατρίδα].
27. *Ἐγὼ θέλω [νὰ ὑπηρετήσω ἐγὼ τὴν πατρίδα].
28. Θέλω [νὰ ὑπηρετήσω ἐγὼ τὴν πατρίδα]. ²⁸
29. Θέλω [νὰ ὑπηρετήσω τὴν πατρίδα].

Ἐκ τῶν παραδειγμάτων τούτων καθίσταται φανερόν ὅτι εἰς τὴν ἐπιφανειακὴν δομὴν ἢ προσωπικὴ ἀντωνυμία τοῦ πρώτου προσώπου ἐγὼ δὲν δύναται νὰ ἐμφανισθῇ εἰς ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις, τὴν κυρίαν καὶ τὴν συμπληρωματικὴν. Ἐὰν ἡ προσωπικὴ αὕτη ἀντωνυμία ὑπάρχῃ εἰς ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις ταύτας, τότε ἡ ὅλη πρότασις δὲν εἶναι γραμματικῶς ὀρθή, ὡς τοῦτο φαίνεται εἰς τὴν (27). Δύναται, ὅμως, αὕτη νὰ ὑπάρχῃ ἢ εἰς τὴν κυρίαν ἢ εἰς τὴν συμπληρωματικὴν πρότασιν, ὡς τοῦτο φαίνεται εἰς τὴν (26) καὶ τὴν (28). Καὶ ἐνῶ ἡ μὴ ἐμφάνισις τῆς ἀντωνυμίας ταύτης εἰς τὴν συμπληρωματικὴν πρότασιν τῆς (26) δύναται νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ νόμου (23), ὁ νόμος οὗτος, ὡς ἀνωτέρω διετυπώθη, δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἐρμηνεία διὰ τὴν μὴ ἐμφάνισιν τῆς ἀντωνυμίας ταύτης εἰς τὴν κυρίαν πρότασιν τῆς (28). Διαφορετικῆ,

27. Αἱ προσωπικαὶ αὗται ἀντωνυμίαι δύναται νὰ ἀποβάλλωνται μετὰ τὴν συμφωνίαν τοῦ ρήματος πρὸς τὸ ὑποκείμενον. Ἐὰν ἡ τάξις λειτουργίας τῶν δύο τούτων νόμων ἦτο διαφορετικῆ, τότε θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ καθορισθοῦν ὀρθῶς τὰ στοιχεῖα [πρόσωπον] καὶ [ἀριθμὸς] εἰς τὸ ρῆμα.

28. Ἡ ἀντωνυμία ἐγὼ δὲν δύναται νὰ παρεμβληθῇ μετὰ τὸ μορίου νὰ καὶ τοῦ ρήματος, δύναται ὅμως νὰ τεθῇ εἰς τὸ τέλος τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως. Γενικῶς, ἡ ἀλλαγὴ θέσεως τῶν ὄρων εἶναι περισσότερον ἐλευθέρω εἰς τὴν κυρίαν πρότασιν παρὰ εἰς τὴν συμπληρωματικὴν. Τὸ θέμα, ὅμως, τοῦτο χρήζει ἰδιαιτέρας μελέτης.

βεβαίως, εἶναι ἢ εἰκόν, τὴν ὁποῖαν παρουσιάζει τὸ παράδειγμα (29), εἰς τὸ ὁποῖον ἢ μὴ ἐμφάνισις τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας ἐ γὼ τόσον εἰς τὴν κυρίαν ὅσον καὶ εἰς τὴν συμπληρωματικὴν πρότασιν δύναται νὰ ἀποδοθῆ εἰς τὸ σημασιολογικὸν στοιχεῖον [-ἐμφασις] ἢ [-ἀντιδιαστολή]. Γενικῶς, δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι, αἱ ἔχουσαι λειτουργίαν ὑποκειμένου παρουσιάζουν ἐξαιρετικὸν ἐνδιαφέρον μὲ ποικίλας συντακτικὰς καὶ σημασιολογικὰς συνεπείας, τὰς ὁποίας μόνον ἐξαντλητικὴ ἐξέτασις τοῦ ὅλου φαινομένου τῆς ἐμφάσεως²⁹ ἢ ἀντιδιαστολῆς δύναται νὰ φέρῃ εἰς φῶς.

Πρὶν ἢ κλείσωμεν τὸ περὶ ἀποβολῆς τοῦ ὑποκειμένου τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων τμήμα τῆς παρουσίας μελέτης, πρέπει νὰ τονίσωμεν ὅτι διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ νόμου (23) ἀρυόμεθα πληροφορίας ἐκ δύο προτάσεων. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ὁ νόμος (23) δὲν δύναται νὰ λειτουργήσῃ εἰς τὸν κύκλον τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως. Περὶ τῆς λειτουργίας, ὅμως, τῶν μετασχηματιστικῶν νόμων θὰ ὁμιλήσωμεν κατωτέρω.

3. Περιορισμὸς τῶν ρημάτων εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν ὡς πρὸς τὸ ὑποκείμενον τῆς ἐξ αὐτῶν ἐξαρτωμένης συμπληρωματικῆς προτάσεως.

Εἶδομεν ἀνωτέρω ὅτι τὸ ὑποκείμενον τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως δύναται νὰ εἶναι ἢ τὸ αὐτὸ μὲ τὸ ὑποκείμενον τῆς κυρίας προτάσεως (ταυτοπροσωπία) ἢ διάφορον πρὸς τὸ ὑποκείμενον τῆς προτάσεως ταύτης (έτεροπροσωπία). Ὑπάρχουν, ὅμως, εἰς ὄλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου ὀρισμένα κατηγορίαι ρημάτων συντασσομένων μὲ συμπληρωματικὴν πρότασιν, τῆς ὁποίας τὸ ὑποκείμενον πρέπει νὰ μὴ εἶναι διάφορον πρὸς τὸ ὑποκείμενον τῆς κυρίας προτάσεως. Ὁ περιορισμὸς οὗτος ἀναφέρεται οὐχὶ εἰς τὴν ἐπιφανειακὴν, ἀλλ' εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν. Συγκεκριμένως, τὰ ρήματα ταῦτα πρέπει νὰ σημειωθοῦν διὰ τινος τρόπου εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν ὡς ἀπαιτοῦντα ταυτότητα ἀναφορᾶς τοῦ ὑποκειμένου αὐτῶν μετὰ τοῦ ὑποκειμένου τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως. Ἐς λάβωμεν τὰ κάτωθι παραδείγματα :

30. Σκοπεύω νὰ φύγω.
31. * Σκοπεύω νὰ φύγῃς.
32. Δύναμαι νὰ βοηθήσω τὸν πτωχόν.
33. * Δύναμαι νὰ βοηθήσῃς τὸν πτωχόν.
34. Προσπαθῶ νὰ ἀνοίξω τὴν πόρταν.
35. * Προσπαθῶ νὰ ἀνοίξῃς τὴν πόρταν, κ.ἄ.

29. Γενικῶς, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ὑπάρχουν διάφοροι βαθμοὶ ἐμφάσεως καὶ διάφοροι τρόποι δημιουργίας αὐτῶν.

Ἐκ τῶν παραδειγμάτων τούτων εἶναι φανερόν ὅτι αἱ προτάσεις (31), (33) καὶ (35) δὲν εἶναι γραμματικῶς ὀρθαί, διότι παραβαίνουν καὶ παραβιάζουν τὸν ἀνωτέρω εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν τεθέντα περιορισμὸν.

Ὁ ἀμερικανὸς γλωσσολόγος George Lakoff, ὀρμώμενος ἐκ παρομοίων παραδειγμάτων, εἰσάγει τὴν ἔννοιαν τῶν «ἀπολύτων ἐξαιρέσεων» (Absolute Exceptions)³⁰ καὶ ἐκφράζει τὴν γνώμην ὅτι εἰς ὅλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου ρήματα ὡς τὰ ἀνωτέρω πρέπει νὰ σημειωθοῦν ὡς «ἀπόλυτοι ἐξαιρέσεις» τοῦ νόμου τῆς ἀποβολῆς τοῦ ὑποκειμένου τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων. Συγκεκριμένως, τὰ ρήματα ταῦτα πρέπει ἰδιαιτέρως νὰ σημειωθοῦν εἰς τὸ λεξικὸν ὡς ἀπαιτοῦντα, ὅπως α) ἡ συντακτικὴ περιγραφή τοῦ νόμου τῆς ἀποβολῆς τοῦ ὑποκειμένου τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων ὁποσδήποτε ἰκανοποιηθῆ, καὶ β) λειτουργήσῃ ὑποχρεωτικῶς καὶ κατ' ἀνάγκην ὁ νόμος οὗτος.

Ἐπάρχουν, ὅμως, ἄλλα ρήματα, τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦν, ὅπως τὸ ὑποκείμενον αὐτῶν εἶναι οὐχὶ τὸ αὐτό, ἀλλὰ διάφορον τοῦ ὑποκειμένου τῆς ἐξ αὐτῶν ἐξαρτωμένης συμπληρωματικῆς προτάσεως. Ἄς λάβωμεν τὰ κάτωθι παραδείγματα :

36. Διέταξα νὰ φύγῃς ἀμέσως.
37. * Διέταξα νὰ φύγῳ ἀμέσως.
38. Ἄπαγορεύω νὰ παίξῃς πνευστὸν ὄργανον.
39. * Ἄπαγορεύω νὰ παίξῳ πνευστὸν ὄργανον.
40. Ἐπιτρέπω νὰ παίξῃς ποδόσφαιρον.
41. * Ἐπιτρέπω νὰ παίξῳ ποδόσφαιρον, κ.ἄ.

Αἱ προτάσεις (37), (39) καὶ (41) δὲν εἶναι γραμματικῶς ὀρθαί, διότι παραβιάζουν περιορισμὸν τῆς βαθείας δομῆς, συμφώνως πρὸς τὸν ὁποῖον τὸ ὑποκείμενον τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων τῶν ἐξαρτωμένων ἐκ ρημάτων, ὡς *δ ι α τ ἄ σ σ ω*, *ἀ π α γ ο ρ ε ὄ ω*, *ἐ π ι τ ρ ἔ π ω*, κ. ἄ., πρέπει νὰ εἶναι διάφορον πρὸς τὸ ὑποκείμενον τῶν ρημάτων τούτων.

Ὁ ἀμερικανὸς γλωσσολόγος David Perlmutter, διαλαμβάνων περὶ τῶν ὡς ἄνω θεμάτων, εἰσάγει τὸν ὄρον «περιορισμὸς τοῦ ἀνομοίου ὑποκειμένου» (Unlike - Subject Constraint) διὰ παραδείγματα τοῦ ἀνωτέρω τύπου, ἐνθὲν διὰ ρήματα, τὸ ὑποκείμενον τῶν ὁποίων πρέπει νὰ εἶναι τὸ αὐτὸ μετὰ τοῦ ὑποκειμένου τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων, εἰσάγει τὸν ὄρον «περιορισμὸς τοῦ ὁμοίου ὑποκειμένου» (Like - Subject Constraint)³¹.

30. On the Nature of Syntactic Irregularity, Mathematical Linguistics and Automatic Translation, Cambridge, Mass., 1965.

31. Deep and Surface Structure Constraints in Syntax, Ph. D. Dissertation, M.I.T., 1968,

4. Έμφάνισις τῆς ἀσθενοῦς προσωπικῆς ἀντωνυμίας.

Εἶναι ἄξιον ἰδιαίτερας προσοχῆς ὅτι τὸ ἀντικείμενον προτάσεώς τινος, ὅταν εἶναι ὀριστικόν, δύναται νὰ συνοδεύεται ὑπὸ προσωπικῆς ἀντωνυμίας τοῦ ἀσθενοῦς τύπου³², ἢ ὁποῖα, συμφωνοῦσα πρὸς τὸ ἀντικείμενον κατὰ γένος, ἀριθμὸν καὶ πῶσιν, ἔχει ὅλα τὰ στοιχεῖα αὐτοῦ ἐκτὸς ἑνός, διὰ τοῦ ὁποῖου διακρίνονται τὰ ὀνόματα ἀπὸ τὰς ἀντωνυμίας. Πρὸς τούτοις, ὁ ἀσθενῆς τύπος τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας ἔχει τὴν αὐτὴν ταυτότητα ἀναφορᾶς πρὸς τὸ ἀντικείμενον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται.

Ἡ μετασχηματιστικὴ Γραμματικὴ δέχεται ὅτι ἡ μήτρα τῶν στοιχείων τοῦ ὀνόματος περιλαμβάνει, μεταξὺ ἄλλων, βασικῶς τὰ στοιχεῖα $\left[\begin{array}{c} + N \\ - \text{Pron.} \end{array} \right]$, ἐνῶ ἡ μήτρα τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν περιλαμβάνει

βασικῶς τὰ στοιχεῖα $\left[\begin{array}{c} + N \\ + \text{Pron} \end{array} \right]$. Κατὰ ταῦτα, αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι χαρακτηρίζονται θετικῶς ὡς πρὸς τὸ στοιχεῖον [Pron.], ἐνῶ τὰ ὀνόματα χαρακτηρίζονται ἀρνητικῶς ὡς πρὸς τὸ στοιχεῖον τοῦτο³³.

Χωρὶς νὰ ἀσχοληθῶμεν ἰδιαίτερος μὲ τὴν ἐμφάνισιν τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν τοῦ ἀσθενοῦς τύπου εἰς ὅλα τὰ εἶδη τῶν προτάσεων, ὡς λάβωμεν ὀλίγα ἀπλᾶ παραδείγματα, προκειμένου νὰ δεῖξωμεν τὸν τρόπον παραγωγῆς τῶν ἀντωνυμιῶν τούτων :

42. Οἱ ἀκροαταὶ ἐχειροκρότησαν τὸν ὀμιλητὴν.

43. Οἱ Ἄραβες ἐτριπλασίασαν τὴν τιμὴν τοῦ πετρελαίου.

44. Οἱ μαθηταὶ ἔσπασαν τὸ θρανίον.

Ἐὰν θέλωμεν νὰ δηλώσωμεν ἔμφασιν τινα ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τῶν ὡς ἄνω προτάσεων, τότε αἱ προτάσεις αὗται λαμβάνουν τὴν κάτωθι μορφήν :

45. Οἱ ἀκροαταὶ τὸ ν₁ ἐχειροκρότησαν τὸν ὀμιλητὴν ν₁.

32. Ἴδὲ George Sakellariades, *A Transformational Analysis of the So-Called Weak Personal Pronouns in Modern Greek*, unpublished Ph. D. Dissertation, Indiana University, Bloomington, 1973.

Ἡ διδακτορικὴ αὕτη διατριβὴ μου ἀσχολεῖται βασικῶς καὶ ἐρμηνεύει ποικίλα συντακτικὰ φαινόμενα τῆς νέας Ἑλληνικῆς, ἅτινα ἀνακύπτουν ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν τοῦ ἀσθενοῦς τύπου.

33. Ἴδὲ Paul Postal, «On the So-called 'Pronouns' in English», in *Modern Studies in English: Readings in Transformational Grammar*, edited by D. Reibel and S. Schane, Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1969, σφ. 201 - 224.

46. Οἱ Ἄραβες τὴν₁ ἐτριπλασίασαν τὴν τιμὴν₁ τοῦ πετρελαίου.

47. Οἱ μαθηταὶ τὸ₁ ἔσπασαν τὸ θρανίον₁.

Ἡ μετασχηματιστικὴ Γραμματικὴ παράγει τοὺς διαφόρους τύπους τῆς ἀσθενοῦς προσωπικῆς ἀντωνυμίας διὰ μετασχηματιστικοῦ νόμου, ὁ ὁποῖος ἀναδιπλασιάζει ὅλα τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀντικειμένου καὶ τοποθετεῖ ταῦτα πλησίον τοῦ ρήματος. Ἡ μόνη διαφορὰ μεταξύ τῶν στοιχείων τοῦ ἀντικειμένου καὶ τῶν στοιχείων τῆς ἐκ τούτου παραγομένης ἀσθενοῦς προσωπικῆς ἀντωνυμίας εἶναι εἰς τὸ πρόσημον τοῦ στοιχείου [Pron.]. Κατὰ συνέπειαν, αἱ προτάσεις (45-47) παράγονται ἐκ τῶν ἀντιστοίχων προτάσεων (42-44) διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ σχετικοῦ μετασχηματιστικοῦ νόμου τοῦ παράγοντος ἀσθενεῖς προσωπικῆς ἀντωνυμίας ἐξ ὀριστικῶν ἀντικειμένων³⁴.

Ὁ τύπος τοῦ μετασχηματιστικοῦ τούτου νόμου δι' ἀπλᾶς προτάσεις δύναται, ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, νὰ δοθῆ ὡς ἑξῆς³⁵ :

48.	S.D. :	X	—	V	—	NP	—	Z	
						[aF]			⇒
		1		2		3		4	
	S.C. :	1	Pron. ^	2		3		4	
				[aF]					

- Ὁ ρ ο ι :
- α) Ἡ ὀνομαστικὴ φράσις (NP) πρέπει νὰ εἶναι ὀριστικὴ.
 - β) Ἡ ἀντωνυμία ὀφείλει νὰ εἶναι ἀσθενῆς τύπος τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας.
 - γ) Ἐὰν τὸ ρῆμα ἔχη τὸ στοιχεῖον [+ μετοχή] ἢ [+ προστακτικὴ], τότε σύναψε τὴν δημιουργηθεῖσαν ἀντωνυμίαν ἀμέσως μετὰ τὸ ρῆμα.

Ὁ ὡς ἄνω νόμος ἰσχύει ὄχι μόνον δι' ἀπλᾶς προτάσεις³⁶, ἀλλὰ καὶ

34. Ἐὰν τὸ ἀντικείμενον εἶναι ἀόριστον, τότε εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐμφανισθῆ ἡ σχετικὴ προσωπικὴ ἀντωνυμία, ὡς τοῦτο φαίνεται ἐκ τῶν κάτωθι παραδειγμάτων :

- α. Συνήντησα ἓνα φίλον πλησίον τῆς ἀμερικανικῆς πρεσβείας.
- β. *Τὸν συνήντησα ἓνα φίλον πλησίον τῆς ἀμερικανικῆς πρεσβείας.
- γ. Ἔστειλα ἐν δῶρον εἰς τὴν μητέρα μου.
- δ. *Τὸ ἔστειλα ἐν δῶρον εἰς τὴν μητέρα μου, κ.ἄ.

35. Τὰ σύμβολα X καὶ Y εἶναι μεταβληταί. Διὰ τοῦ [aF] δηλοῦμεν γενικῶς ἀριθμὸν τινα στοιχείων τῆς ἀνωθεν τούτου ἐδρικομένης ὀνομαστικῆς φράσεως, τὰ ὁποῖα ἀναδιπλασιαζόμενα καὶ τιθέμενα πλησίον τοῦ ρήματος (V) συντελοῦν εἰς τὴν παραγωγὴν τῆς ἀδυνάτου προσωπικῆς ἀντωνυμίας τῆς ἐχούσης τὴν αὐτὴν ταυτότητα ἀναφορᾶς πρὸς τὴν ὀνομαστικὴν φράσιν, ἐξ ἧς ἐξεπήγασε.

36. Ἐλαφρῶς διάφορος εἶναι ὁ τύπος τοῦ μετασχηματιστικοῦ νόμου, διὰ τοῦ

διὰ προτάσεις ἐχούσας ὡς ἀντικείμενον συμπληρωματικὴν πρότασιν, διότι, ὡς ἔχομεν ἤδη τονίσει, αἱ συμπληρωματικαὶ αὗται προτάσεις ἰσοδυναμοῦν πρὸς ὀνοματικὴν φράσιν. Ἐὰς λάβωμεν τὰ κάτωθι παραδείγματα :

49. Ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ἠρνήθη νὰ παραδώσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν.
50. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐπέδωκε νὰ κατακτήσῃ ὅλον τὸν κόσμον.
51. Δὲν ἀμφισβητῶ ὅτι ὁ Αἰσχύλος εἶναι ὁ μεγαλύτερος τραγικὸς ποιητὴς τῆς ἀρχαιότητος.
52. Ὁ Πέτρος πιστεύει ὅτι εἶναι ἱκανὸς δι' αὐτὴν τὴν ἐργασίαν.

Διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ νόμου (48), αἱ προτάσεις (49-52) λαμβάνουν τὴν κάτωθι μορφήν, ἀντιστοίχως :

53. Ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος τὸ ἠρνήθη νὰ παραδώσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν.
54. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος τὸ ἐπέδωκε νὰ κατακτήσῃ ὅλον τὸν κόσμον.
55. Δὲν τὸ ἀμφισβητῶ ὅτι ὁ Αἰσχύλος εἶναι ὁ μεγαλύτερος τραγικὸς ποιητὴς τῆς ἀρχαιότητος.
55. Ὁ Πέτρος τὸ πιστεύει ὅτι εἶναι ἱκανὸς δι' αὐτὴν τὴν ἐργασίαν.

Ὁ οὐσιαστικὸς καὶ οὐδέτερος χαρακτήρ τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων δεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι δύνανται αὗται νὰ συνοδεύονται ὑπὸ ἀσθενοῦς προσωπικῆς ἀντωνυμίας. Τοῦτο φαίνεται σαφῶς εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ μόνη ἀδύνατος προσωπικὴ ἀντωνυμία, ἡ ὁποία παράγεται καὶ ἀναφέρεται εἰς ὀλόκληρον τὴν συμπληρωματικὴν πρότασιν, εἶναι ἡ τὸ.

Ἐὰν ἡ συμπληρωματικὴ πρότασις ἐξαρτᾶται ἐκ μετοχῆς ἢ ἐκ ρήματος προστακτικῆς ἐγκλίσεως, τότε ἡ ἀσθενὴς προσωπικὴ ἀντωνυμία τὸ ἐπιτάσσεται τούτων, ὡς τοῦτο δεικνύεται εἰς τὰ κάτωθι παραδείγματα :

57. Ἐπέστρεψα ἀγνοῶντας τὸ ὅτι δὲν εἶμαι ἐπιθυμητός.
58. Ἀρνήσου τὸ νὰ παραδώσῃς τὴν πόλιν,
59. Λησμόνησέ το ὅτι ἐγίνεν αὐτὸ τὸ κακόν, κ. ἄ.

Ἐκ τῶν δοθέντων παραδειγμάτων εἶναι φανερόν ὅτι ἡ θέσις τοῦ κλιτικοῦ³⁷ τὸ εἶναι ὀρισμένη³⁸. Τὸ κλιτικὸν τοῦτο συνάπτεται στενῶς μετὰ

ὁποίου παράγονται ἀσθενεῖς προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι ἀναφερόμεναι εἰς τὸ ἐμμέσον ἀντικείμενον. Αἱ συμπληρωματικαί, ὅμως, προτάσεις δὲν ἔχουν λειτουργίαν ἐμμέσου ἀντικειμένου.

37. Διὰ τοῦ ὄρου κλιτικὰ καλοῦμεν συλλήβδην τόσον τὰ ἐγκλιτικὰ ὅσον καὶ τὰ προκλιτικὰ.

38. Σημειωτέον ὅτι διὰ τῆς προσθήκης τοῦ κλιτικοῦ τὸ εἰς προστακτικὰς

τοῦ ρήματος, μετὰ τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ μίαν φωνολογικὴν λέξιν (Phonological Word)³⁹. Οὐδέν στοιχείον δύναται νὰ παρεμβληθῆ μεταξὺ τοῦ κλιτικοῦ καὶ τοῦ ρήματος, ὅπως ἀκριβῶς οὐδέν στοιχείον δύναται νὰ τεθῆ μεταξὺ τῶν συλλαβῶν λέξεως τινος.

Διὰ τὴν τοποθέτησιν τοῦ κλιτικοῦ πρὸ ἢ μετὰ τὸ ρῆμα, εἶναι δύσκολον νὰ ἀνεύρη τις μίαν ἱκανοποιητικὴν ἐρμηνείαν. Λέγοντες, παραδείγματος χάριν, ὅτι ὅταν τὸ ρῆμα εἶναι εἰς τὴν προστακτικὴν ἐγκλισιν τὸ κλιτικὸν τίθεται εὐθὺς μετ' αὐτό, παρατηροῦμεν ἀπλῶς τὸ φαινόμενον τοῦτο, ἀλλὰ δὲν τὸ ἐρμηνεύομεν. Θὰ ἴδυνάτο τις νὰ εἴπῃ ὅτι τοῦτο ὀφείλεται εἰς σημασιολογικοὺς παράγοντας καὶ νὰ ὑποκατηγοριοποιήσῃ τὸ σύνθετον σύμβολον [+ V] μὲ βᾶσιν τὰς ἐγκλίσεις ὡς ἀκολούθως :

[+ V] → [± μετοχή].

[- μετοχή] → [± προστακτικὴ].

[- προστακτικὴ] → [± ὀριστικὴ].

Δὲν φαίνεται, ὅμως, πιθανὸν ὅτι σημασιολογικοὶ παράγοντες παίξουν ἀποφασιστικὸν ρόλον διὰ τὴν πρὸ ἢ μετὰ τὸ ρῆμα θέσιν τοῦ κλιτικοῦ. Πιθανωτέρα εἶναι ἡ ἐρμηνεία ἢ ἀποδίδουσα τὸ φαινόμενον τοῦτο εἰς συντακτικὸν τινα παράγοντα. Ἡ γνώμη μου εἶναι ὅτι τὸ φαινόμενον τοῦτο ἔχει ἄμεσον σχέσιν μὲ τὸν τονισμόν (Intonation) τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης. Συγκεκριμένως, ὅταν τὸ ρῆμα εἶναι εἰς τὴν μονολεκτικὴν προστακτικὴν, παραδείγματος χάριν, ὁ τονισμὸς ὀλοκλήρου τῆς προτάσεως πίπτει σχεδὸν καθέτως μετὰ τὸ ὕψιστον σημεῖον του, τὸ ὁποῖον κανονικῶς εὐρίσκεται ἐπὶ τοῦ ρήματος. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν, δὲν ὑπάρχει σταμάτημα τῆς φωνῆς μετὰ τὸ ρῆμα κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν τῆς προτάσεως. Ὅταν, ὅμως, τὸ ρῆμα εἶναι εἰς τὴν ὀριστικὴν ἐγκλισιν, παραδείγματος χάριν, τότε ἡ πτώσις τοῦ τονισμοῦ τῆς προτάσεως μετὰ τὸν κύριον τόνον τοῦτου, ὁ ὁποῖος κανονικῶς εἶναι ἐπὶ τοῦ ρήματος, δὲν εἶναι τόσον ἀπότομος. Ἐπὶ πλεόν, εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ὑπάρχει ἔν μικρὸν σταμάτημα τῆς φωνῆς μετὰ τὸ ρῆμα κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν τῆς προτάσεως.

5. Μετατόπισις τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως.

Ὑπὸ καταλλήλους προϋποθέσεις, αἱ συμπληρωματικαὶ προτάσεις δύνανται νὰ ἀποσπασθοῦν ἐκ τῆς θέσεως, εἰς τὴν ὁποῖαν κανονικῶς εὐρί-

τονιζομένας ἐπὶ τῆς προπαραληγούσης, ὡς *λησμόνησε, ἀνάλυσε, περίγραψε*, κ.ἄ., ὁ ἀρχικὸς τόνος τοῦ ρήματος καθίσταται δευτερεύων, ἐνῶ ὁ συνεπεία τοῦ κλιτικοῦ τόνος τῆς ληγοῦσης γίνεται κύριος. Τὸ θέμα, ὅμως, τοῦτο εἶναι λίαν ἐνδιαφέρον καὶ χρῆζει ἰδιαιτέρας μελέτης.

39, Ἀποτελεῖ συνεπῶς καὶ μίαν τονικὴν ἐνότητα.

σκονται, και να τεθούν πρό των προτάσεων, έξ ὧν εξαρτῶνται. Ἡ τοποθέτησις τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως εἰς τὴν ἀρχὴν ὀλοκλήρου τῆς προτάσεως ἔχει ἄμεσον σχέσιν με δύο βασικὰς ἐννοίας, τὴν ἐννοίαν τῆς ἐμφάσεως καὶ τὴν ἐννοίαν τῆς ἀντιδιαστολῆς. Πρὶν ἢ παραθέσωμεν παραδείγματα με συμπληρωματικὰς προτάσεις, ἄς ἐξετάσωμεν δι' ὀλίγων τὰ φαινόμενα τῆς ἐμφάσεως καὶ ἀντιδιαστολῆς εἰς τὰς κάτωθι ἀπλᾶς προτάσεις :

60. Ὁ κυνηγὸς ἐσκότωσε τὸν λαγόν.

61. Ἡ καθηγήτρια ἐδίδαξε καλῶς τὴν Ἱστορίαν.

62. Ὁ κλέπτης ἔσπασε τὸ παράθυρον.

Οἱ ὄροι τῶν προτάσεων (60 - 62) εὐρίσκονται εἰς τὴν κανονικὴν, οὐδετέραν λεγομένην, θέσιν αὐτῶν, ἦτοι τὸ ρῆμα προηγεῖται τοῦ ἀντικειμένου καὶ ἔπεται τοῦ ὑποκειμένου. Ἔχομεν δηλ. τὴν σειρὰν SVO⁴⁰. Ἐμφασίς ἢ ἀντιδιαστολὴ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τῶν ὡς ἄνω προτάσεων μεταβάλλει τὴν σειρὰν τῶν ὄρων τούτων. Συγκεκριμένως, ὅταν θέλωμεν νὰ δηλώσωμεν ἀντιδιαστολὴν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου, τότε αἱ ἀνωτέρω προτάσεις λαμβάνουν τὴν κάτωθι μορφήν :

63. Τὸν λαγὸν ὁ κυνηγὸς ἐσκότωσε.

64. Τὴν Ἱστορίαν ἡ καθηγήτρια ἐδίδαξε καλῶς.

65. Τὸ παράθυρον ὁ κλέπτης ἔσπασε.

Διὰ τῆς τοποθετήσεως τοῦ ἀντικειμένου εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προτάσεως προβάλλεται τὸ νόημα τούτου καὶ συγχρόνως ἀντιδιαστέλλεται πρὸς ἄλλα σχετικὰ ἀντικείμενα, με τὰ ὅποια εἶναι δυνατόν νὰ συντάσσεται τὸ ρῆμα τῆς προτάσεως. Παραδείγματος χάριν, ἡ πρότασις (63) δύναται νὰ ἐρμηνευθῆ ὡς ἐξῆς : Τὸν λαγὸν (καὶ ὄχι τὸν λύκον ἢ ἄλλο ζῷον) ἐσκότωσεν ὁ κυνηγός. Ὅμοίαν ἐρμηνεῖαν δυνάμεθα νὰ δώσωμεν εἰς τὰ παραδείγματα (64) καὶ (65).

Ἀξίζει νὰ σημειωθῆ ὅτι, ὅταν ἔχωμεν τὸ φαινόμενον τῆς ἀντιδιαστολῆς ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐμφανισθῆ ὁ σχετικὸς ἀσθενὴς τύπος τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας. Ὡσαύτως, ἡ προτασσομένη ὀνομαστικὴ φράσις κατὰ τὴν ἀντιδιαστολὴν φέρει ἰσχυρὸν τόνον, κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν δὲ τῆς προτάσεως οὐδὲν σταμάτημα τῆς φωνῆς δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν μετὰ τὸ ἀντικείμενον.

40. Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ὑπάγεται εἰς τὰς SVO γλώσσας. (S = ὑποκειμενον, V — ρῆμα, O — ἀντικείμενον). Περὶ τῆς σειρᾶς τῶν ὄρων τούτων τῆς προτάσεως εἰς τὰς διαφόρους γλώσσας, ἰδὲ Joseph Greenberg, «Some Universals of Grammar with Particular Reference to the Order of Meaningful Elements», in *Universals of Language*, The M.I.T. Press, Cambridge, Mass. 1968 (second paperback printing), σσ. 73 - 113.

Διὰ τὴν μετατόπισιν τῆς ὀνοματικῆς φράσεως τῆς ἐχούσης λειτουργίαν ἀντικειμένου εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προτάσεως, ὁ κάτωθι μετασχηματιστικὸς νόμος δύναται νὰ γραφῆ ⁴¹.

66.	S.D. :	X	V	NP	Y]	s
		1	2	3	4		
	S.C. :		2	∅	4		⇒

Ἡ λειτουργία τοῦ νόμου (66) ἔχει ἄμεσον σχέσιν μὲ τὸ σημασιολογικὸν στοιχεῖον [ἀντιδιαστολή].

Διάφορος τῆς ἀντιδιαστολῆς εἶναι ἡ ἔννοια τῆς ἐμφάσεως τῆς δημιουργουμένης διὰ τῆς τοποθετήσεως τοῦ ἀντικειμένου εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προτάσεως. Ὅταν θέλωμεν νὰ δηλώσωμεν ἔμφασιν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου, τότε αἱ ὡς ἄνω προτάσεις λαμβάνουν τὴν ἐξῆς μορφήν :

67. Τὸ ν λα γ ό ν₁, ὁ κυνηγὸς τὸ ν₁ ἐσκότωσε.

68. Τὴ ν Ἰ σ τ ο ρ ί α ν₁, ἡ καθηγήτρια τ ἡ ν₁ ἐδίδαξε καλῶς.

69. Τὸ πα ρ ά θ υ ρ ο ν₁, ὁ κλέπτης τὸ₁ ἔσπασε.

Διὰ τῆς τοποθετήσεως τοῦ ἀντικειμένου εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προτάσεως προβάλλεται καὶ ἐξαίρεται τὸ νόημα τούτου. Ὄτῳ τὸ ἀντικείμενον τῆς προτάσεως, εὑρισκόμενον εἰς τὴν πρώτην θέσιν αὐτῆς, ἐκφέρεται μὲ ἔμφασιν.

Πρέπει νὰ λεχθῆ ἐδῶ ὅτι αἱ προτάσεις (63-65) καὶ (67-69) δὲν εἶναι συνώνυμοι. Ἡ πρότασις (69), παραδείγματος χάριν, δύναται νὰ ἐρμηνευθῆ ὡς ἐξῆς : Σ χ ε τ ι κ ῶ ς μ ε τὸ πα ρ ά θ υ ρ ο ν (ἐὰν λέγετε διὰ τὸ πα ρ ά θ υ ρ ο ν, ἐὰν ἀναφέρεσθε εἰς τὸ πα ρ ά θ υ ρ ο ν, κ. ἄ.), τὸ ἔ σ π α σ ε ν ὁ κ λ έ π τ η ς. Καθ' ὅμοιον τρόπον δύνανται νὰ ἐρμηνευθοῦν καὶ τὰ ἄλλα παραδείγματα τοῦ τύπου τούτου. Γενικῶς, μεταξὺ τῶν προτάσεων (63-65) καὶ (67-69) δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τὰς κάτωθι διαφορὰς : α) Κατὰ τὴν ἀντιδιαστολὴν, ἔχομεν καὶ ἔμφασιν τινα συγχρόνως, ἐνῶ κατὰ τὴν ἔμφασιν δὲν ἔχομεν ἀντιδιαστολήν. Ἡ ἔννοια δηλ. τῆς ἀντιδιαστολῆς συνεπάγεται καὶ μορφήν τινα ἐμφάσεως, ἐνῶ τὸ ἀντίστροφον δὲν ἰσχύει. Τοῦτο βασικῶς συνιστᾷ τὴν σημασιολογικὴν διαφορὰν μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἐννοιῶν. β) Κατὰ τὴν ἔμφασιν, ἡ προταχθεῖσα ὀνοματικὴ φράσις δὲν ἀνήκει πλέον εἰς τὴν πρότασιν, ἐκ τῆς ὁποίας μετετοπίσθη, ἀλλ' εἰς πρότασιν ὑψηλότερον κειμέ-

41. Τὸ κενὸν σύμβολον ∅ δηλοῖ τὴν μὴ ὑπαρξιν πλέον ὄρου τινὸς εἰς τὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν τοῦτο κατέχει.

νην τῆς ἀρχικῆς⁴². Κατὰ τὴν ἀντιδιαστολήν, ὅμως, ἡ ὀνομαστικὴ αὐτὴ φράσις ἐξακολουθεῖ νὰ ἀνήκη συντακτικῶς εἰς τὴν ἀρχικὴν πρότασιν. γ) Κατὰ τὴν ἔμφασιν, ἀσθενῆς τις τύπος τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας παράγεται, ὁ ὁποῖος συνδέεται στενῶς μετὰ τοῦ ρήματος τῆς προτάσεως. Δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ ὀνομαστικὴ φράσις τιθεμένη ἐκτὸς τῆς ἀρχικῆς αὐτῆς προτάσεως ἐγκαταλείπει εἰς τὴν πρότασιν ταύτην τὸ «ἶχνος» ἢ «ὁμοίωμά» τῆς. Ἀντιθέτως, οὐδεὶς ἀσθενῆς τύπος τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας ἐμφανίζεται κατὰ τὴν ἀντιδιαστολήν. δ) Κατὰ τὴν ἔμφασιν, ὑπάρχει κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν τῆς προτάσεως μικρὸν σταμάτημα τῆς φωνῆς μετὰ τὴν μετατοπισθεῖσαν ὀνομαστικὴν φράσιν. Τοῦτο σημειοῦμεν διὰ κόμματος. Ἀντιθέτως, οὐδὲν σταμάτημα τῆς φωνῆς μετὰ τὴν ὀνομαστικὴν ταύτην φράσιν διακρίνομεν κατὰ τὴν ἀντιδιαστολήν.

Αἱ ἀνωτέρω σημειωθεῖσαι διαφοραὶ μεταξὺ ἐμφάσεως καὶ ἀντιδιαστολῆς καθίστανται ἐδκόλως ἀντιληπταὶ εἰς τὰ κάτωθι ἀπλᾶ παραδείγματα :

70. Ὁ Ὄθων ἐνυμφεύθη τὴν Ἀμαλίαν.
71. Τὴν Ἀμαλίαν ἐνυμφεύθη ὁ Ὄθων.
72. Τὴν Ἀμαλίαν, τὴν ἐνυμφεύθη ὁ Ὄθων.
73. * Τὴν Ἀμαλίαν, ἐνυμφεύθη ὁ Ὄθων.
74. * Τὴν Ἀμαλίαν τὴν ἐνυμφεύθη ὁ Ὄθων.

Οὐδεμίαν ἰδιαιτέραν ἐννοιολογικὴν ἀπόχρωσιν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν εἰς τὴν πρότασιν (70), οἱ ὅροι τῆς ὁποίας εὐρίσκονται εἰς τὴν λεγομένην οὐδετέραν τούτων θέσιν. Εἰς τὴν πρότασιν (71) ἔχομεν τὸ φαινόμενον τῆς ἀντιδιαστολῆς, ἐνῶ εἰς τὴν πρότασιν (72) ἔχομεν τὸ φαινόμενον τῆς ἐμφάσεως⁴³. Μετὰ τὰ ἀνωτέρω εἰσαγωγικῶς λεχθέντα, αἱ σημασιολογικαὶ καὶ συντακτικαὶ διαφοραὶ μεταξὺ τῶν προτάσεων (71) καὶ (72) εἶναι πρόδηλοι. Ἡ πρότασις (73) δὲν εἶναι γραμματικῶς ὀρθή, διότι, ἐνῶ ὑπάρχει μικρὸν σταμάτημα τῆς φωνῆς μετὰ τὴν ὀνομαστικὴν φράσιν τ ἡ ν Ἀ μ α λ ί α ν, ὡς τοῦτο δηλοῦται διὰ τῆς χρήσεως τοῦ κόμματος, οὐδὲν «ἶχνος» τῆς φράσεως ταύτης ὑπάρχει πλησίον τοῦ ρήματος. Ἐὰν δὲν ὑπῆρχε κόμμα μετὰ τὴν ὀνομαστικὴν φράσιν τ ἡ ν Ἀ μ α λ ί α ν, τότε ἡ (73) θὰ ἦτο γραμματικῶς ὀρθή. Ὁμοίως, ἡ πρότασις (74) δὲν εἶναι γραμματικῶς ὀρθή, διότι, ἐνῶ δὲν ὑπάρχει κόμμα μετὰ τὴν ὀνομαστικὴν

42. Συνεπῶς, ἔχομεν ἐνταῦθα δύο προτάσεις. Τοῦτο θὰ καταστῆ σαφέστερον, ὅταν δοθοῦν κατωτέρω τὰ σχετικὰ δένδρα - διαγράμματα.

43. Ἡ πρότασις (71) δύναται νὰ ἐρμηνευθῆ ὡς ἐξῆς : Τ ἡ ν Ἀ μ α λ ί α ν (κ α ι ὀ χ ι ἄ λ λ η ν τ ι ν ἄ) ἐ ν υ μ φ ε ύ θ η ὁ Ὄ θ ω ν . Ἐξ ἄλλου, τὴν κάτωθι ἐρμηνείαν δίδομεν εἰς τὴν πρότασιν (72) : Σ χ ε τ ι κ ῶ ς μ ε τ ἡ ν Ἀ μ α λ ί α ν (ἔ ἄ ν λ ἔ γ ε τ ε διὰ τ ἡ ν Ἀ μ α λ ί α ν , ἔ ἄ ν ἀ ν α φ ἔ ρ ε - σ θ ε εἰς τ ἡ ν Ἀ μ α λ ί α ν , κ.ἄ.), τ ἡ ν ἐ ν υ μ φ ε ύ θ η ὁ Ὄ θ ω ν .

φράσιν τὴν Ἄμαλίαν, ἔχομεν τὸ κλιτικὸν τὴν ἀμέσως πρὸ τοῦ ρήματος. Ἐὰν ὑπῆρχε κόμμα μετὰ τὴν προταχθεῖσαν ὀνομαστικὴν φράσιν, τότε ἡ (74) θὰ ἦτο γραμματικῶς ὀρθή.

Μετὰ τὰς ἀνωτέρω ἐκτεθείσας εἰσαγωγικὰς γραμμάς, εὐνόητον τυγχάνει ὅτι ὁ μετασχηματιστικὸς νόμος τῆς ἐμφάσεως διαφέρει τοῦ νόμου τῆς ἀντιδιαστολῆς, δύναται δὲ νὰ γραφῆ ὡς ἑξῆς :

$$75. \quad \text{S.D. :} \quad \begin{array}{ccccccc} X & - & V & - & \text{NP} & - & Z \\ & & & & [\text{aF}] & & \Rightarrow \\ & & 1 & & 2 & & 3 & & 4 \end{array}$$

$$\text{S.D. : } 3 \neq \left[\begin{array}{ccc} 1 \text{ Pron.} & \wedge & 2 \\ [\text{aF}] & & \emptyset & & 4 \end{array} \right]$$

Ἔοροι : α) Ἡ ὀνομαστικὴ φράσις πρέπει νὰ εἶναι ὀριστικὴ⁴⁴.

β) Ἐὰν τὸ ρῆμα εἶναι [+μετοχή] ἢ [+προστακτικὴ], τότε σύναψε τὴν δημιουργηθεῖσαν ἀντωνυμίαν μετὰ τὸ ρῆμα.

γ) Ἡ ἀντωνυμία πρέπει νὰ εἶναι ἀσθενὴς τύπος τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας.

Παρομοίαν εἰκόνα πρὸς αὐτὴν τῶν ἀπλῶν προτάσεων παρουσιάζουν καὶ αἱ προτάσεις αἱ ἔχουσαι ὡς ἀντικείμενον εἰδικὴν ἢ βουλευτικὴν πρότασιν.

Ἄς λάβωμεν τὰ κάτωθι παραδείγματα :

76. Ἐτονίσαμεν ἰδιαιτέρως [ὅτι δὲν κάνεις διὰ τὸ ἐμπόριον].

77. Ὁ ἀδελφός μου ἐπιθυμεῖ πολὺ [νὰ ἀσχοληθῆ με γεωργικὰς ἐργασίας].

78. Αὐτοὶ οἱ μαθηταὶ θέλουν [νὰ γίνουν κάποτε καθηγηταί].

Αἱ συμπληρωματικαὶ προτάσεις εἰς τὰ παραδείγματα ταῦτα συμπεριφέρονται ὡς αἱ ἀπλᾶ ὀνομαστικαὶ φράσεις. Κατὰ συνέπειαν, οἱ ἀνωτέρω δοθέντες μετασχηματιστικοὶ νόμοι ἰσχύουν καὶ διὰ τὰ παραδείγματα ταῦτα. Ἐπὶ ἀντιδιαστολῆς, τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα λαμβάνουν τὴν κάτωθι μορφήν :

79. Ὅτι δὲν κάνεις διὰ τὸ ἐμπόριον ἐτονίσαμεν ἰδιαιτέρως.

80. Νὰ ἀσχοληθῆ με γεωργικὰς ἐργασίας ὁ ἀδελφός μου ἐπιθυμεῖ πολὺ.

81. Νὰ γίνουν κάποτε καθηγηταὶ αὐτοὶ οἱ μαθηταὶ θέλουν.

44. Ἐὰν ἡ ὀνομαστικὴ αὕτη φράσις εἶναι ἀόριστος, τότε ὁ νόμος (75) δὲν λειτουργεῖ. Εἰς τὸν νόμον τοῦτον, τὰ σύμβολα X καὶ Z εἶναι μεταβληταί, ἐνθὲν διὰ τῆς θέσεως τοῦ 3 ἐκτὸς τῶν ἀγκυλῶν εἰς τὴν συντακτικὴν μετατροπὴν δεικνύομεν τὴν ἐκτὸς τῆς ἀρχικῆς προτάσεως θέσιν τῆς ὀνομαστικῆς φράσεως.

Ἡ πρότασις (79), παραδείγματος χάριν, δύναται νὰ ἐρμηνευθῆ ὡς ἐξῆς: Ὅτι δὲν κάνεις διὰ τὸ ἐμπόριον (καὶ ὅχι ὅτι δὲν εἶσαι ἐξυπνος ἢ δὲν κάνεις διὰ τὰ γράμματα ἢ ἄλλο τι) ἐτονίσασαμεν ἰδιαιτέρως. Καθ' ὅμοιον τρόπον ἐρμηνεύονται καὶ αἱ ἄλλαι προτάσεις τοῦ τύπου τούτου. Ἐν ἄλλοις λόγοις, ἐπὶ ἀντιδιαστολῆς προβάλλεται τὸ νόημα τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως καὶ ἀντιδιαστέλλεται τοῦτο πρὸς τὸ νόημα ἄλλων σχετικῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων, μετὰ τῶν ὁποίων εἶναι δυνατὸν νὰ συντάσσεται τὸ ρῆμα τῆς κυρίας προτάσεως.

Δὲν συμβαίνει, ὅμως, τὸ αὐτὸ ἐπὶ ἐμφάσεως. Ἡ ἐμφασίς ἔχει ἰδιαιτέρας σημασιολογικὰς καὶ συντακτικὰς συνεπείας, τὰς ὁποίας δυνάμεθα γενικῶς νὰ ἴδωμεν εἰς τὰ κάτωθι παραδείγματα :

82. Ὅτι δὲν κάνεις διὰ τὸ ἐμπόριον, τὸ ἐτονίσασαμεν ἰδιαιτέρως.

83. Νὰ ἀσχοληθῆ μὲ γεωργικὰς ἐργασίας, ὁ ἀδελφός μου τὸ ἐπιθυμεῖ πολὺ.

84. Νὰ γίνουν κάποτε καθηγηταί, αὐτοὶ οἱ μαθηταὶ τὸ θέλουν.

Ἡ πρότασις (82), παραδείγματος χάριν, δύναται νὰ ἐρμηνευθῆ ὡς ἐξῆς: Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ ὅτι δὲν κάνεις διὰ τὸ ἐμπόριον, τὸ ἐτονίσασαμεν ἰδιαιτέρως. Καθ' ὅμοιον τρόπον ἐρμηνεύονται καὶ τὰ ὑπόλοιπα παραδείγματα. Γενικῶς, ἐπὶ ἐμφάσεως ἐξαίρεται μὲν τὸ νόημα τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως, ἀλλὰ δὲν ἀντιδιαστέλλεται τοῦτο πρὸς τὸ νόημα ἄλλων παρεμφερῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων, μετὰ τῶν ὁποίων εἶναι δυνατὸν νὰ συντάσσεται τὸ ρῆμα τῆς κυρίας προτάσεως. Ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, τοῦτο συνιστᾷ τὴν σημασιολογικὴν διαφορὰν μετὰ τῶν ἐννοιῶν τῆς ἐμφάσεως καὶ ἀντιδιαστολῆς.

Ἀπὸ συντακτικῆς πλευρᾶς, παρατηρεῖται ὅτι ἐμφασίς ἐπὶ τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων καθιστᾷ ἀναγκαίαν καὶ ὑποχρεωτικὴν τὴν κατάλειψιν τῆς ἀσθενοῦς προσωπικῆς ἀντωνυμίας τὸ πλησίον τοῦ ρήματος τῆς κυρίας προτάσεως. Ἐπὶ ἀντιδιαστολῆς, ὅμως, οὐδεὶς ἀσθενῆς τύπος προσωπικῆς ἀντωνυμίας ἐμφανίζεται. Πρὸς τούτοις, ὅταν ἔχωμεν τὸ φαινόμενον τῆς ἐμφάσεως, ὑπάρχει κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν μικρὸν σταμάτημα τῆς φωνῆς μετὰ τὴν συμπληρωματικὴν πρότασιν, τὸ ὁποῖον σημειοῦμεν διὰ κόμματος. Ἀντιθέτως, ὅταν ἔχωμεν τὸ φαινόμενον τῆς ἀντιδιαστολῆς, οὐδὲν σταμάτημα τῆς φωνῆς μετὰ τὴν συμπληρωματικὴν πρότασιν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν.

Πρέπει νὰ λεχθῆ ὅτι ὁ ἀσθενῆς τύπος τὸ τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας, ὁ ὅποιος μορφολογικῶς εἶναι ὅμοιος πρὸς τὸ ὀριστικὸν ἄρθρον οὐδετέρου γένους, οὐδόπως δύναται νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς ἄρθρον. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τοῦτο δύναται νὰ διαπιστωθῆ καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι τὸ

μὲν ἄρθρον τίθεται πρὸ ὀνοματικῶν γενικῶς φράσεων, ἐνῶ οἱ ἄσθνεῖς τύποι τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας τίθενται πλησίον τοῦ ρήματος ἀποτελοῦντες μετ' αὐτοῦ μίαν τονικὴν ἐνότητα. Πρὸς τούτοις, εἰς τὰς προτάσεις (82-84) δύναται νὰ προστεθῆ τὸ ὀριστικὸν ἄρθρον οὐδέτερου γένους, γεγονός τὸ ὁποῖον δεικνύει τὸν ὀνοματικὸν καὶ οὐδέτερον χαρακτήρα τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων. Οὕτως, αἱ προτάσεις αὗται δύνανται νὰ λάβουν τὴν ἀκόλουθον μορφήν :

85. Τὸ δτι δὲν κάνεις διὰ τὸ ἐμπόριον, τὸ ἐτονίσαμεν ἰδιαίτερος.
86. Τὸ νὰ ἀσχοληθῆ μετ' ἐργασίας, ὁ ἀδελφός μου τὸ ἐπιθυμεῖ πολὺ.
87. Τὸ νὰ γίνουν κάποτε καθηγηταί, αὐτοὶ οἱ μαθηταὶ τὸ θέλουν.

6. Ἀποβολὴ τῆς ἀντωνυμίας α ὑ τ ὄ.

Εἶπομεν ἀνωτέρω ὅτι ἡ κυριώτερα διαφορά μεταξὺ συμπληρωματικῶν καὶ ἀναφορικῶν προτάσεων ἀπὸ πλευρᾶς τῶν νόμων δομῆς τῆς φράσεως εἶναι ὅτι ἡ ὀνοματικὴ φράσις ἢ ἐξαρτώσα τὴν ἀναφορικὴν πρότασιν ἐξαρτᾶ προσέτι καὶ ἑτέραν ὀνοματικὴν φράσιν, ἐνῶ ἡ ὀνοματικὴ φράσις ἢ ἐξαρτώσα τὴν συμπληρωματικὴν πρότασιν ἐξαρτᾶ προσέτι οὐχὶ ἑτέραν ὀνοματικὴν φράσιν, ἀλλὰ τὸν κόμβον N. Τὸ ὄνομα (N) αὐτὸ τὸ ἐκ τοῦ συνθέτου κόμβου NP ἐξαρτῶμενον δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὴν ἀντωνυμίαν α ὑ τ ὄ ἢ τ ο ὕ τ ο. Ἡ ἀντωνυμία αὕτη κατὰ κανόνα μὲν ἀποβάλλεται πρὸ τοῦ μορίου ν ἂ τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων, δύναται, ὅμως, νὰ παραμένῃ πρὸ τοῦ μορίου δ τ ι. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν ἢ διὰ τοῦ δ τ ι εἰσαγομένη συμπληρωματικὴ πρότασις χρησιμεύει ὡς ἐπεξηγήσις τῆς ἀντωνυμίας α ὑ τ ὄ ἢ τ ο ὕ τ ο.

Τὴν ἀντωνυμίαν ταύτην δυνάμεθα νὰ ἀνεύρωμεν εἰς τὰς κάτωθι προτάσεις :

88. Εἶπες ὅτι ἀνεγνώρισες τὸν ληστήν; Ὁχι, δὲν εἶπα α ὑ τ ὄ.
89. Θέλεις νὰ μεταβῆς εἰς τὸ Λονδίνον; Ναί, α ὑ τ ὄ θέλω.
90. Θέλεις νὰ διορισθῆς; Ναί, α ὑ τ ὄ θέλω, κ. ἄ.

Παρατηροῦμεν ἐδῶ ὅτι εἰς ἐρωτήσεις περιεχοῦσας συμπληρωματικὴν πρότασιν δύναται ὡς ἀπάντησις νὰ δοθῆ ἢ ἀντωνυμία α ὑ τ ὄ ἀντὶ νὰ ἐπαναληφθῆ ἢ συμπληρωματικὴ πρότασις.

Ὡσαύτως, τὴν ἀντωνυμίαν ταύτην δυνάμεθα νὰ ἀνεύρωμεν εἰς τὰ κάτωθι παραδείγματα :

91. Α ὑ τ ὄ, τὸ νὰ εἶσαι ἐσὺ ἀρχηγός, δὲν τὸ θέλω ἐγώ.
92. Α ὑ τ ὄ, τὸ νὰ προδίδης τὰ μυστικά μας, δὲν τὸ συγχωρῶ.
93. Α ὑ τ ὄ, τὸ νὰ ὑβρίζης τὴν μητέρα μου, σοῦ τὸ ἀπαγορεύω.

94. Α ύ τ ό, τ ό ν ά προσληφθής εις την ύπηρεσίαν αυτήν, θά τ ό άποφασίσω έγώ, κ. ά.

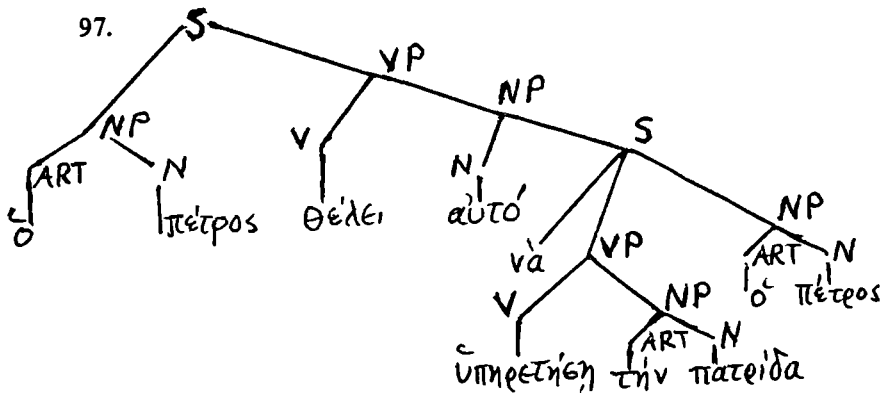
Δυνάμεθα νά ειπωμεν ότι ή άντωνυμία α ύ τ ό άποβάλλεται μ έν πρ ό τ ου ν ά, δύναται δέ νά διατηρηήται εις άλλας θέσεις. Τό θέμα, όμως, είναι λίαν ένδιαφέρον και άπαιτεί ιδιαίτεραν μελέτην. Όλίγα μόνον σημεία έθίξαμεν άνωτέρω δια τ άς άνάγκας τής παρούσης μελέτης. Ό τύπος τ ου μετασχηματιστικ ου νόμου, δι' ού άποβάλλεται ή άντωνυμία α ύ τ ό, δύναται νά δοθ ή ώς έξής :

95.	S.D. :	X	NP	[αυτό — S]	NP	Y	⇒
		1			2		3		4
	S.C. :	1			∅		3		4

Ό νόμος⁴⁵ ούτος δέν θά μ άς άπασχολήση ιδιαίτερω εις τήν μελέτην ταύτην. Έπεσημάναμεν άπλώ τήν ύπαρξιν εις τήν βαθείαν δομήν τών σχετικών προτάσεων τής άντωνυμίας α ύ τ ό. Πρ ός πληρεστέραν κατανόησιν τών άνωτέρω, άς λάβωμεν τό κάτωθι παράδειγμα :

96. Ό Πέτρος θέλει νά ύπηρετήση τήν πατρίδα.

Έάν παραλειφθούν άσχετοι λεπτομέρειαι, ή βαθεία δομή τής (96) δύναται νά παρασταθ ή δια τ ου κάτωθι δένδρου - διαγράμματος :

45. Ίδ έ Joseph Emonds, *Root and Structure-Preserving Transformations*, Ph. D. Dissertation, reproduced by the Indiana University Linguistics Club, Bloomington, 1970, σσ. 92 - 95.

7. Ἀνύψωσις τοῦ ὑποκειμένου τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως.

Εἰς πολλὰς γλώσσας τοῦ κόσμου παρατηρεῖται ἐνίοτε ὅτι τὸ ὑποκείμενον ὀρισμένον ἐξηρημένον προτάσεων δύναται νὰ ἀνυψωθῆ εἰς τὴν προηγουμένην κυρίαν πρότασιν ὡς ἀντικείμενον αὐτῆς. Τὸ συντακτικὸν τοῦτο φαινόμενον, τὸ ὁποῖον εἶναι γνωστὸν ὡς *πρόληψις*, θὰ τὸ ὀνομάσωμεν *ἀνύψωσιν τοῦ ὑποκειμένου* (Subject Raising).

Προκειμένου περὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ὁ ἐξῆς ὀρισμὸς διὰ τὸ φαινόμενον τοῦτο δίδεται ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως Τζαρτζάνου: «Κατὰ τοῦτο τὸ ὑποκείμενον ἐξηρημένης προτάσεως ἐλκόμενον ὑπὸ τοῦ ῥήματος τῆς κυρίας προτάσεως (*π ρ ο λ α μ β ά ν ε τ α ι* καὶ *προληπτικῶς*) τίθεται ὡς ἀντικείμενον τῆς κυρίας προτάσεως»⁴⁶.

Ἄς περιορισθῶμεν εἰς ὀλίγα παραδείγματα ἐκ τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης :

98. Ἀκούω τὴν μητέρα [νὰ ὀμιλῆ τῆς καθηγητρίας].

99. Βλέπω τὸν καθηγητὴν [νὰ ἔρχεται].

100. Ἡ ὑπηρεσία θέλει τὸν ὑπάλληλον [νὰ ἐργάζεται μὲ προθυμίαν].

101. Ὁ ἀξιωματικὸς διέταξε τοὺς στρατιώτας [νὰ ἐκτελέσουν αὐτὴν τὴν ὑπηρεσίαν].

102. Περιμένω τὸν ἱατρὸν [νὰ ἔλθῃ], κ. ἄ.

Παραδείγματα ὡς τὰ ἀνωτέρω δίδουν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι τὰ ῥήματα *ἀκούω*, *βλέπω*, *θέλω*, *διατάσσω*, *περιμένω*, κ. ἄ., συντάσσονται μὲ ὀνοματικὴν φράσιν κατ' αἰτιατικὴν ὡς ἀντικείμενον αὐτῶν καὶ συγχρόνως μὲ βουλευτικὴν πρότασιν. Τοῦτο, βεβαίως, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν βαθεῖαν τῶν προτάσεων δομὴν. Συγκεκριμένως, θὰ δειχθῆ ὅτι τὰ παραδείγματα ταῦτα παράγονται ἐκ τῶν κάτωθι, ἀντιστοιχῶς, προτάσεων διὰ τῆς λειτουργίας δύο μετασχηματιστικῶν νόμων, τοῦ νόμου τῆς ἀνυψώσεως τοῦ ὑποκειμένου τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀντικειμένου τῆς κυρίας προτάσεως καὶ τοῦ νόμου τοῦ καθορίζοντος καὶ ρυθμίζοντος τὴν πτώσιν τοῦ ἀντικειμένου :

103. Ἀκούω [νὰ ὀμιλῆ ἢ μητέρα τῆς καθηγητρίας].

104. Βλέπω [νὰ ἔρχεται ὁ καθηγητής].

105. Ἡ ὑπηρεσία θέλει [νὰ ἐργάζεται ὁ ὑπάλληλος μὲ προθυμίαν].

106. Ὁ ἀξιωματικὸς διέταξε [νὰ ἐκτελέσουν οἱ στρατιῶται αὐτὴν τὴν ὑπηρεσίαν].

107. Περιμένω [νὰ ἔλθῃ ὁ ἱατρός], κ. ἄ.

46. Συντακτικὸν τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γλώσσης, ΟΕΔΒ, Ἀθῆναι 1969, σ. 169.

Ο τύπος του μετασχηματιστικού νόμου, δια της λειτουργίας του οποίου το υποκείμενο των συμπληρωματικών τούτων προτάσεων ανυψούται εις την θέση του αντικειμένου της κυρίας προτάσεως, δύναται να δοθῆ ὡς ἑξῆς⁴⁷ :

$$108. \quad \text{S.D. : } \underset{s}{\left[\begin{array}{ccc} X & V & Z \\ \left[\begin{array}{ccc} Y & \text{NP} & W \end{array} \right]_s \end{array} \right]}_s \Rightarrow$$

$$\text{S.C. : } \begin{array}{cccccc} & 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 \\ & 1 & 2+5 & 3 & 4 & \emptyset & 6 \end{array}$$

Όρος : Ἡ ὄνοματική φράσις (NP) πρέπει να ἔξαρτᾶται ἀμέσως ἐκ τοῦ κόμβου S, δηλ. πρέπει να εἶναι ὑποκείμενον.

Ο μετασχηματιστικός οὗτος νόμος εἶναι προαιρετικός. Διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ προαιρετικοῦ τούτου, μετασχηματιστικοῦ νόμου, αἱ προτάσεις (103 - 107) μετατρέπονται εἰς τὰς (109 - 113), ἀντιστοίχως :

109. * Ἀκούω ἡ μητέρα [να ὀμιλῆ τῆς καθηγητρίας].

110. * Βλέπω ὁ καθηγητής [να ἔρχεται].

111. * Ἡ ὑπηρεσία θέλει ὁ ὑπάλληλος [να ἐργάζεται με προθυμίαν].

112. * Ὁ ἀξιωματικός διέταξεν οἱ στρατιῶται [να ἐκτελέσουν αὐτὴν τὴν ὑπηρεσίαν].

113. * Περιμένω ὁ ἰατρός [να ἔλθῃ], κ. ἄ.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο κρίνεται σκόπιμον νὰ τονισθῆ ὅτι ἀνύψωσις τοῦ ὑποκειμένου λαμβάνει χώραν οὐχὶ εἰς τὰς συμπληρωματικὰς προτάσεις τὰς εἰσαγομένας διὰ τοῦ $\delta \tau \iota$, ἀλλ' εἰς τὰς συμπληρωματικὰς προτάσεις τὰς εἰσαγομένας διὰ τοῦ μορίου $\nu \acute{\alpha}$.

Εὐνόητον τυγχάνει ὅτι εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα τὸ ὑποκείμενον τῆς κυρίας προτάσεως δὲν πρέπει νὰ εἶναι τὸ αὐτὸ με τὸ ὑποκείμενον τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως. Συνεπῶς, δὲν ὑπάρχει δυνατότης λειτουργίας τοῦ γνωστοῦ ἤδη μετασχηματιστικοῦ νόμου, δι' οὗ ἀποβάλλεται τὸ ὑποκείμενον τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων ἐπὶ ταυτοπροσωπίας.

Αἱ προτάσεις (109-113) δὲν εἶναι γραμματικῶς ὀρθαί,⁴⁸ διότι τὸ ὑποκείμενον τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων ἀνυψοθὲν εἰς τὴν θέση τοῦ αντικειμένου τῶν ἀνεξαρτήτων προτάσεων δὲν ἔχει τεθῆ εἰς τὴν πτῶσιν, τὴν ὁποίαν ἡ θέσις τοῦ αντικειμένου ἀπαιτεῖ. Τοῦτο καθιστᾷ ἀναγκαίαν τὴν λειτουργίαν ἐτέρου μετασχηματιστικοῦ νόμου, διὰ τοῦ ὁποίου

47. Τὰ σύμβολα X, Z, Y καὶ W εἶναι μεταβληταί.

48. Διὰ τοὺς περισσοτέρους τοὺλάχιστον Ἑλληνας.

αἱ ὡς ἄνω γραμματικῶς οὐχὶ ὄρθαι προτάσεις μετατρέπονται εἰς προτάσεις γραμματικῶς ὄρθας. Ὁ τύπος τοῦ σχετικοῦ μετασχηματιστικοῦ νόμου τοῦ καθορίζοντος τὴν πτώσιν τοῦ ἀμέσου ἀντικειμένου δύναται νὰ δοθῆ ὡς ἑξῆς :⁴⁹

114.	S.D. :	X	V	NP	Y	
		1	2	3	4	→
	S.C. :	1	2	3	4	
				[+ αἰτ.]		

Διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μετασχηματιστικοῦ τούτου νόμου,⁵⁰ ὁ ὁποῖος εἶναι ὑποχρεωτικός, αἱ προτάσεις (109-113) μετατρέπονται εἰς τὰς ἀντιστοιχοῦς γραμματικῶς ὄρθας προτάσεις (98-102).

Πρέπει νὰ λεχθῆ ἔδῳ ὅτι οἱ πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς γλωσσολόγοι προσεπάθουν νὰ δώσουν μίαν γενικὴν καὶ ἐν πολλοῖς ἀσαφῆ καὶ ἀόριστον ἐρμηνείαν τοῦ φαίνομένου τούτου τῆς προλήψεως. Παραδείγματος χάριν, ὁ κρᾶτιστος τῶν Ἑλλήνων γλωσσολόγων Γ. Ν. Χατζιδάκις γράφει τὰ ἑξῆς διὰ τὸ φαινόμενον τοῦτο : «Ἡ λεγομένη ἐν τῷ συντακτικῷ πρόληψις ἐν τῷ φαινομένῳ τοῦ συμφυρμού ἔχει τὴν ἀρχὴν αὐτῆς· ξέρω ποιὸς εἶσαι καὶ σὲ ξέρω, ὅθεν σὲ ξέρω ποιὸς εἶσαι, οἶσθα τί ἐστὶ Δημόκριτος καὶ οἶσθα Δημόκριτον καὶ οἶσθα Δημόκριτον τί ἐστὶ»⁵¹. Πῶς, ὁμως, καὶ βάσει ποίων νόμων τελεῖται ὁ συμφυρμὸς οὗτος; Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε λεχθέντων καθίσταται σαφὲς ὅτι ἡ ὡς ἄνω ἐπενεχθεῖσα γνώμη τοῦ Γ. Ν. Χατζιδάκι διὰ τὸ φαινόμενον τῆς προλήψεως ὀφείλεται εἰς τὸ φαινόμενον τοῦ συμφυρμού οὐδόπως ἀποτελεῖ ἐρμηνείαν τούτου. Ἐκ τῆς ἀναλύσεως, τὴν ὁποίαν ἐπεχειρήσαμεν ἄνωτέρω, εἶναι φανερόν ὅτι ἡ πρότασις (102), παραδείγματος χάριν, δὲν προέρχεται ἐκ τῆς συμφύσεως τῶν προτάσεων α') περιμένω νὰ ἔλθῃ ὁ ἰατρὸς καὶ β') περιμένω τὸν ἰατρόν, ἀλλ' εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς λειτουργίας τῶν δύο ὡς ἄνω ἀναγεγραφομένων νόμων ἐπιμῆς καὶ τῆς αὐτῆς προτάσεως, τῆς προτάσεως (107). Λέγομεν λοιπὸν ὅτι

49. Ἴδὲ John Robert Ross, *Constraints on Variables in Syntax*, unpublished Ph. D. Dissertation, M.I.T., 1967, reproduced by the Indiana University Linguistics Club, Bloomington, 1968, σσ. 45-49.—Ὁμοίως, τοῦ ἰδίου, «*Quess Who?*», in *Papers from the Fifth Regional Meeting, Chicago Linguistic Society*, edited by Robert Binnick et al., Department of Linguistics, Chicago, 1969, σ. 254.

50. Διὰ τοῦ στοιχείου [+ αἰτ.] δηλοῦμεν τὴν αἰτιατικὴν πτώσιν.

51. Ἄκαδημεικὰ Ἀναγνώσματα, τόμος Γ' (Γενικὴ Γλωσσικὴ), ἐν Ἀθήναις, 1915, σ. 199.

ή (102) παράγεται εκ τής (107) δια τής λειτουργίας τών νόμων (108) και (114) και κατ' αὐτὴν τὴν τάξιν.

Ἐξ αἰτίας τής ἀνυψώσεως τοῦ ὑποκειμένου τῶν συμπληρωματικῶν προτάσεων εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀντικειμένου τῶν ἀνεξαρτήτων προτάσεων εἶναι δυνατόν ρήματα, τὰ ὁποῖα εἰς τὴν βαθεῖαν αὐτῶν δομὴν ἔχουν διάφορον σύνταξιν, νὰ παρουσιάζωνται εἰς τὴν ἐπιφανειακὴν δομὴν ὡς ἔχοντα τὴν αὐτὴν σύνταξιν. Τοῦτο καθίσταται σαφές αὐτὴν διὰ τής ἐξετάσεως τοῦ κάτωθι ἐνδιαφέροντος ζεύγους προτάσεων :⁵²

115. Περιμένω τὸν ἱατρὸν νὰ ἐξετάσῃ τὸν Πέτρον.

116. Πείθω τὸν ἱατρὸν νὰ ἐξετάσῃ τὸν Πέτρον.

Ἐκ πρώτης ὄψεως, αἱ προτάσεις αὗται δίδουν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἔχουν τὴν αὐτὴν δομικὴν ἀνάλυσιν. Οὐδεὶς, ὅμως, μέχρι σήμερον ἔχει παρατηρήσει καὶ τονήσει ὅτι ἡ (115) δὲν ἔχει παράλληλον δομὴν μὲ τὴν (116). Ὅτι αἱ προτάσεις αὗται διαφέρουν δομικῶς, δύναται νὰ καταστήσῃ σαφές ἐκ τῶν κάτωθι :

117 α. Περιμένω τὸν ἱατρὸν νὰ ἐξετάσῃ τὸν Πέτρον.

β. Περιμένω νὰ ἐξετασθῇ ὁ Πέτρος ἀπὸ τὸν ἱατρὸν.

118 α. Πείθω τὸν ἱατρὸν νὰ ἐξετάσῃ τὸν Πέτρον.

β. Πείθω τὸν Πέτρον νὰ ἐξετασθῇ ἀπὸ τὸν ἱατρὸν.

Αἱ προτάσεις (117α) καὶ (117β) εἶναι συνώνυμοι. Ἡ μία εἶναι ἀληθὴς ἐὰν καὶ μόνον ἐὰν ἡ ἄλλη εἶναι ἐπίσης ἀληθὴς. Τοῦτο, ὅμως, δὲν δύναται νὰ λεχθῇ καὶ διὰ τὰς (118α) καὶ (118β). Ἡ (118α) ἔχει διάφορον σημασίαν ἀπὸ τὴν (118β). Τοῦτο σημαίνει ὅτι αἱ (117α) καὶ (117β) ἔχουν τὴν αὐτὴν ὑποκειμένην βαθεῖαν δομὴν (Underlying Deep Structure), ἐνῶ αἱ (118α) καὶ (118β) δὲν ἔχουν τὴν αὐτὴν ὑποκειμένην βαθεῖαν δομὴν. Συγκεκριμένως, εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν, ἀμφοτέραι αἱ ὀνομαστικαὶ φράσεις τὸν ἱατρὸν καὶ τὸν Πέτρον τής (117α) ἀνήκουν εἰς τὴν συμπληρωματικὴν πρότασιν, ἀλλ' εἰς τὴν ἐπιφανειακὴν δομὴν τὸ ὑποκειμενον τής συμπληρωματικῆς προτάσεως ἔχει ἀνυψωθῆ εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀντικειμένου τής κυρίας προτάσεως, ὡς ἔχομεν δεῖξει ἀνωτέρω. Ἡ (117β) προήλθεν ἐκ τής αὐτῆς προτάσεως, ἐξ ἧς παρήχθη καὶ ἡ (117α), δηλαδὴ ἐκ τής (119) :

119. Περιμένω [νὰ ἐξετάσῃ ὁ ἱατρὸς τὸν Πέτρον].

52. Παρόμοιον ζεῦγος προτάσεων δίδεται ὑπὸ τοῦ Noam Chomsky εἰς τὸ ἔργον του *Aspects*, σσ. 22-24. Τὰς ἀπόψεις τοῦ Noam Chomsky ἐπὶ τοῦ συγκεκριμένου τούτου θέματος ἐπαναλαμβάνει, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ ὁ Frank Palmer, *Grammar*, A Pelican Original, 1971, σσ. 142-143.

Διὰ τῆς μετατροπῆς⁵³ τῆς ἐν τῇ συμπληρωματικῇ προτάσει ἐνεργητικῆς συντάξεως εἰς παθητικὴν, ἦτις τελεῖται κατὰ τοὺς γνωστοὺς νόμους τῆς νέας Ἑλληνικῆς, ἢ (119) μετατρέπεται εἰς τὴν (117β). Ὡσαύτως, ἢ (119) μετατρέπεται εἰς τὴν (117α) διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ νόμου τῆς ἀνωψώσεως τοῦ ὑποκειμένου τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀντικειμένου τῆς κυρίας προτάσεως καὶ τοῦ νόμου τοῦ καθορίζοντος τὴν πτώσιν τοῦ ἀμέσου ἀντικειμένου. Δὲν συμβαίνει, ὁμως, τὸ αὐτὸ μὲ τὴν (118α), εἰς τὴν ὁποίαν αἱ ὀνομαστικαὶ φράσεις τὸν ἰατρὸν καὶ τὸν Πέτρον ἀνήκουν ἢ μὲν πρώτη εἰς τὴν κυρίαν πρότασιν, ἢ δευτέρα δὲ εἰς τὴν ἐξηρητημένην πρότασιν. Συνεπῶς, εὐνόητον τυγχάνει ὅτι αἱ προτάσεις (117α) καὶ (118α) δὲν ἔχουν παράλληλον ὑποκειμένην δομὴν. Εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν, τὸ ρῆμα περιμένω τῆς νέας Ἑλληνικῆς συντάσσεται ἢ μὲ ὀνομαστικὴν φράσιν ἢ μὲ συμπληρωματικὴν πρότασιν, οὐχὶ ὁμως συγχρόνως μὲ ὀνομαστικὴν φράσιν καὶ συμπληρωματικὴν πρότασιν, ὡς τοῦτο συμβαίνει μὲ τὸ ρῆμα πείθω. Ἡ εἰς τὴν βαθεῖαν δομὴν σύνταξις τῶν ρημάτων τούτων δύναται νὰ παρασταθῇ ὡς ἀκολούθως :⁵⁴

Περίμενω : [+ V, +—NP, +—S].

Πείθω : [+ V, +—NP ^ S].

Ὅχι μόνον αἱ προτάσεις (117α) καὶ (118α) διαφέρουν μεταξύ των ὡς πρὸς τὴν δομὴν, ἀλλὰ καὶ αἱ προτάσεις (118α) καὶ (118β). Συγκεκριμένως, εἰς τὴν (118α) ἡ ὀνομαστικὴ φράσις τὸν ἰατρὸν εἶναι τὸ λογικὸν ἀντικείμενον τῆς κυρίας προτάσεως καὶ τὸ λογικὸν ὑποκείμενον τῆς δευτερευούσης προτάσεως, ἐνῶ εἰς τὴν (118β) λογικὸν ἀντικείμενον τῆς κυρίας προτάσεως εἶναι ἡ ὀνομαστικὴ φράσις τὸν Πέτρον, ἦτις εἶναι καὶ γραμματικὸν ὑποκείμενον τῆς δευτερευούσης προτάσεως. Γενικῶς, αἱ βαθεῖαι δομαὶ τῶν προτάσεων (118α) καὶ (118β) δύνανται νὰ παρασταθοῦν διὰ τῶν (120α) καὶ (120β), ἀντιστοιχῶς :

120 α. Πείθω τὸν ἰατρὸν [νὰ ἐξετάσῃ ὁ ἰατρός τὸν Πέτρον].

β. Πείθω τὸν Πέτρον [νὰ ἐξετάσῃ ὁ ἰατρός τὸν Πέτρον].

53. Ὁ μετασχηματιστικὸς νόμος ὁ μετατρέπων τὴν ἐνεργητικὴν σύνταξιν εἰς παθητικὴν δύναται νὰ δοθῇ ὡς ἑξῆς :

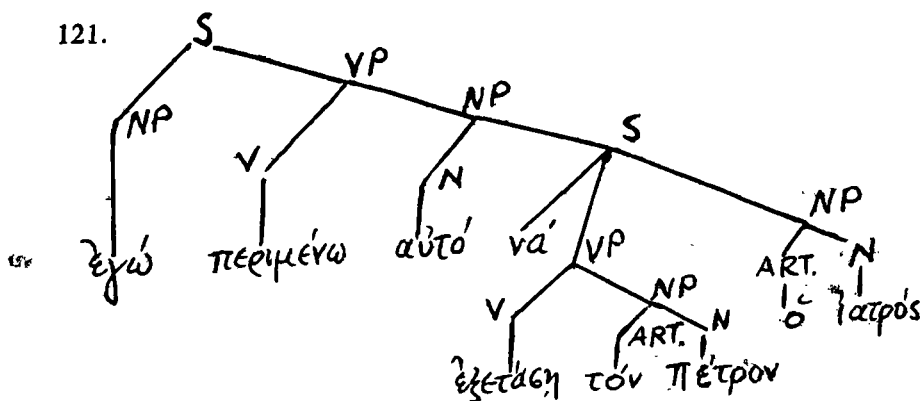
S. D. :	X	NP	V	NP	Y	
	1	2	3	4	5	⇒
S. C. :	1	4	3	ἀπὸ +2 5		
	[+παθ.]					

Διὰ τοῦ στοιχείου [+παθ.] δηλοῦμεν ὅτι τὸ ρῆμα μετετρέπη εἰς τὴν παθητικὴν φωνήν. Ὁ νόμος οὗτος, ὁμως, δὲν θὰ ἀπασχολήσῃ τὴν παρούσαν μελέτην.

54. Ἡ παῦλα δηλοῖ τὴν θέσιν τοῦ ρήματος.

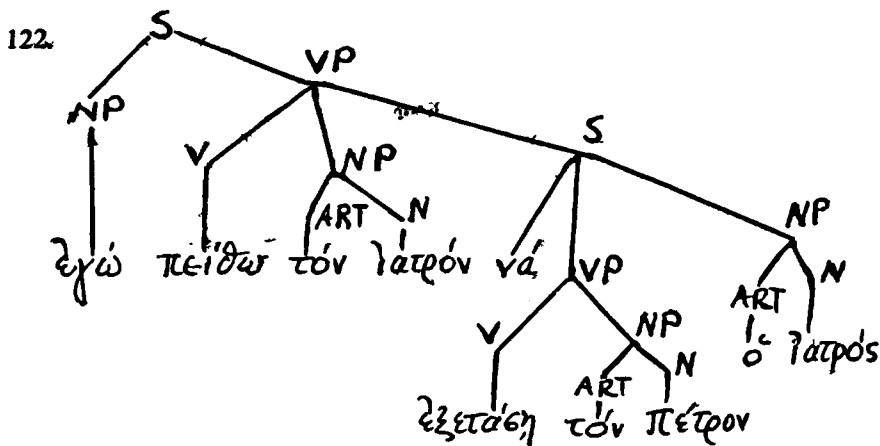
Κατά ταυτα, ή διαφορά σημασίας μεταξύ τών (118α)₂ και (118β) όφείλεται εις τó γεγονός ότι αι πρότασις αυται έχουν διάφορον βαθείαν δομήν, ως τούτο δεικνύεται άνωτέρω.

Είς τήν άρχήν του δευτέρου κεφαλαίου τής μελέτης τούτης είπομεν ότι όρισμένα ρήματα συντάσσονται μεν με πρότασιν εισαγόμενην διά του ν ά ή του ό τι, άλλ' ή δευτερεύουσα αυτη πρότασις δέν ισοδυναμεί προς όνοματικήν φράσιν. Έπειδή εις τά άνωτέρω παραδείγματα έγινετο χρήσις των ρημάτων περιμένω και περίθω, κρίνεται ένταυθα σκόπιμον να έπισημάνωμεν μίαν βασικήν διαφοράν ως προς τήν λειτουργίαν των εκ των ρημάτων τούτων έξαρτωμένων δευτερευουσών πρότάσεων. Συγκεκριμένως, ή εκ του περιμένω έξαρτωμένη συμπληρωματική πρότασις, έν αντιθέσει προς τήν εκ του περίθω έξαρτωμένην δευτερεύουσαν πρότασιν, έχει λειτουργίαν άντικειμένου, ήτοι ισοδυναμεί προς όνοματικήν φράσιν. Τούτο δύναται να καταστή σαφές εάν ή βαθεία δομή των πρότάσεων (117α) και (118α) άπεικονισθή διά των (121) και (122) δένδρων - διαγραμμάτων, άντιστοιχώς :

Έκ των δένδρων - διαγραμμάτων τούτων είναι όφθαλμοφανές ότι ή συμπληρωματική πρότασις τής (117α) έξαρτάται εκ του κόμβου NP, είναι δηλαδή όνοματική φράσις, ένψ ή δευτερεύουσα πρότασις τής (118α) έξαρτάται εκ του κόμβου VP, δηλ. δέν είναι όνοματική φράσις.

Ότι ή εκ του περίθω έξαρτωμένη δευτερεύουσα πρότασις δέν είναι όνοματική φράσις φαίνεται, εκτός των άλλων, και εκ του γεγονότος ότι ουδέποτε δύναται να συνοδεύεται υπό του κλιτικού τό. Αντιθέτως, ή εκ του περιμένω έξαρτωμένη συμπληρωματική πρότασις δύναται να συνοδεύεται υπό του κλιτικού τούτου. Τούτο καθίσταται σαφές διά των παραδειγμάτων (123 - 126),

123. Τὸ περιμένω νᾶ ἐξετάσῃ ὁ ἰατρός τὸν Πέτρον.

124. Τὸ νᾶ ἐξετάσῃ ὁ ἰατρός τὸν Πέτρον, τὸ περιμένω.

125. * Τὸ πείθω τὸν ἰατρὸν νᾶ ἐξετάσῃ τὸν Πέτρον.

126. * Τὸ νᾶ ἐξετάσῃ τὸν Πέτρον, τὸ πείθω τὸν ἰατρὸν, κ. ἄ.

Πρὶν ἢ κλείσωμεν τὸ τμήμα τοῦτο τῆς παρούσης μελέτης τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὸ φαινόμενον τῆς προλήψεως, πρέπει νᾶ εἰπώμεν ἐδῶ ὅτι μὲ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ὑποκειμένου τῆς συμπληρωματικῆς προτάσεως δημιουργεῖται διαφορετικὴ κατάστασις ἀπὸ συντακτικῆς πλευρᾶς. Συγκεκριμένως, τὸ κλιτικὸν τὸ τὸ ἀναφερόμενον εἰς ὄλην τὴν συμπληρωματικὴν πρότασιν δὲν εἶναι δυνατόν νᾶ ἐμφανισθῇ πλέον, ἐνῶ ἀντιθέτως ἡ ἀνωψοθεῖσα ὀνομαστικὴ φράσις δύναται νᾶ συνοδεύεται ὑπὸ κλιτικοῦ ἔχοντος τὴν αὐτὴν ταυτότητα ἀναφορᾶς πρὸς τὴν ὀνομαστικὴν ταύτην φράσιν. Τὰ ἀνωτέρω καθίστανται σαφῆ εἰς τὰ κάτωθι παραδείγματα :

127. Ὁ ἀξιωματικὸς διέταξε τὸν στρατιώτην νᾶ φύγη.

128. Ὁ ἀξιωματικὸς τὸν₁ διέταξε τὸν στρατιώτην₁ νᾶ φύγη.

129. * Ὁ ἀξιωματικὸς τὸ διέταξε τὸν στρατιώτην νᾶ φύγη.

130. * Ὁ ἀξιωματικὸς τὸ τὸν διέταξε τὸν στρατιώτην νᾶ φύγη.

8. Τάξις καὶ λειτουργία τῶν μετασχηματιστικῶν νόμων.

Τόσον οἱ φωνολογικοὶ ὅσον καὶ οἱ συντακτικοὶ ἐντὸς τῆς προτάσεως νόμοι λειτουργοῦν καθ' ὅρισμένην τάξιν. Ἡ τάξις, καθ' ἣν ἕκαστος τῶν μετασχηματιστικῶν νόμων λειτουργεῖ ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ἄλλους νόμους, δὲν δίδεται a priori, ἀλλ' εἶναι καρπὸς καὶ ἀπόρροια τῶν ἐμπει-

ρικών δεδομένων. Γενικώς, λέγομεν ότι δύο μετασηματιστικοί νόμοι εδρίσκονται εις στενήν σχέσιν μεταξύ των εάν διά τῆς λειτουργίας τοῦ ἑνὸς δημιουργῶνται αἱ ἀπαραίτητοι προϋποθέσεις διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ ἄλλου. Ἐάν, παραδείγματος χάριν, διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ νόμου Α ἱκανοποιῆται ἡ συντακτικὴ περιγραφὴ διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ νόμου Β, λέγομεν τότε ὅτι ὁ νόμος Α προηγείται τοῦ νόμου Β. Αὕτη εἶναι ἡ γραμμικὴ λειτουργία τῶν νόμων⁵⁵.

Οἱ μετασηματιστικοί, ὅμως, νόμοι δὲν λειτουργοῦν μόνον γραμμικῶς, ἀλλὰ καὶ κυκλικῶς. Ἐκάστη πρότασις ἀποτελεῖ ἓνα ἰδιαίτερον κύκλον (Cycle), μίαν ἰδιαιτέραν περιοχὴν (Domain), ἐντὸς τῆς ὁποίας οἱ μετασηματιστικοί νόμοι λειτουργοῦν καθ' ὀρισμένην γραμμικὴν τάξιν. Οἱ νόμοι οὗτοι δὲν δύνανται νὰ λειτουργήσουν περισσοτέρας τῆς μιᾶς φορᾶς εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν κύκλον, δύνανται, ὅμως, νὰ ἐπαναλειτουργήσουν εἰς τὴν ἀμέσως προηγουμένην πρότασιν, εἴτε μεταξὺ τῶν προτάσεων τούτων ὑπάρχη σύνδεσις ἢ ἐξάρτησις. Ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, ἡ κυκλικὴ λειτουργία τῶν νόμων ἔχει ὡς ἐξῆς: Κατ' ἀρχὰς ἐφαρμόζομεν τοὺς δυναμένους νὰ λειτουργήσουν νόμους εἰς τὴν πρότασιν τὴν κειμένην εἰς τὸ κατώτατον σημεῖον. Ἀφοῦ λειτουργήσουν γραμμικῶς οἱ σχετικοὶ μετασηματιστικοὶ νόμοι εἰς τὴν πρότασιν ταύτην, ἀνερχόμεθα εἰς τὴν ἀμέσως προηγουμένην πρότασιν καὶ ἐφαρμόζομεν γραμμικῶς⁵⁶ πάλιν τοὺς δυναμένους νὰ λειτουργήσουν εἰς τὴν πρότασιν ταύτην νόμους λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν δομὴν τῆς εἰς τὸ κατώτατον σημεῖον κειμένης προτάσεως. Καθ' ὅμοιον τρόπον ἐνεργοῦντες ἀνερχόμεθα εἰς τὴν πρότασιν τὴν κειμένην εἰς τὸ ἀνώτατον σημεῖον, εἰς τὴν ὁποίαν ἐφαρμόζομεν πάλιν γραμμικῶς τοὺς δυναμένους νὰ λειτουργήσουν νόμους λαμβάνοντες τώρα ὑπ' ὄψιν ὅλας τὰς κάτωθι ταύτης εὐρισκομένας προτάσεις.

Τὰ ἀνωτέρω δύνανται νὰ καταστοῦν περισσότερον σαφῆ καὶ ἀντιλη-

55. Ἐάν ἔχωμεν τοὺς νόμους Α, Β, Γ, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ Α προηγείται τοῦ Β καὶ ὁ Β προηγείται τοῦ Γ, τότε κατ' ἀνάγκην καὶ ὁ Α προηγείται τοῦ Γ.

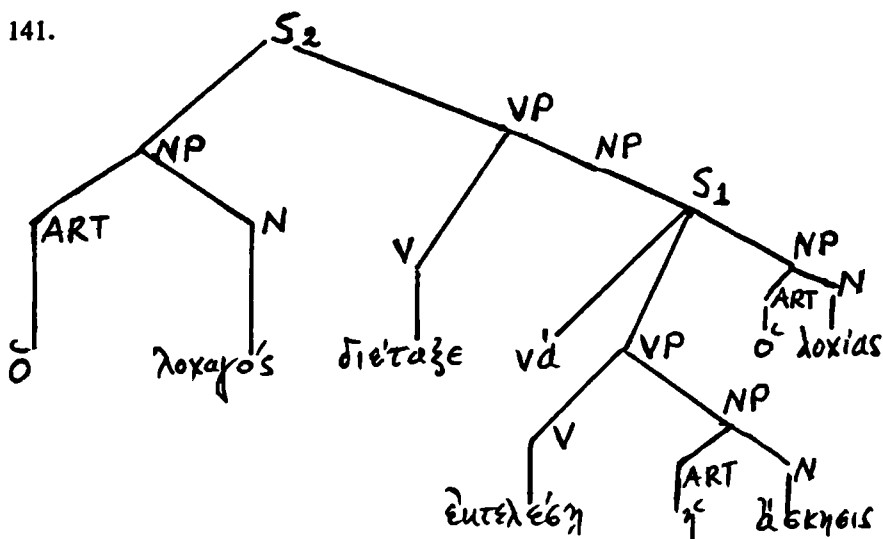
56. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν αὐστηρὰν τάξιν, καθ' ἣν ἕκαστος τῶν νόμων λειτουργεῖ ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ἄλλους νόμους, ἔχει ἐσχάτως διατυπωθῆ ἡ ὑπόθεσις ὅτι ἡ τάξις αὕτη τῶν νόμων δύναται νὰ προκαθορισθῆ διὰ τῆς ἀνευρέσεως γενικῶν ἀρχῶν, αἵτινες ὀφείλουσι νὰ ἰσχύουν δι' ὅλας τὰς γλώσσας. Παραδείγματος χάριν, ἡ ἀρχὴ τοῦ ὑποχρεωτικοῦ-προαιρετικοῦ νόμου προκαθορίζει ὅτι ὅταν ἡ συντακτικὴ περιγραφὴ ἱκανοποιῆ συγχρόνως τὰς ἀπαιτήσεις δύο νόμων, ἑνὸς ὑποχρεωτικοῦ καὶ ἑνὸς προαιρετικοῦ, τότε ὁ ὑποχρεωτικὸς νόμος κατ' ἀνάγκην προηγείται τοῦ προαιρετικοῦ. Διὰ πλείονα, ἰδὲ Ashley Hastings, «On the Obligatory - Optional Principle», reproduced by the Indiana University Linguistics Club, Bloomington, 1973, καὶ Andreas Koutsoudas, «Unordered Rule Hypothesis», reproduced by the Indiana University Linguistics Club, Bloomington, 1973,

πτά ἔαν δεῖξωμεν γενικῶς τὸν τρόπον παραγωγῆς προτάσεων τινων. Πρὸς τοῦτο, ἄς λάβωμεν τὰ κάτωθι παραδείγματα :

131. Ὁ λοχαγὸς διέταξε νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀσκησιν ὁ λοχίας.
132. Ὁ λοχαγὸς διέταξε νὰ τὴν ἐκτελέσῃ τὴν ἀσκησιν ὁ λοχίας.
133. Ὁ λοχαγὸς τὸ διέταξε νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀσκησιν ὁ λοχίας.
134. Ὁ λοχαγὸς τὸ διέταξε νὰ τὴν ἐκτελέσῃ τὴν ἀσκησιν ὁ λοχίας.
135. Ὁ λοχαγὸς διέταξε τὸν λοχίαν νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀσκησιν.
136. Ὁ λοχαγὸς διέταξε τὸν λοχίαν νὰ τὴν ἐκτελέσῃ τὴν ἀσκησιν.
137. Ὁ λοχαγὸς τὸν διέταξε τὸν λοχίαν νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀσκησιν.
138. Ὁ λοχαγὸς τὸν διέταξε τὸν λοχίαν νὰ τὴν ἐκτελέσῃ τὴν ἀσκησιν.
139. Νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀσκησιν ὁ λοχίας ὁ λοχαγὸς διέταξε.
140. Νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀσκησιν ὁ λοχίας, ὁ λοχαγὸς τὸ διέταξε.

Ἐὰν παραλειφθοῦν ἀσχετοὶ πρὸς τὸ βασικὸν θέμα μας λεπτομέρειαι, ἡ ὑποκειμένη δομὴ τῶν προτάσεων (131 - 140) δύναται, εἰς τι στάδιον αὐτῆς, νὰ ἀπεικονισθῇ ὡς ἑξῆς :

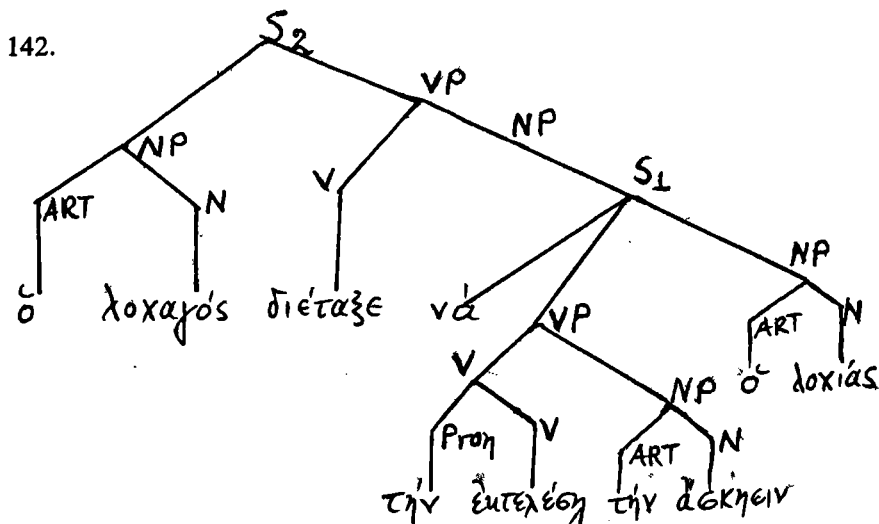
141.

Διὰ τὴν παραγωγὴν τῆς (131) ἐκ τῆς ὡς ἄνω δομῆς ἐνεργοῦμεν ὡς ἑξῆς : Εἰς τὴν (141), ἦτις, ὡς ἔχει, δὲν συνιστᾷ πρότασιν γραμματικῶς ὀρθὴν, ἐφαρμόζομεν τοὺς δυναμένους νὰ λειτουργήσουν νόμους πρῶτον εἰς τὸν κύκλον S₁. Εἰς τὸν κύκλον τοῦτον πρέπει νὰ λειτουργήσῃ ὑποχρεωτικῶς ὁ νόμος ὁ καθορίζων τὴν πτώσιν τοῦ ἀμέσου ἀντικειμένου, δηλ. ὁ νόμος (114). Διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ νόμου τούτου ἡ ὀνοματικὴ

φράσις ἢ ἄσκησις τίθεται εἰς τὴν αἰτιατικὴν πτῶσιν. Οὐδείς ἄλλος σχετικὸς διὰ τὴν παραγωγὴν τῆς (131) νόμος δύναται νὰ λειτουργήσῃ εἰς τὸν κύκλον S_1 . Ἐνερχόμενοι εἰς τὸν ἀμέσως ἀνώτερον κύκλον S_2 παρατηροῦμεν ὅτι οὐδένα σχετικὸν νόμον δυνάμεθα νὰ ἐφαρμόσωμεν εἰς τὸν κύκλον τοῦτον. Οὕτω, διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ νόμου (114) εἰς τὸν κύκλον S_1 τῆς δομῆς (141), κατέστη δυνατὴ ἡ παραγωγή τῆς προτάσεως (131).

Ἡ παραγωγή τῆς (132) ἐκ τῆς δομῆς (141) ἔχει ὡς ἑξῆς: Εἰς τὸν κύκλον S_1 τῆς (141) ἐφαρμόζομεν τοὺς κάτωθι νόμους: α) Τὸν νόμον (114) καὶ β) τὸν νόμον (48), διὰ τοῦ ὁποίου παράγονται οἱ ἀσθενεῖς τύποι τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν. Ὁ νόμος (48) πρέπει νὰ λειτουργήσῃ μετὰ τὸν νόμον (114). Ἀντίστροφος τάξις μετὰ τῶν δύο τούτων νόμων καθιστᾶ ἀδύνατον τὴν παραγωγὴν τοῦ ὀρθοῦ τύπου τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας. Κατὰ συνέπειαν, ὁ νόμος (114) πρέπει νὰ προηγηθῇ τοῦ νόμου (48). Μετὰ τὴν λειτουργίαν τῶν δύο τούτων νόμων καὶ κατὰ τὴν τάξιν, καθ' ἣν οὗτοι ὀφείλουσι νὰ λειτουργοῦν, ἡ (141) λαμβάνει τὴν ἀκόλουθον μορφήν:

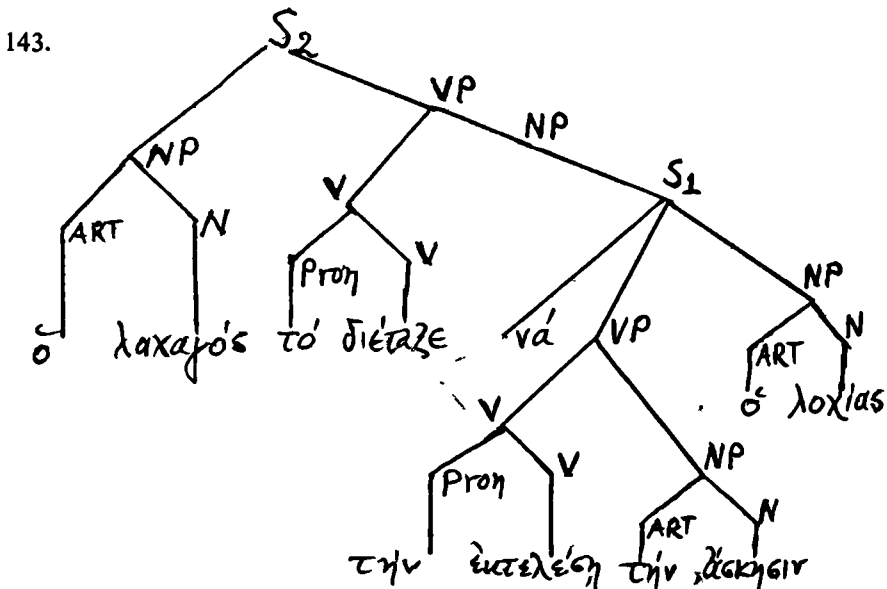
Διὰ τὴν παραγωγὴν τῆς (132), οὐδείς σχετικὸς νόμος⁵⁷ δύναται νὰ λειτουργήσῃ εἰς τὸν κύκλον S_2 . Κατὰ ταῦτα, ἡ (132), τὴν ὁποίαν ἀπεικονίζει τὸ ἀνωτέρω δένδρον - διάγραμμα⁵⁸, παράγεται διὰ τῆς λειτουργίας

57. Βεβαίως διὰ τὴν παραγωγὴν τῶν προτάσεων (131 - 140), δὲν ἐλάβομεν δὲ ὄσιν τὸν νόμον τῆς ἀποβολῆς τῆς ἀντωνυμίας α ὕ τ ὄ.

58. Ἀξίζει νὰ παρατηρηθῇ ὅτι τὸ ρῆμα καὶ ἡ δημιουργηθεῖσα ἀντωνυμία ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ αὐτοῦ κόμβου.

των νόμων (114) και (48) εις τον κύκλον S_1 της (141) και κατ' αυτήν την τάξιν:

Ἡ (133) παράγεται ἐκ της (141) διὰ της λειτουργίας τοῦ νόμου (114) εις τὸν S_1 καὶ τοῦ νόμου (48) εις τὸν S_2 . Ὁμοίως, ἡ (134) παράγεται ἐκ της (141) διὰ της λειτουργίας τῶν νόμων (114) καὶ (48) εις τὸν S_1 κατ' αὐτὴν τὴν τάξιν καὶ τοῦ νόμου (48) εις τὸν S_2 . Μετὰ τὴν λειτουργίαν τῶν νόμων τούτων, ἡ (141) λαμβάνει τὴν κάτωθι μορφήν, ἣτις ἀπεικονίζει τὴν πρότασιν (134):

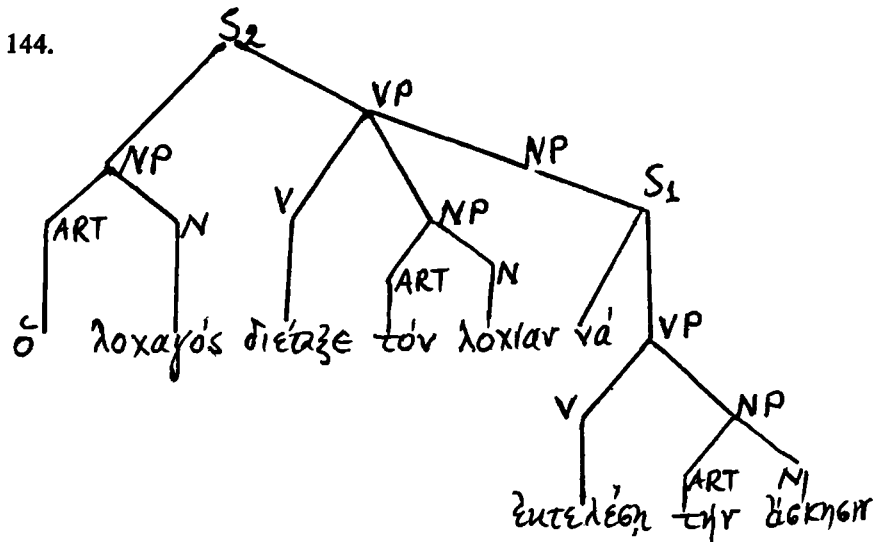

Ἡ (135) παράγεται ἐκ της (141) διὰ της λειτουργίας τοῦ νόμου (114) εις τὸν S_1 καὶ τῶν νόμων (108) καὶ (114) εις τὸν S_2 κατ' αὐτὴν τὴν τάξιν. Μετὰ τὴν λειτουργίαν τῶν νόμων τούτων, ἡ (141) λαμβάνει τὴν μορφήν (144), ἣτις ἀπεικονίζει τὴν πρότασιν (135):

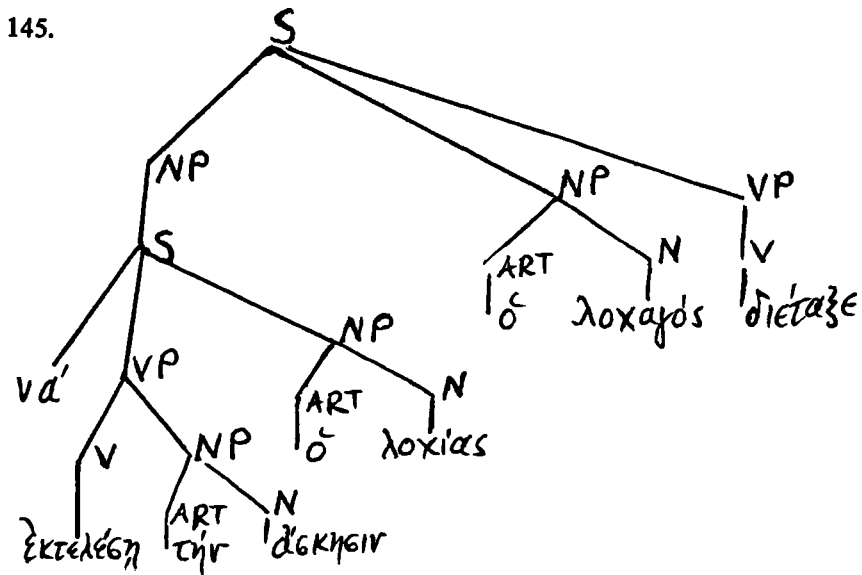
Ὁμοίως, ἡ (136) παράγεται ἐκ της (141) διὰ της λειτουργίας εις μὲν τὸν κύκλον S_1 τῶν νόμων (114) καὶ (48), εις δὲ τὸν κύκλον S_2 τῶν νόμων (108) καὶ (114) καὶ κατ' αὐτὴν τὴν τάξιν.

Ἐὰν εις τοὺς νόμους τοὺς λειτουργοῦντας διὰ τὴν παραγωγὴν της (136) προσθέσωμεν ἕνα ἐπὶ πλέον νόμον εις τὸν κύκλον S_2 , τὸν νόμον (48), τότε ἐπιτυγχάνομεν τὴν παραγωγὴν της (138). Ὡσαύτως, ἡ παραγωγὴ της (137) ἐπιτυγχάνεται διὰ της λειτουργίας τοῦ νόμου (114) εις τὸν κύκλον S_1 της (141) καὶ τῶν νόμων (108), (114) καὶ (48) εις τὸν κύκλον S_2 κατ' αὐτὴν τὴν τάξιν.

Οι νόμοι (114) και (66) είναι άπεύθυνοι διὰ τὴν παραγωγήν τῆς (139), ἢ ἰδιαιτέρα σημασία τῆς ὁποίας ὀφείλεται εἰς τὸ στοιχεῖον [+ἀντιδια-

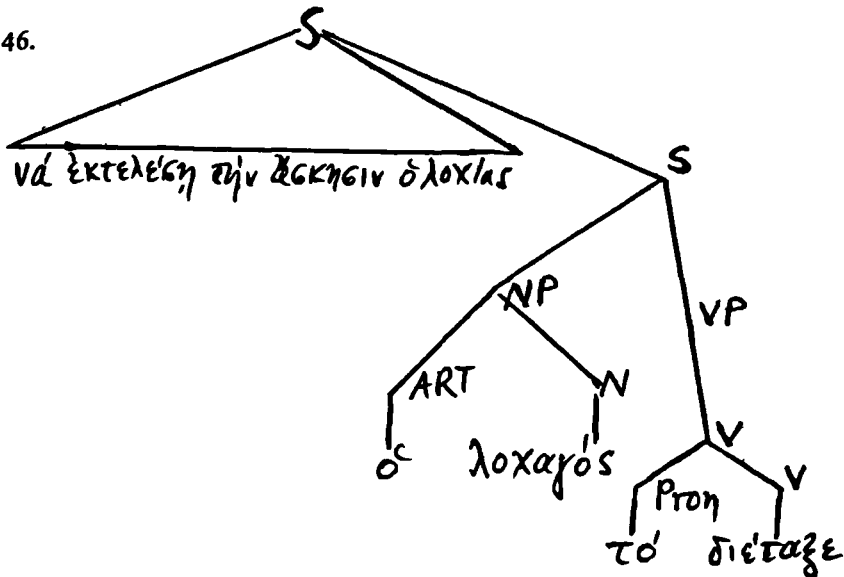

στολή]. Μετὰ τὴν λειτουργίαν τῶν νόμων τούτων, τὸ δένδρον-διάγραμμα, τὸ ὁποῖον ἀπεικονίζει τὴν πρότασιν (139), λαμβάνει τὴν κάτωθι μορφήν :

Τέλος ἡ (140) παράγεται διὰ τῆς λειτουργίας τῶν νόμων (114) καὶ (75). Μετὰ τὴν λειτουργίαν τῶν νόμων τούτων, τὸ δένδρον-διάγραμμα τῆς προτάσεως (140), ἡ ἰδιαιτέρα σημασία τῆς ὁποίας ὀφείλεται εἰς τὸ στοιχεῖον [+ἔμφασις], λαμβάνει τὴν κάτωθι μορφήν :

146.

ΓΕΝΙΚΟΝ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Εἰς τὸ πρῶτον κεφάλαιον τῆς παρούσης μελέτης ἐξεθέσαμεν ἐν συντομίᾳ τὰς βασικὰς μεθοδολογικὰς ἀρχὰς τῆς μετασχηματιστικῆς Γραμματικῆς, τῆς συγχρόνου ταύτης ἐπιστημονικῆς γλωσσολογικῆς θεωρίας, ἣτις ραγδαίως ἐξαπλοῦται εἰς ὄλας τὰς μεγάλας χώρας τοῦ κόσμου. Εἰς τὸ δεῦτερον κεφάλαιον ἠσχολήθημεν μὲ τὰς συμπληρωματικὰς προτάσεις τῆς νέας Ἑλληνικῆς, αἵτινες εἰσάγονται διὰ τῶν μορίων νὰ καὶ δ τ ι καὶ χρησιμεύουν ὡς ἀντικείμενον τοῦ ρήματος τῆς προτάσεως, ἐξ ἧς ἐξαρτῶνται. Ποικίλα προβλήματα σχετικὰ πρὸς τὰς συμπληρωματικὰς ταύτας προτάσεις ἐξητάσθησαν καὶ ἐτονίσθησαν ἰδιαιτέρως τὰ σημεῖα ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ παραδοσιακὴ Γραμματικὴ δὲν εἶχε κατορθώσει νὰ δώσῃ ἰκανοποιητικὴν ἐρμηνείαν, ὡς τοῦτο συμβαίνει μὲ τὸ γνωστὸν φαινόμενον τῆς προλήψεως. Ὡσαύτως, κατεβλήθη προσπάθεια νὰ δοθοῦν οἱ τύποι τῶν διαφόρων μετασχηματιστικῶν νόμων καὶ νὰ καθορισθῇ ἡ τάξις, καθ' ἣν ἕκαστος τῶν νόμων τούτων λειτουργεῖ ἐν σχέσει πρὸς ἄλλους νόμους.

Δυνάμεθα ένταϋθα νά είπωμεν ότι άπαιτείται έπιστημονική έρευνητική έργασία πολλών γλωσσολόγων πρός μελέτην και μετασχηματιστικήν ανάλυσιν τής Έλληνικής γλώσσης, κυρίως τής νέας Έλληνικής, ως και άλλων γλωσσών, διότι έχει διαπιστωθή ότι όσον περισσότεραι γλώσσαι μελετώνται συστηματικώς και όσον περισσότεραι, έστω και άτελείς, μετασχηματιστικάι Γραμματικάι συντάσσονται διά τās διαφόρους γλώσσας τόσον πλησιέστερον οδηγούμεθα είς τήν πληρεστέραν κατανόησιν τής όμοιομόρφου βαθείας δομής τών ανά τόν κόσμον γλωσσών. Έν κατακλείδι, πρέπει νά λεχθῆ ότι βασική φιλοδοξία τής περιορισμένης είς έκτασιν μελέτης ταύτης, ήτις άποτελεί τμήμα εϋρυτέρας μελέτης, είναι όχι μόνον ή λεπτομερής και έξονυχιστική περιγραφή και ανάλυσις τών συμπληρωματικών προτάσεων τής νέας Έλληνικής, αλλά και ή παρουσίασις σημείων τινών τής μετασχηματιστικής Γραμματικής και ή υπό τό πρίσμα τής νέας ταύτης θεωρίας έρμηνεία όρισμένων φαινομένων. Έάν τά είς τήν μελέτην ταύτην θιγόμενα σημεία προβληματίσουν τούς νέους κυρίως έπιστήμονας και συντελέσουν είς τό νά στραφοϋν οϋτοι πρός τήν νέαν ταύτην γλωσσολογικήν θεωρίαν, ήτις πολλά ύπόσχεται, τοϋτο θα άποτελῆ δι' έμέ τήν μεγαλυτέραν άμοιβήν διά τήν μικρήν μου ταύτην προσφοράν.

ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ * ΔΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΝ

- Bach, Emmon. An Introduction to Transformational Grammar, Holt, Rinehart and Winston, Inc., New York, 1964.
- Bach, Emmon and Robert Harms (eds.). Universals in Linguistic Theory, Holt, Rinehart and Winston, Inc., New York, 1968.
- Bierwisch, M. «Certain Problems of Semantic Representations», Foundations of Language (1969), 5, σσ. 153 - 184.
- Bresnan, Joan. «On Complementizers: Toward a Syntactic Theory of Complement Types», Foundations of Language (1970), 6, σσ. 297 - 321.
- Chomsky, Noam. Syntactic Structures, Mouton and Co., The Hague - Paris, 1966 (sixth printing, first printing 1957).
- Chomsky, Noam. Current Issues in Linguistic Theory, Mouton and Co., London - The Hague - Paris, 1966 (second printing).
- Chomsky, Noam. Topics in the Theory of Generative Grammar, Mouton, The Hague - Paris, 1969 (second printing).
- Chomsky, Noam. Aspects of the Theory of Syntax, The M. I. T. Press, Cambridge, Mass., 1965.
- Chomsky, Noam. Language and Mind, Harcourt, Brace and World, Inc., New York, 1968.
- Chomsky, Noam and Morris Halle. The Sound Pattern of English, Harper and Row, New York, 1968.
- Dik, Simon. «Referential Identity», Lingua (1968), 21, σσ. 70 - 97.
- Emonds, Joseph. Root and Structure - Preserving Transformations, Ph. D. Dissertation, reproduced by the Indiana University Linguistics Club, Bloomington, 1970.
- Fillmore, Charles. «Lexical Entries for Verbs», Foundations of Language (1968), 4, σσ. 373 - 393.

* Εἰς τὴν βιβλιογραφίαν ταύτην δὲν περιλαμβάνονται ὄλαι αἱ μελέται, εἰς τὰς ὁποίας παρεπέψαμεν εἰς τὸ παρὸν κῶνημα.

- Fodor, J. A. and J. J. Katz (eds.). **The Structure of Language: Readings in the Philosophy of Language**, Prentice - Hall, Englewood Cliffs, New Jersey, 1964.
- Gross, Maurice. **Mathematical Models in Linguistics**, Prentice-Hall, Englewood Cliffs, New Jersey, 1972.
- Householder, Fred. **Linguistic Speculations**, Cambridge University Press, London and New York, 1971.
- Isenberg, Horst. «Das Direkte Objekt im Spanischen», *Studia Grammatica* (1968), IX, σσ. 277.
- Jacobs, R. and P. Rosenbaum. **English Transformational Grammar**, Blaisdell Publishing Company, Waltham, Mass., 1968.
- Jacobs, R. and P. Rosenbaum. **Readings in English Transformational Grammar**, Ginn and Company, Waltham, Mass., 1970.
- Karttunen, Lauri. **Problems of Reference in Syntax**, Ph. D. Dissertation, Indiana University, Bloomington, 1969.
- Katz, J. J. «Mentalism in Linguistics», *Language* (1964), 40, σσ. 124-137.
- Katz, J. J. **The Philosophy of Language**, Harper and Row, New York, 1966.
- Katz, J. J. and Paul Postal. **An Integrated Theory of Linguistic Descriptions**, The M.I.T. Press, Cambridge, 1964.
- King, Robert. **Historical Linguistics and Generative Grammar**, Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1969.
- Kooij, Jan. **Ambiguity in Natural Language: An Investigation of Certain Problems in its Linguistic Description**, North Holland Publishing Company, Amsterdam - London, 1971.
- Koutsoudas, Andreas. **Writing Transformational Grammars**, New York, 1966.
- Lakoff, George. **On the Nature of Syntactic Irregularity**, *Mathematical Linguistics and Automatic Translation*, Cambridge, Mass., 1965.
- Lakoff, George. «Pronouns and Reference», reproduced by the Indiana University Linguistics Club, Bloomington, 1968, σσ. 50.
- Lakoff, George. «Deep - Surface Grammar», reproduced by the Indiana University Linguistics Club, Bloomington, 1968, σσ. 75.
- Lakoff, George. «Instrumental Adverbs and the Concept of Deep Structure», *Foundations of Language* (1968), 4, σσ. 4-29.
- Lakoff, George. «On Generative Semantics», reproduced by the Indiana University Linguistics Club, Bloomington, 1969, σσ. 71.

- Lakoff, Robin. **Abstract Syntax and Latin Complementation**, The M.I.T. Press, Cambridge, Mass., 1968.
- Langacker, Ronald. **Language and its Structure**, Harcourt, Brace and World, Inc., New York, 1968.
- Langacker, Ronald. **Fundamentals of Linguistic Analysis**, Harcourt Brace Jovanovich, Inc., New York, 1972.
- Langendoen, Terence. **The Study of Syntax**, Holt, Rinehart and Winston, Inc., New York, 1969.
- Lyons, John. **Introduction to Theoretical Linguistics**, Cambridge University Press, 1968.
- Lyons, John. (ed.). **New Horizons in Linguistics**, A Pelican Original, 1971.
- McCawley, James. «Concerning the Base Component of a Transformational Grammar», **Foundations of Language** (1968), 4, σσ. 243 - 269.
- Matthews, P. H. «Transformational Grammar», **Archivum Linguisticum** (1961), 13, σσ. 196 - 209.
- Palmer, Frank. **Grammar**, A Pelican Original, 1971.
- Perlmutter, David. **Deep and Surface Structure Constraints in Syntax**, Ph.D. Dissertation, M.I.T., 1968.
- Postal, Paul. **Aspects of Phonological Theory**, Harper and Row, New York, 1968.
- Postal, Paul. «On Coreferential Complement Subject Deletion», **Linguistic Inquiry** (1970), 1, σσ. 439 - 500.
- Postal, Paul. **Cross-Over Phenomena: A Study in the Grammar of Coreference (Specification and Utilization of a Transformational Grammar: Scientific Report No. 3)**, Yorktown Heights, N.Y: IBM, 1968. (Published by Holt, Rinehart and Winston, New York, 1971).
- Reibel, David and Sanford Schane (eds.). **Modern Studies in English: Readings in Transformational Grammar**, Prentice - Hall, Englewood Cliffs, New Jersey, 1969.
- Rosenbaum, Peter. **The Grammar of English Predicate Complement Constructions**, The M.I.T. Press, Cambridge, Mass., 1967.
- Ross, John Robert. **Constraints on Variables in Syntax**, Ph. D. Dissertation, M.I.T., 1967, reproduced by the Indiana University Linguistics Club, Bloomington, 1968.
- Sakellariades, George. **A Transformational Analysis of the**

so - called Weak Personal Pronouns in Modern Greek, Ph. D. Dissertation, Indiana University, Bloomington, 1973.

Σακελλαριάδου, Γεωργίου. «Μετασχηματιστική 'Ανάλυσις τῶν Ρῦ - 'Αναφορικών Προτάσεων τῆς Νέας 'Ελληνικῆς Γλώσσης», Πλάτων (1972), τόμος ΚΔ', σσ. 51 - 65.

Σακελλαριάδου, Γεωργίου. «'Η Δομή τῆς Φράσεως τῆς 'Ελληνικῆς Γλώσσης», Πλάτων (1974), τόμος 26, σσ. 97 - 111.

Σακελλαριάδου, Γεωργίου. «Μετασχηματιστική Περιγραφή 'Ωρισμένων Φωνολογικῶν Νόμων τοῦ Γλωσσικοῦ 'Ιδιώματος τῆς Ρούμελης», Παρνασσός 1974), τόμος ΙΣΤ', σσ. 251 - 268.

Σακελλαριάδου, Γεωργίου. «Πάθη τινά Φωνηέντων εἰς τὸ Γλωσσικὸν 'Ιδίωμα τῆς 'Αγίας 'Αννης Εὐβοίας», Ἀρχεῖον Εὐβοϊκῶν Μελετῶν (1974), τόμος ΙΘ', σσ. 111 - 128.